

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

9

3,40 EUR september 2012

TEMA MESECA

Planinstvo in lovstvo

INTERVJU

Sandi in Danica Blažina

Z NAMI NA POT

Mangart, Zillertalske Alpe

KOLEDARJI 2013

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Dvorakova 9
SI-1000 Ljubljana
p. p. 214
www.pzs.si

Naročila sprejemamo
po e-pošti:
koledar@pzs.si
in brezplačni tel. številki:
080 18 93
(24 ur/dan, vse dni v letu).

POZDRAV Z GORA 2013 GREETINGS FROM THE MOUNTAINS 2013

V koledarju Pozdrav z gora 2013 so izbrane fotografije, ki so bile objavljene v Planinskem vestniku. Planinski vestnik je v več kot stoletnem izhajanju ogledalo dela planinske organizacije, gorniške kulture in odraz doživljanja gora Slovencev, pri katerem so sodelovali najvidnejši kulturni delavci, oblikovalci, pisatelji in fotografi. Fotografije na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljale skozi leto 2013. Koledarski del je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kvalitetnem papirju in vezan s špiralo v sredini. Format zaprtega koledarja: 40 cm x 30 cm, odprt format koledarja: 40 cm x 60 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Cena z DDV: **4,50 €**.

UTRINKI SLOVENSKEGA PLANINSTVA SHOOTING STARS OF SLOVENIAN MOUNTAINEERING

Koledar ob 120-letnici organiziranega planinstva v Sloveniji smo pripravili v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem in z izbranimi fotografijami, poslanimi na natečaj PZS. Preplet sedanosti s preteklostjo ter zgodovinski pregled z arhivskimi fotografijami in opisi dogajanja skozi 120 let planinske organizacije daje vpogled v množičnost in pomembnost planinske dejavnosti v slovenskem prostoru. Besedilo je v slovenskem in angleškem jeziku. Koledar je oblikovan v retro slogu, koledarski del je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kvalitetnem papirju in vezan z zlato špiralo. Format koledarja: 33 cm x 48 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Cena z DDV: **3,90 €**.

Marjan Bradeško

Presojati s svojo glavo!

Človek se po eni strani vse bolj oddaljuje od narave, po drugi pa vse več ljudi zahaja vanjo. A ti obiski so krajši kot nekoč, saj nas hitro se vrteči svet takorekoč sili v hlastanje. Če ni dovolj energije, so tu ploščice in vsakovrstne pijače, če ne vemo, kam, je tu GPS ... Toda prehranska dopolnila in tehnični pripomočki niso dovolj za zahajanje v naravo, še manj za poznavanje in spoštovanje le-te. In tu je še dodatni vidik – psihologija množic. Če gredo vsi, grem še jaz. Žal, večkrat, kar naravnost v nevarnost.

Poglejmo primer. Lani sem, po mnogih letih zahajanja v gore, z brezglavim sledenjem množici – zelo tvegalo. Bilo je na cilju gorske etape dirke po Italiji (Giro d'Italia), na vrhu gore Monte Zoncolan (1750 m). Množica se je ves dan zbirala, mnogi so se v povsem neprimerni obleki in obutvi v gorski svet pripeljali z gondolo, drugi prikolesarili, nekateri smo prišli peš iz doline. Dan je bil soparen, in bliže ko je bil zaključek dirke, z več strani in hitreje so se grmadili črni oblaki. Strele smo videli na različnih koncih in vse bliže so bile. Če bi bil tam na vrhu sam, bi že zdavnaj zbežal v dolino, v zavetje koč, kamorkoli ... A okoli je bilo nekaj tisoč ljudi, željnih tekme, zmagovalcev ... Bilo je bučno, v zraku helikopterji, napeto. Saj če so tu vsi, bom pa še jaz. Ob prihodu prvih kolesarjev se je razbesnela nevihta s točo, strele so švigale vsepovsod. Množica se je šele tedaj zganila – bližnje kočice so bile takoj polne, pred gondolo, ki se je ustavila, velikanska vrsta ljudi. Z bratom sva jo v nalu ubrala kar navzdol po smučišču. Strele so mimo naju letele nekam v dolino in udarjale v temne smrekove gozdove. Zelo nevarno srečanje s strelami, iz oči v oči!

Ko sem razmišljal o svojem primeru z nevihto, kjer je množica posamezniku dala lažnega poguma, sem se kar ustrašil. Poznam podobno zgodbo skupine, ki jo je v sredogorju prav tako zalotila nevihta. Čeprav je nekdo v skupini večkrat opozoril, da je nevihta neizbežna, celo zahteval, da se umaknejo na varno, je vodja to preslišal, skupina pa mu je sledila – do udara strele. Množica lahko povsem zaslepi celo previdno in preudarno glavo. Pomislimo na številne podobne primere, ki jih vidimo v gorah vsak dan. Saj če vsi gredo na Triglav, bom pa še jaz (čeprav sem bolj slabo pripravljen). Saj če vsi smučajo tu, bom pa še jaz (pa čeprav močno sneži in je veliko novega snega). Saj če vsi gredo po tej ferati, bom šel še jaz (pa čeprav sem doma pozabil čelado). In takih "Saj če ..." je žal preveč.

Da ne bomo kot ovce (čeprav jih imam prav rad), moramo o psihologiji množic kritično razmišljati vsak dan, še posebej, ko gre za naravne sile. Planinske šole, vzgoja, samovzgoja – vsepovsod poudarimo lastno razmišljanje. Tudi pogum, da množici obrneš hrbet, če presodiš, da ni vse tako, kot bi moralo biti – pa če je to pri tebi (nepripravljenost) ali pri množici (nepremišljena odločitev). Pretehtati sam, presoditi sam, odločiti se sam, ne slepo slediti množici – lahko v gorah pomeni tudi mejo med življenjem in smrtjo.

Z NAMI NA POT - OPISI TUR

- 33 Mangart po Slovenski poti
- 33 Mangart po Italijanski poti
- 35 Mangart po ferati Via Italiana
- 35 Mangart po vzhodnem grebenu
- 37 Großer Möseler/Gran Mesule
- 37 Zsigmondyspitze
- 39 Olperer
- 39 Hochfeiler/Gran Pilastro

Foto: Dan Briški

UVODNIK

- 1 Presojati s svojo glavo!**
Marjan Bradeško

TEMA MESECA

- 4 Sodelovanje ali izključevanje? Sodelovanje!**
Gorazd Gorišek

TEMA MESECA

- 6 Iz zgodovine lovstva**
Tako je bilo nekoč ...
Romana Erhatic Širnik

TEMA MESECA

- 10 Stopimo skupaj**
Planinstvo in lovstvo v Gornjem Posočju
Goran Šuler

TEMA MESECA

- 14 Planinci in lovci**
Uporabniki in varuhi skupnega prostora
Davo Karničar

INTERVJU

- 16 Sandi in Danica Blažina**
O primorsko-gorenjski navezi iz naše klasike
Žarko Rovšček

ZDRAVNIK REŠEVALEC V AKCIJI

- 22 Majska sobota**
24 ur, ki zaznamujejo človeka
Iztok Tomazin

OPAŽANJA

- 26 Planinske poti – take in take**
Malenkosti, ki so lahko zelo pomembne
Andrej Mašera

Z NAMI NA POT

- 28 Hitro dostopen velikan**
Mangart
Bor Šumrada

Z NAMI NA POT

- 41 Privlačna gorska veriga**
Zillertalske Alpe
Vladimir Habjan

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

- 46 Muzej kot blagovna znamka**
Vizija, želje in žulji zaposlenih
Dušan Škodič

SLOVENSKA PLANINSKA POT

- 48 Novi rekorder Slovenske planinske poti**
Klemen Triler
Manca Čujež

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

planinski VESTNIK
REVUJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
112. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Brađeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodić

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6130 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vrčamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenarocnih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Via Italiana je najdržnejši pristan na Mangart
Foto: Zdenka Mihelič

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

GLASBA

**50 Veličastje klasične
glasbe pod ostenjem
Grintovcev**

Klasična glasba postaja
zaščitni znak Kranjske koč
na Ledinah in PD Kranj
Manca Čujež

ISTRSKA GORA

52 Gora je bila komet lepote
Jačemica
Aleš Nosan

KOROŠKA 8000

**54 Uresničene
tridesetletne sanje**
Koroška odprava na Broad Peak
Andrej Gradišnik

OTROCI IN PLEZANJE

**57 Pomembno je
pustiti času čas**
Pasti treninga mladih
plezalcev

Uroš Perko in Brina
Pungerčič Perko

RAZMIŠLJANJE

**60 Kje so meje
gorskega turizma?**
Tina Leskošek

VARSTVO NARAVE

**62 Reševanje
planinskih pupkov
pod Bogatinom**
Marija Miklič

VARSTVO NARAVE

63 Metulji selivci
Južna plodovrtka
Dušan Klenovšek

PLANINSKE KOČE

**64 Koča na Dobrči
najbolj priljubljena
planinska koča**
Zdenka Mihelič

65 NOVICE IZ VERTIKALE

69 NOVICE IZ TUJINE

70 PISMA BRALCEV

70 LITERATURA

70 PLANINSKA ORGANIZACIJA

72 V SPOMIN

Sodelovanje ali izključevanje? Sodelovanje!

Besedilo: Gorazd Gorišek

V tokratni temi meseca smo prostor namenili dejavnosti, ki morda na prvi pogled nima nič skupnega s planinstvom. Marsikateri obiskovalec gora, pa naj se imenuje pohodnik, gornik ali planinec, ob besedi lovstvo samo zamahne z roko in zavije z očmi. Tisti bolj zaverovani v svoj prav morda še omenijo, da so lovci nebodigatreba, ki samo streljajo živali in izganjajo hudiča (ostale obiskovalce) iz narave in jo želijo imeti le zase. Priznam, bila so leta, ko sem tudi sam mislil tako, seveda zaverovan v svoj "brezpotniški" prav.

Gams živi na odprtih skalnatih predelih nad gozdno mejo, v zadnjih desetletjih pa je pogostejši tudi v gozdovih predalpskega sveta.

Foto: Oton Naglost

Leta so minevala in prišla so tista, ko smo (bili) vsi po malem uporniki, čeravno nismo točno vedeli, zakaj. Tudi sam sem se seveda začel kujati in videl samo tisti del lovsstva, ki sem ga želel videti: lov ni vreden počenega groša! Večinoma se izvaja samo trofejni lov, po načelu: "Tega srnjaka bom, ker ima lepše rogovje!" Živali brez potrebe umirajo, saj lova zaradi preživetja v naših krajih že dolgo ni več! Pika.

Zakaj torej tema o lovstvu in gorah v Planinskem vestniku? Če bi še vedno razmišljal z uporniško betico je seveda ne bi bilo, toda ... Ali nismo planinci pohodili in z markacijami pobarvali marsikatero lovsko pot in ne obratno? Ali niso lovci naravovarstveno precej bolj izobraženi od planincev, saj morajo opraviti lovski izpit, ki zahteva zvrhano mero znanja o naravi in vsem, kar živi v njej? Kdo je tisti, ki, če malo karikiram, v gorah potrebuje dolinsko udobje s tušem in toplo vodo – lovec ali planinec? Ali je že kdo videl člane lovske družine, ki podprti z glasno muziko veseljačijo visoko v gorah? So vsi nasprotniki streljanja živali vegetarijanci? Če ne,

Svizec, simpatični prebivalec gorskega sveta

Foto: Dan Briški

ali se potem temu lahko reče dvoiličnost? Ali sem jaz, ki hodim po brezpotjih in zahajam v gore tudi pozimi, ko živali potrošijo veliko več energije, da se mi umaknejo, res tisti, ki lahko drugim, nekoliko grobo rečeno, soli pamet, kaj se sme in česa ne? Nisem prepričan. Zagotovo pa vem nekaj. Kaj je narava in kaj v njej tišina, sem spoznal – na lovu. Takrat, nekoč ... In zato nad pretiranim rogoviljenjem po svetu, kjer naj bi tišina šepetala, kot je napisal profesor, alpinist in tudi lovec France Avčín, še vedno nisem navdušen.

Ne želim biti odvetnik lovcev, še posebej ne v planinski reviji, želel bi samo, da vsaj malo spoznamo tudi njihova mnenja (morda se bomo potem lažje razumeli) in da se večkrat, preden vidimo, kaj delajo narobe drugi, tudi planinci zazremo sami vase, si nastavimo ogledalo in se vprašamo: "Kaj pa mi? Ali delamo v naravi samo tisto, kar je prav, in samo tisto, kar imamo zapisano v svojih 'brevirjih'?"

Vrhunski smučar in alpinist, ki je obenem tudi lovec, meni, da bi bilo zelo dobro, če bi namesto negotovanja planinci in lovci začeli spoznavati drug drugega. Naši krovni organizaciji sodelujeta na marsikaterem področju, začeni s čistilnimi akcijami in vsakršnim varovanjem okolja, kar je zelo pohvalno. Skupnih idej za sodelovanje je precej. Eden od avtorjev tokratne teme meseca je napisal: "Stopimo skupaj." Bo šlo? Lepo in koristno bi bilo ...

Pred leti so se mi zdele "čisto mimo" besede lovskega čuvaja, ko mi je pod Travnisko/Travnikovo dolino nad Vrsnikom govoril, da smo precej bolj kot planinci, ki hodijo po označenih poteh, moteči pravzaprav tisti, ki rinemo v zadnje skrite koticke gora, v tiste, kamor so se umaknile živali pred vedno večjim obiskom ljudi v gorskem svetu, najhujši pa tisti, ki o teh samotnih krajih tudi pišemo in jih s tem odkrivamo tudi drugim.

Spomin seže daleč nazaj, v otroška leta. Že takrat po hribih nisem hodil zato, da bi si na vrhu pritisnil žig v planinsko izkaznico. Če nisem po domači vasi, ki kot kakšna Davča premore obilo samotnih, daleč vsaksebi ždečih kmetij s spoštovanjem vredno višinsko razliko, kolovratil po "službeni" dolžnosti s prižganim velikonočnim ognjem v roki, so bila druga pomembna in pogosta srečanja s strminami namenjena lov(stv)u, jagi po domače. Sedovce, Ribičev hrib, Črne Zdole, Preske in še mnoga druga imena, ki jih ne najdemo na nobenem zemljevidu, so se mi zelo vtisnila v spomin, pogon divjadi, za katerega sem bil zadolžen, pa ravno tako. Oče je seveda čakal na drugi strani, a ker sem jaz, malo v šali rečeno, večinoma navijal za drugo stran, sva domov zmeraj prišla praznih rok.

Ko smo k hiši po nesrečnem koncu resastega jazbečarja, lovskega psa, ki je zlezal v vsako luknjo, dobili naslednika, namenjenega krvosledstvu, sem ga tudi sam z veseljem pomagal učiti; z namenom, da bi se kasneje, ob resnih preizkušnjah, iskano le našlo in bi bile muke obstreljene divjadi manjše.

Iz zgodovine lovstva

Tako je bilo nekoč...

Besedilo: Romana Erhatič Širnik¹

Lovska pravica je bila dolga stoletja regal, to pomeni kralju oziroma vladarju pridržana pravica (privilegij), ki jo je lahko podeljeval na svoji in tuji posesti visokemu plemstvu, cerkvi in samostanom. Ti so lovsko pravico podeljevali naprej, največkrat nižjemu plemstvu. Lovska pravica je bila ločena od zemljiške lastnine, kar pomeni, da je zemljiška lastnina lahko menjala lastnika, lovska pravica pa je še vedno ostala v celoti ali delno v domeni dotedanjih lastnikov.

To je bila osnova za ločevanje med t. i. visokim in nizkim lovom. K visokemu lovu je sodil lov na t. i. plemenite vrste divjadi (jelen, gams ipd.), k nizkemu lovu pa so šteli lov na zajce, srnjad in druge manjše vrste divjadi. Delitev divjadi ni bila vedno in povsod enaka, odvisna je bila od zastopanosti posameznih vrst v lovišču in tudi od tega, katero divjad je lastnik rad lovil.

Kdo je lahko lovil nekoč?

Za vsako posest je bilo v urbarjih natančno predpisano, katere živali sodijo k nizkemu in katere k visokemu lovu. Praviloma je veljalo, da so divjad visokega lova smeli loviti lovci, pripadniki visokega plemstva, divjad nizkega lova pa tudi plemiči nižjega stanu. Podložnikom je bil lov prepovedan. Še več, v zvezi z lovom so jim bile dodeljene številne obveznosti. Tako so morali za svojega zemljiškega gospoda loviti malo divjad, uničevati *nevarno zverjad*, biti gonjači na lovih, odnašati lovski plen ter opravljati druga opravila v zvezi z lovom.

Domače prebivalstvo gospodi nikoli ni priznavalo samovoljno pridobljenih lovskih pravic. Prepričano je bilo, da pravica do lova pripada

njim. Zato so se kljub zagroženim izredno stroгим kaznim od nekdaj ukvarjali z nedovoljenim (divjim) lovom. K temu so posameznike silili tudi slabi življenjski pogoji in socialna stiska. Da bi zavarovali pridobljene lovske pravice, so oblasti že zelo zgodaj začele izdajati lovske predpise. Najstarejši predpisi so praviloma vsebovali določila o preganjanju in kaznovanju lovskih prestopkov ter prepovedi izdelave in nošnje lovskega orožja. Od 16. stoletja dalje so lovski redi že obravnavali lovsko problematiko v celoti. Nekateri so bili splošno veljavni, drugi so veljali v posamezni deželi ali samo na določenem območju. V splošnem so določali, komu pripada pravica do lova na posamezne vrste divjadi, načine lova in varstvene dobe za t. i. plemenite in koristne vrste divjadi ter predpisovali kazni za kršitelje.

Zgoraj: Jelenov življenjski prostor so predvsem gozdovi, od nižin do zgornje gozdne meje.

Foto: Aleš Jagodnik

Levo: Slovenska populacija volka je ena izmed redkih avtohtonih populacij, ki je še ostala v Evropi. Foto: Aleš Jagodnik

Desno: Planinski orel, veličastna ptica našega gorskega sveta. Gnezdo si zgradi na skalnih policah. Foto: Aleš Jagodnik

¹ Tehniški muzej Slovenije.

Naša gorata dežela, preprejena z gozdovi na težko prehodnih gorskih in kraških tleh, ni bila nikoli primerena za velike love plemiških družb. Pri nas se je od davnine ohranjal lov posameznega lovca ali manjših lovskih družb s strelnim orožjem, najprej z lokom, nato z *lokoštelom* in nazadnje z lovsko puško. Največ, kar si je plemstvo pri nas privoščilo, so bili pogoni na jelenjad in medvede. Eden največjih lovov se je vršil 17. in 18. marca 1791, prirejen za neapeljskega kralja v gozdovih kneza Auersperga na Igu. Pogona se je udeležilo 4.500 gonjačev. Uspeh lova je bil skromen, uplenili so samo dva medveda in enega volka.

Lovska organizacija

Sredi 19. stoletja so ukinili lovske privilegije. Ob pomanjkanju

Manjše posesti so združili v občinska lovišča in jih dajali v zakup na javnih dražbah. Ker so bile zakupnine za lovišča visoke, so se manj premožni lovci, da bi prišli do lovišč, pogosto združevali v lovske klube, družbe in društva.

Leta 1907 so slovenski lovci ustanovili Slovenski lovski klub, ki se je kasneje preoblikoval v Slovensko lovsko društvo, predhodnico današnje Lovske zveze Slovenije. Lovsko dejavnost so urejali deželni zakoni. Nekatere od slovenskih dežel so imele lovsko dejavnost zajeto celovito v enotnem zakonu (Štajerska, Goriška, Koroška), na Kranjskem pa so bili v veljavi t. i. lovsko-policijski predpisi. Lovska zakonodaja je določala lovsko pravico, obvezno nabavo lovskih kart, varstvene dobe divjadi, načine lova in kaznovanje lovskih prekrškov.

uzakonila. Ta je določala, da se ne sme loviti, pokončevati, prodajati, ponujati v nakup in izvažati redkih, za Slovenijo tipičnih in za znanstvo pomembnih živali in rastlin.

Od lovnih živali je *naredba* zavarovala kozoroga, vira (velika uharica), sokola selca, rjastega in kostanjastega škarnjeka, ribjega orla, belorepca, sršenarja, kraljevega in planinskega orla, klínkača, navadno in koconogo kanjo, rjavega lunja, pepelastega splinca, lunja dolgorepca in beloritca, oreharja, krokarja, rjavo čapljo, čapljico, bobnarico in kvakača. Sredi 30. let 19. stoletja je tedanja Dravska banovina dobila novo lovsko zakonodajo. S podzakonskim predpisom so takrat na slovenskem ozemlju prvič zakonsko zavarovali rjavega medveda v okrajih Črnomelj, Novo mesto, Kočevje in Rakek. V veljavi

Kozorogi so izjemno spretni plezalci.

Foto: Dan Briški

zakonodaje se je tudi stoletja zatiranim domačinom ponudila priložnost lova, četudi do njega niso bili upravičeni. Vsakdo je lovil na svoji posesti, kar in kolikor je hotel. Najbolj je trpela jelenjad, močno se je zmanjšalo tudi število drugih vrst. Postopoma se je uveljavil zakupni sistem lova. Lastniki z najmanj 115 hektari strnjjenih zemljišč so obdržali lastna lovišča.

Prva ...

Po prvi svetovni vojni so na slovenskem ozemlju do sredine 30. let 20. stoletja ostali v veljavi avstro-ogrski lovski predpisi. Na Primorskem, ki je pripadla Italiji, so veljali italijanski lovski predpisi. Slovenska vlada je na pobudo članov Odseka za varstvo prirode pri Muzejskem društvu za Slovenijo izdala najprej Naredbo o varstvu redkih ali za Slovenijo značilnih in za znanstvo pomembnih živali in rastlin in o varstvu špilj (1921), leto pozneje je *naredbo* tudi

je ostal zakupni sistem lova, le da so povečali površino lovišč ter omejili število lovcev, ki so smeli zakupiti posamezno lovišče. Slovensko lovsko društvo je uspelo s prizadevanji, da so morali biti vsi lovci tudi člani lovske organizacije, kar je pomenilo, da so morali poleg zakonskih predpisov upoštevati tudi načela in sklepe lovske organizacije.

... in druga polovica dvajsetega stoletja

Po drugi svetovni vojni je bil odpravljen zakupni sistem lova. Povojna

lovska zakonodaja je temeljila na načelu, da je lov panoga narodnega gospodarstva, divjad pa splošno ljudsko premoženje. Lovec je lahko postal vsak polnoletni državljan, poprej pa se je moral včlaniti v lovsko organizacijo. Lovišča so oblasti oddajale najprej v zakup, kasneje pa v brezplačno gospodarjenje lovskim družinam. Divjad so še vedno delili glede na njeno korist za človeka in njegovo imetje, zato je bil eden od pomembnih ciljev lovskega gospodarstva namnožitev koristnih vrst divjadi. Prelomnica v lovstvu je bila uveljavitev Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter upravljanju lovišč (1976), ki je že upošteval tesno povezanost divjadi in njenega naravnega okolja. Divjad je postala dobrina splošnega pomena, lovske organizacije niso več gospodarile, pač pa

Lovska koča na planini Na Polju nad Krnskimi jezerom, zadaj Lemež Foto: Gorazd Gorišek

škodovale ljudem, njihovem imetju ali koristnim vrstam divjadi. Najbolj osovražene so bile zveri (medvedi, volkovi in risi). Za njihovo pokončevanje so oblasti in lovske organizacije izplačevale nagrade, za lov nanje pa so bila dovoljena vsa sredstva in vsi načini lova. Med najbolj nehumane je sodil lov s pastmi in strupi (cianovodik in strihnin). Za koristne vrste so oblasti, pa tudi lovska organizacija, sprejele vrsto varstvenih ukrepov: skrajševanje lovnih dob, trajno ali časovno omejeno varstvo samic lovno najbolj zanimivih vrst, številčno omejitev odstrela, opustitev določenih načinov lova ter uničevanje "škodljivcev".

Kozorog in gams – najbolj poznani živali našega visokogorja

Zaradi lova so bile v preteklosti ogrožene tudi nekatere vrste divjadi. Najhuje se je godilo alpskim kozorogom. Od nekdanj so jim pripisovali številne nadnaravne lastnosti. Verjeli so, da posamezni deli telesa kozoroga (srce, kri, parklji, bezoarji idr.) lahko pozdravijo skoraj vsako bolezen. Nekateri deli telesa in organi so veljali tudi kot učinkovito poživilo. Posebno vrednost je imel srčni križ, okostenela tvorba v srcu starejših kozorogov. Veljalo je prepričanje, da človeka, ki ga nosi, lahko obvaruje celo smrti. Zato so bili lahkovrneži pripravljani zanj plačati vsako ceno, lovci vseh vrst pa so kozoroge neutrudno lovili. Posledica je bila, da so nekje na prehodu iz 16. v 17. stoletje kozorogi izginili iz naših gora. Konec 19. stoletja jih je v Karavanke ponovno naselil

baron Julius Born, po drugi svetovni vojni pa so jih lovci naselili tudi v triglavsko pogorje.

Najbolj priljubljen lov v gorah je bil od nekdanj lov na gamse. Tudi gamse so lovili legalni in nelegalni lovci. Oboji so morali dobro poznati planine ter poti in navade gamsov. Posebej v preteklosti, ko so bile gore za ljudi polne skrivnosti, so občudovali vsakega, ki si je upal nanje. Posebej je to veljalo za divje lovce, ki so med ljudmi veljali za neke vrste heroje. To velja za tiste, ki niso lovili iz koristoljubja, pač pa iz potrebe. Spoštovali so divjad in upoštevali nenapisano pravilo: nikoli niso lovili samic in mladičev, pač pa le odrasle samce. Kdor je prekršil to pravilo, je veljal za nemoralnega. Divjega lovca nam je leta 1927 lepo upodobil Maksim Gaspari s sliko *Trentar strelja kozoroga*. Navdih mu je dala pripovedka o Zlatorogu, ki jo je leta 1868 objavil kustos ljubljanskega deželnega muzeja Karel Dežman v *Laibacher Zeitung*. Zgodbo so v več različicah kasneje zapisali tudi drugi avtorji.

Zelo priljubljen med gorskimi lovci je bil tudi lov na divje peteline. Do začetka 20. stoletja so jih lovili še za prehrano, potem pa je bila to ena najbolj priljubljenih trofejev. Podobno je bilo z ruševcem, le da so slednjega lovili prav vsi. Lovci za trofejo, mladi Gorenjci pa, da bi si v znak poguma ruševčeve krivce lahko zataknilo za klobuk. ●

upravljalje z zaupanimi lovišči. Danes je divjad opredeljena kot državna last in kot naravni vir, z lovišči pa po določilih koncesijske pogodbe in v skladu s sprejetimi letnimi načrti upravljajo lovske družine.

Koristna in nekoristna divjad

Tekom časa se je zelo spreminjal odnos do divjadi, pa tudi sam lov. Kot je bilo že navedeno, so v preteklosti ločevali med koristnimi in škodljivimi vrstami divjadi. Prve je bilo treba varovati, druge zatirati, da ne bi

Stopimo skupaj

Planinstvo in lovstvo v Gornjem Posočju

Besedilo: Goran Šuler¹

Lovstvo je v Sloveniji urejeno z Zakonom o divjadi in lovstvu ter številnimi podzakonskimi akti. Sam ga razumem kot nek ožji sklop znotraj predpisov s področja varstva narave, ki med drugim uresničuje dve temeljni načeli Zakona o ohranjanju narave. Gre za načelo, da so rastlinske in živalske vrste pod posebnim varstvom države, in za načelo, da so živalske vrste, torej tudi divjad, naravna vrednota.

Kratka predstavitev lova

Upravljanje z divjadjo obsega več nalog, med katerimi sta najpomembnejši načrtovanje in trajnostno gospodarjenje. Nosilec načrtovanja je državna ustanova Zavod za gozdove Slovenije, za katerega prav zaradi ustanovitelja velja pripomba o gospodarju dvomljivega slovesa. Nosilci trajnostnega gospodarjenja smo predvsem lovci, organizirani v lovskih družinah. Naše glavne naloge pri tem so ohranjanje divjadi, dela v njihovem življenjskem okolju ter seveda lov.

Ob splošnem prepričanju, da lovci le streljamo divjad, naj povem, da moram sam vsako leto v okviru nalog, ki koristijo predvsem divjadi, nastaviti eno solnico v nižinskem delu lovišča, dve solnici v višinskem delu, se udeležiti dveh celodnevni delovnih akcij (običajno z motornimi žagami čistimo podrast na nekdanjih planinah, ki se zaraščajo), vzdrževati lovsko stezo v višinskem delu lovišča, da je prehodna celo leto, ter ročno pokositi in pograbit zelenico v velikosti najmanj petnajst arov. Glede na razmere v posameznem letu pa mi lahko upravni odbor lovske družine, tako kot drugim članom, naloži še dodatna dela. S pravočasno opravo vseh naštetih del šele izpolnim pogoje za lov v tekočem letu.

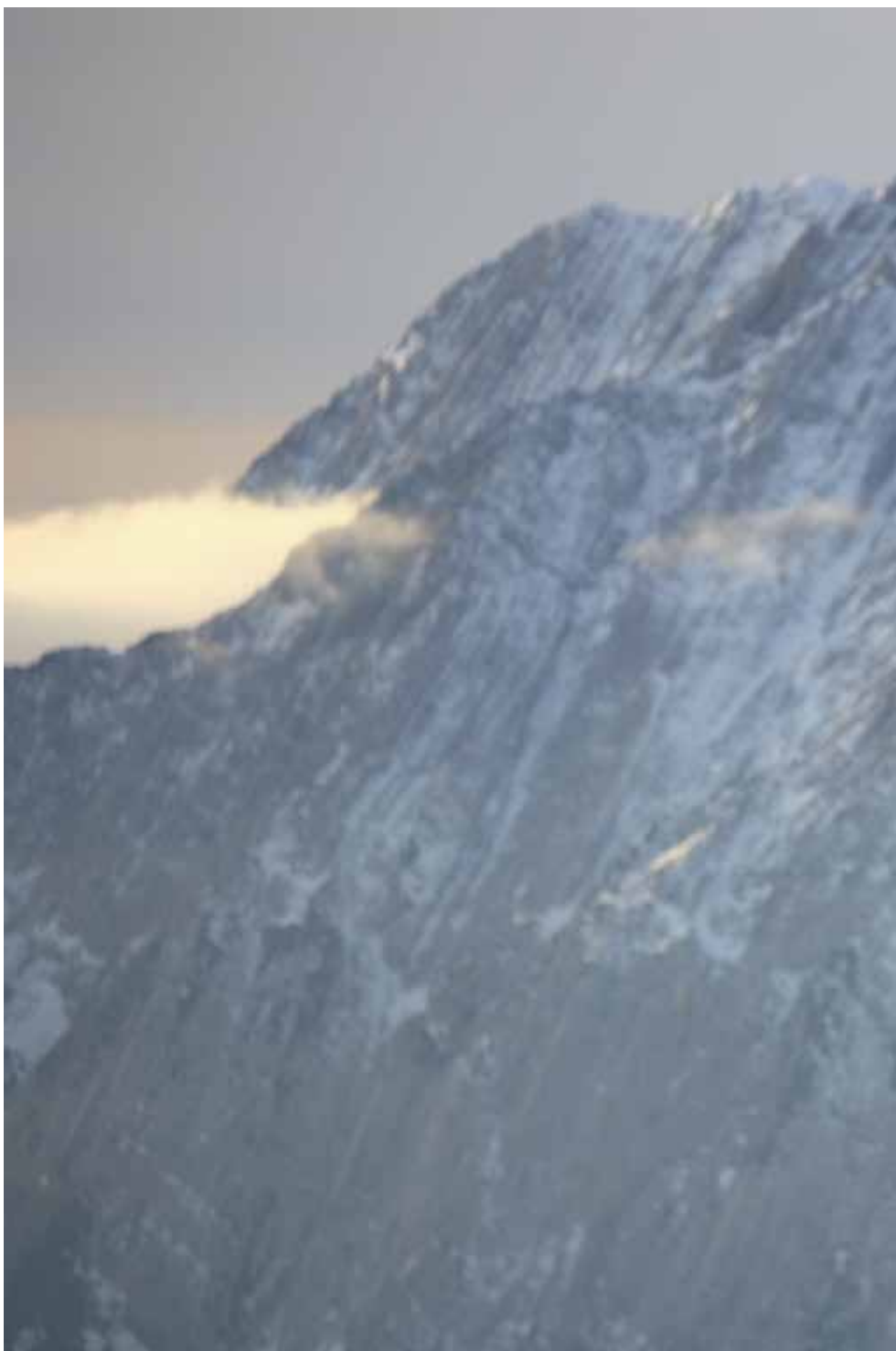
Z lovstvom se ne more ukvarjati vsakdo. V roku treh let po sprejemu v lovsko družino je treba opraviti lovski izpit, sicer članstvo avtomatično preneha. Novo sprejeti član je pod

vodstvom mentorja dolžan opraviti pripravniško dobo v trajanju najmanj enega leta in obiskovati tečaj usposabljanja. Poleg praktičnih veščin ta tečaj zajema tudi predavanja iz dvanajstih predmetov, med katerimi so najpomembnejši ekologija divjadi, varstvo narave in divjadi, upravljanje

z divjadjo, biologija in bolezni glavnih vrst, lovska kinologija in bolezni psov, balistika in lovska zakonodaja. Po zaključenem tečaju pripravnik opravlja

Kozoroga, v ozadju Bavški Grintavec

Foto: Dan Briški

¹ Lovska družina Čezsoča.

najprej praktični in nato še teoretični del lovskega izpita.

Divjad in lovstvo med dvema mlinskima kamnoma

Tako divjad kot lovstvo sta področji, na katerih se križajo številni interesi. Po eni strani se uveljavljajo vse bolj radikalni naravovarstveni pogledi, katerih nosilci so prepričani, da je treba v naravi zaščititi vse živalske in rastlinske vrste ter prepovedati vse človekove dejavnosti. Formalno se ta proces odraža skozi širjenje zavarovanih območij, znotraj teh pa njihovi predlagatelji s posebno vneto zagovarjajo prepoved lova. Ta se določa

povsem nekritično, brez poznavanja procesov v naravi ter v želji, da bi s takimi prepovedmi ponovno vzpostavili naravne procese.

Tipičen primer tega je prepoved lova v velikem delu Triglavskega narodnega parka (TNP), ki ob odsotnosti velikih zveri pomeni, da na tem območju ni naravne selekcije med rastlinojedo divjadjo. Ker ni ne zveri in ne lova, nujno selekcijo tako opravlja bolezen. V primerjavi z lovom je tak način bistveno bolj krut, zaradi njega pa divjad veliko bolj trpi. Tako na primer v TNP gamsi in kozorogi poginjajo po večmesečnih mukah, ki jih povzročajo garje.

Skupne etične norme lovcev in planincev

Z vidika etičnih norm med planinci in lovci ni razlike, vsaj če primerjamo Etični kodeks slovenskih lovcev ter med planinci dobro znano Tirolsko deklaracijo o gorskih športih kot temelju etičnega ravnanja v gorah. Ena od temeljnih vrednot, na katerih sloni Tirolska deklaracija, je vsaj meni izredno ljuba nedotakljivost narave. Deklaracija ohranja prost dostop do gora in sten, vendar ob spoštovanju vseh omejitev, ki veljajo za določeno območje. Etični kodeks lovcev izhaja iz večstoletne lovske tradicije našega območja, vendar ob upoštevanju

modernih naravovarstvenih norm, ki jih je prinesel čas ekoloških stisk ter grozeče ogroženosti narave. Zato je razumljivo, da je osnovno vodilo Etičnega kodeksa načelo trajnostne rabe, vendar le do točke, ko bi ta lahko negativno vplivala na divjad, druge živalske in rastlinske vrste oziroma na celotno naravno okolje.

Divjadi in vsem drugim živalskim vrstam oba kodeksa zagotavljata pravico do mirnega življenjskega okolja. Planinci se načeloma gibljejo po že uhojenih stezah, na brezpotjih pa tam, kjer najmanj škodujejo naravnemu okolju. V obdobjih parjenja in gnezdenja planinci spoštujejo omejitve, ki jih za določena območja gora ali sten določijo strokovnjaki za ohranjanje narave. Tudi dolžnost lovca je, da divjadi zagotovi pravico do naravnega, ohranjenega ter mirnega življenjskega prostora, ki ga divjad potrebuje za svoje življenjske potrebe, navade in za razplod. Prav tako lovci pred javnostjo varujemo podatke o lokacijah gnezdišč, brlogov, skotov in zimovališč ter tako ščitimo divjad in ohranjamo mirne cone.

Dolžnost planincev je, da se izogibajo kakršni koli hrupni dejavnosti, ki bi lahko vznemirjala živali ali druge obiskovalce gora, lovci pa se v lovišču gibljemo peš, tiho in neopazno, da ne vznemirjamo divjadi in drugih prsto živečih divjih živali. Sem sodi tudi zaveza o izogibanju helikopterskemu turizmu, če ta kakor koli ogroža naravno ali kulturno dediščino. Menim, da helikopterskega turizma, ki ne bi ogrožal naravne dediščine, sploh ni. Tudi sicer je to ena od najhujših motenj v naravnem okolju, še posebej v gorah. Osebnost se mi zdi sprejemljiva uporaba helikopterja v visokogorju le v primeru reševanja človeških življenj, vsi drugi razlogi uporabe, vključno z oskrbovanjem planinskih koč, pa so že krepko sporni.

Planincem in lovcem je skupen tudi način sodelovanja z drugimi uporabniki prostora in način reševanja nesoglasij in sporov. Ob spoštovanju legitimnih pravic vseh uporabnikov prostora mora sodelovanje in reševanje nesoglasij temeljiti na enakopravnosti vseh sodelujočih, posvetovanju ter iskanju skupne rešitve, ki je sprejemljiva za vse.

Vpliv človeka in njegovih aktivnosti na divjad

Na pretiran pritisk človeka in njegovih aktivnosti na okolje se različne živalske vrste odzivajo različno. Med

najbolj prilagodljivimi vrstami je treba najprej omejiti srnjad, za katero vemo, da brez težav živi tudi ob urbanih naseljih. Prilagodljiva vrsta so tudi divji prašiči, ki v visokogorju niso ravno pogosti, so pa npr. postali stalna divjad na Golovcu pri Ljubljani ali na Panovcu, to je na hribu med Novo Gorico in Rožno Dolino. Na območjih brez lova se človeku brez težav prilagodi tudi kozorog.

V zadnjem desetletju je v Gornjem Posočju ena od glavnih vrst divjadi postala jelenjad. Ta živalska vrsta je za motnje v okolju bistveno bolj občutljiva, saj nenazadnje za svoj normalen razvoj potrebuje izredno velik življenjski prostor. Pri tem se, vsaj glede na izkušnje, relativno dobro prilagodi motnjam v okolju, ki so bolj ali manj stalne, npr. rednim gozdnim delom, prometu, gibanju ljudi po planinskih poteh ipd. Je pa jelenjad zato toliko bolj občutljiva za vse netipične motnje, ki jih ne pričakuje oziroma jih ne more predvideti.

Za vse oblike motenj pa je daleč najbolj občutljiv gams. Gre za živalsko vrsto, ki se je že po definiciji razvijala daleč od človekovih vplivov. Poleg tega je gams, v nasprotju s srnjadjo in jelenjadjo, dnevna žival, ki se v naravi tudi poleti pase daleč v dopolne, izstopa pa že pred sončnim

Lisica v gorah živi do gozdne meje, občasno pa gre še višje, do 2500 m visoko. Foto: Dan Briški

zahodom. Zlasti srnjad in jelenjad se na nemir v okolju odzoveta tako, da se na pašo namesto zgodaj zjutraj ali pozno zvečer odpravita ponoči. Ta način vedenja pa za gamsa kot dnevno žival ne velja, zato ima nemir v okolju s strani planincev in, bodimo poštene, pogosto tudi lovcev, za gamsa hujše posledice. Poleg miru v času hranjenja divjad potrebuje mir tudi v času počitka, rastlinojeda divjad pa tudi v času prežvekovanja. Stalno vznemirjanje divjadi ruši njen bioritem in slabi njeno odpornost, posledično pa večja občutljivost za bolezni. V skrajnem primeru taka divjad tudi pogine.

Življenjski ciklusi divjadi so seveda prilagojeni dogajanju v naravi. Noč je za večino divjadi čas počitka, zato je morebitno vznemirjanje divjadi v nočnem času zanj še toliko večji stres. Enako velja za zimski čas. Zaradi pomanjkanja hrane se v tem obdobju divjad giblje kar se da malo, gibanje pa je pogosto oteženo tudi zaradi snega. Vznemirjanje divjadi v zimskem času je zato zanj najhujša motnja, saj zaradi bega izgubi preveč energije, kar poslabšuje njeno

zdravstveno stanje. S tega vidika bi si lovci želeli, da bi divjad imela mir vsaj v nočnem času in seveda pozimi.

Kaj nas moti v Gornjem Posočju?

Lovci imamo tudi v lastnih vrstah ljudi, ki zagovarjajo skrajno stališče, da človek v prosti naravi ne bi smel izvajati nobenih dejavnosti razen seveda lova. Taka stališča nam mogoče pomagajo definirati naše odnose z drugimi uporabniki prostora, nikakor pa niso realna. Iz lastnih izkušenj in tudi iz razgovorov s člani iz drugih lovskih družin v Gornjem Posočju ugotavljam, da v odnosu med planinci in lovci ni večjih nesporazumov.

Nekaj slabe volje v praksi povzroča vzdrževanje planinskih poti. Dejstvo je, da smo tako lovci kot planinci zainteresirani, da imamo v visokogorju ustrezno mrežo primerno vzdrževanih poti. Nemalokrat pa opažamo, da skrbnik planinske poti to pot le označi s Knafelčevimi markacijami, vzdržuje pa jo lovška družina. Prav tako se v praksi pojavlja "divje" označevanje poti, ki sicer nimajo statusa planinskih poti in se ne označujejo s Knafelčevimi markacijami, temveč na razne druge načine. Tu vidim rešitev le v boljšem sodelovanju med konkretno lovsko

družino in planinskim društvom. Ta so kot skrbniki planinskih poti enostavno dolžna prevzeti vse obveznosti, ki jim jih v zvezi s tem določa Zakon o planinskih poteh, vključno z rednim vzdrževanjem. Lovske družine pa so dolžne vzdrževati ostale poti v svojem lovišču, saj jim to nalaga Zakon o divjadi in lovstvu, čeprav je ta obveznost v lovskem zakonu urejena zelo megleno.

Ob splošni rasti okoljske zavesti lovci ugotavljamo, da obiskovalci gora v naravi puščajo vse manj smeti. Kljub temu se nekatere lovske družine pritožujejo, da planinci zlasti ob lovskih kočah ter na mestih, kjer divje kampirajo, s seboj ne odnesejo smeti. Lepa beseda s strani lovcev ali planincev bi v takih primerih največ zalegla.

Negativen vpliv na samo divjad ima naraščajoč obisk gora, ki je povezan s širšo problematiko našega načina življenja. Gre za množične obiske gora ob koncih tedna, med prazniki ter v mesecu avgustu, ko planinci "okupirajo" tudi najbolj skrite koticke lovišča. V zvezi s tem bi si lovci želeli, da bi se planinci čim več gibali po planinskih poteh brez pretiranega hrupa in da bi čim manj uporabljali brezpotja, tako kot to skuša doseči že omenjena Tirolska deklaracija.

Veliko več skrbi kot samo planinstvo lovcem povzročajo druge človekove dejavnosti. Prva taka je zdaj že prepovedano pobiranje ostankov iz prve svetovne vojne, razkopavanje travne ruše in pogosto puščanje smeti na mestih izkopavanj. Še bolj moteč je letalski promet v Bovcu in okolici, kjer so zaradi komercialnih vzgibov dovoljeni poleti z zastarelimi motornimi letali, ki povzročajo veliko hrupa in to od ranega jutra do trde teme.

Redno kršitev predstavljajo poleti z jadralnimi letali na območju Triglavskega narodnega parka, ki jih kljub številnim prijavam upravljavec narodnega parka noče sankcionirati. Poleg tega so tu še drugi adrenalinski športi, ki jim človekova fantazija vsakih nekaj let doda novo aktivnost. Zavedam se, da gre za dejavnosti, ki mnogim prinašajo kruh, sprašujem pa se, ali je na tem svetu dovoljeno prav vse, kar si človek izmisli za svojo zabavo. Ali je res nujno, da brez vsakega premisleka sprejmemo vsako novo stvar samo zato, ker prinaša denar? Nenazadnje denar lahko prinašajo tudi mir, divjina in neokrnjena narava. Ali je torej res

potrebno, da se čez Vršič celo poletje vijejo nepregledne kolone, da je na Mangartski planini več avtomobilov kot ovac in da se po celi Soški dolini podijo trume motoristov s težkimi motorji, katerih hrup se sliši na najvišje vrhove. Ni nujno. Možen bi bil tudi drugačen razvoj, toda kot ljudje in kot družba nismo sposobni rešiti niti bistveno manj zahtevnih problemov.

Večina ciljev nam je skupnih

Avgusta 2011 je takratno Ministrstvo za okolje in prostor pripravilo osnutek zakona o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju. Ob podajanju pripomb na ta zakon je prišlo do tesnega sodelovanja med PZS, LZS in RZS (Ribiška zveza Slovenije). Ena od pripomb na omenjeni zakon je širše narave, zato menim, da jo je treba poudariti za zaključek.

Planinci in lovci smo veliko v naravi, zato prvi opazimo kršitve in smo zainteresirani, da bi jih bilo čim manj. Lovci imamo v svojih vrstah več kot 21.000 članov, od katerih jih je kar 5.000 lovskih čuvajev, planinci pa imate v svojih vrstah varuhe gorske narave in skrbnike planinskih poti. Neposredni nadzor v naravi bi tako lahko opravljali ustrezno usposobljeni člani lovskih družin in planinskih društev, kar je bila tudi ena od skupnih idej PZS, LZS in RZS. Prvi odziv države je bil seveda mlačen, saj ima ta očitno raje popolnoma neučinkovit nadzor na področju varstva narave, kot pa da bi za nadzor pooblastila tiste nevladne organizacije, ki so za tak nadzor najbolj zainteresirane. Prva priložnost bo ob sprejemanju zakona o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju, če bo pristojno ministrstvo sploh zbralo dovolj poguma, da bo s pripravo zakona nadaljevalo.

Sodelovanje med lovci in planinci v Gornjem Posočju, še zlasti v Trenti, se je začelo na kar najbolj romantičen način. Prvi planinci in prvi alpinisti so začeli z osvajanjem gora in sten s pomočjo domačinov – divjih lovcev. Danes so drugačni časi, pred nami pa drugačni izzivi. Ohranimo to sodelovanje, da uresničimo izzive današnjega časa. Sodelovati moramo predvsem zato, da se lahko kosamo z državo in lobiji, ki ji šepetajo za njenim hrbtom. Tudi zato, da ohranimo vsaj tisto, česar še nismo do konca uničili, prodali, skomercializirali in pokradli. Naravovarstvena služba je tako lahko naš prvi naslednji skupni izziv. ●

Planinci in lovci

Uporabniki in varuhi skupnega prostora

Besedilo: Davo Karničar

Razmišljanja in razpravljanja o življenju v goratem svetu lahko zvenijo prav romantično, prevečkrat pa zahajamo na stranpoti razprtij, poenostavljenih domnev in obtoževanj različnih skupin uporabnikov "nekoristnega" sveta in obronkov pod njim. Sanjarimo o harmoniji in se prebujamo v realnost. Vsi obiskovalci neokrnjene narave naj bi poskrbeli, da bo volk sit in koza cela. V alpskem svetu predvsem planinci v vseh pojavnih oblikah in lovci. Lastnikov zemljišč in vseh ostalih združb, ki na goratem območju prikrito ali s podporo in žigom državnih ustanov iščejo zgolj ekonomski učinek, ne nameravam vključevati. Planince in lovce vodi želja prvobitnega doživetja narave in sebe, vsi bi se radi vrnili domov nekoliko bolj "ta pravi" ljudje. Če bi bilo več volje spoznavati drug drugega, kot je negodovanja ...

Zakaj sem postal lovec

Potrebo po spoznavanju živalskega sveta sem začutil v najbolj vročekrvnih letih svojega alpinizma. Skoraj sleherni dostop pod steno in sestop z njenega vrha so spremljale različne živali. Največkrat sem jih lahko opazoval le kratek čas, saj sem jih s svojim gibanjem prepodil. Kadar se niso menile za mojo prisotnost, pa sem občudujoče gledal simbol skladnosti, lepote, svobode in neodložljive borbe za preživetje. Sčasoma sem se jih naučil poimenovati, jih razlikovati po starosti, spolu, spoznavati njihove potrebe za preživetje, vse bolj me je zanimal vpliv naše prisotnosti v njihovem svetu. Prisotnost občudovalcev in tudi plenilcev.

Mimo trendovskih dilem, ali je človek vsejeda ali rastlinojeda žival, me je začel zanimati odnos naših daljnih prednikov do živali. V obdobju, ko so se ljudje še znali ravnati po znamenjih, ki jih ponuja narava, za katera smo v svoji dovršenosti povsem oslepel. Zanimati me je začelo tudi zaradi jeznega ZAKAJ. Zakaj je postaran mož, katerega hrapava dlan in preudarna govorica nista izpričevali drugega kot mnogotero izkušnjo, iz najlepšega koščka sveta v dolino odnesel ponosnega gamsa, zaljubljenega divjega petelina ... Predvsem zaradi te nemoči razumeti in ukrepati sem to hotel izvedeti in postal lovec. In ostal planinec.

Vloga lovca nekoč in danes

Zdi se nostalgичno in neresnično, če opisujemo vlogo lovca kot nekoga, ki zagotavlja hrano in skrbi za pogoje, da bo le-to lahko prinašal še dolga leta. Že ob tej definiciji smo postavljeni pred

preizkušnjo – želimo razmisliti, nam lahko sploh kdo kaj pove? Čim večkrat odidem v alpsko pokrajino, bolj se naši čuti prilagodijo opazovanju in lažje sprejemamo celostno podobo. Bolj ko gore služijo doseganju rezultatov, sledenju srčnega utripa in doseženega časa, težje bo. O prepletenosti odnosov med naravo, planinci in lovci v goratem svetu seveda najlažje sodimo tisti, ki v tem okolju tudi živimo.

Saj živali potrebujejo tako malo; le hrano, toploto, mir in zavetje. Mi v hribih smo lahko opazovali, kako se je skalil mir, kako so nastale brezštevne ceste in poti, planinske kočice, smučišča, mi opazujemo urjenja pilotov za letenje v goratem svetu, opazujemo vedno nove kratkočasne dejavnosti, katerih produkt je predvsem stiska prvobitnih naseljencev naših gora.

Prekinjene so tisočletne stečine, poteptani pašniki zelišč, človek je osiromašil pogoje za preživetje živali. Vendar še vztrajajo, se množijo in iščejo svoj mir. Gamsi le izjemoma dosega povprečno telesno težo svojih predhodnikov izpred stotih let, lotevajo se jih garje, slepota, neplodnost ... Živali si velikokrat ne uspejo zagotoviti pestrosti prehrane, ki jo potrebujejo, ker je na majhnih območjih, kamor smo jih potisnili, ni dovolj za vse.

Kaj lovci delamo narobe?

Zato lovci proučujemo potrebe živali in še toliko bolj nosilno sposobnost okolja, v katerem živijo. Takšno je eno od dejstev, ki utemeljujejo državni gojitveni načrt, katerega del je tudi odvzem posameznih živali, realizacija odvzema pa je povod za očitke, ki so mnogokrat tudi utemeljeni. Ob poseganju v populacijo divjadi smo vsi lovci zavezani visokim moralnim in etičnim načelom, katera številni brezčutno kršijo. Svoja nečastna dejanja pa nato branijo s pomočjo prijateljev, pravnikov, zastaranih rokov ...

Lovec mora pred odločitvijo za strel poznati populacijsko dinamiko nekega območja. To zahteva precej truda, še posebno v gorati pokrajini. To pomeni veliko lepih ur ob opazovanju divjadi, proučevanju starostnih in spolnih struktur, morda bolezenskih stanj. Šele na takšni osnovi je dopustno, skladno z natančnim državnim načrtom, izvesti odvzem.

Pa žal ni tako. Ko opazujemo streljanje blizu človeških bivališč, streljanja z naslonom na streho avtomobila, ko nas preseneti mladič brez vodnice, ko skupina pijanih lovcev razkazuje svoj plen ... Takrat se nam lov zagnusi. In kaj je vzrok takšnim odklonom? Največkrat brezbriznost ljudi, ki živijo nekje v urbanem okolju in radi pridejo med gore s svojimi hotenji. Ljudje, ki so opravili lovski izpit, pridobili dovoljenje za posest orožja, nikoli pa si niso vzeli časa za doživetje narave.

Seveda ne gre posploševati. V ponos mi je dejstvo, da lovci, ki živimo v celoletnem stalnem stiku z gorami, načeloma spoštljivejši in z večjo odgovornostjo ravnamo tudi ob uplenitvi. Na takšen način pridobljeno meso, ki ga po vnaprej določeni ceni odkupimo, večinoma ostane našim družinam, kar je količinski regulator in doseganje osnovnega motiva odhoda na lov. V času vse globlje gospodarske krize se mi ne zdi zanemarljivo izpostaviti celo tako dosežene samooskrbe.

V dobro divjadi smo lovci pred takšnim dejanjem žetve tudi sejali. Kolikor je v naši moči (in vedno je premalo!) skrbimo, da vpliv človeških hotenj še bolj ne osiromaši pogojev za življenje divjadi. Planince, ki želijo prisluhniti, na različne načine informiramo o potrebah živali, izvajamo monitoring za potrebe državnih gojitvenih načrtov, skrbimo za pašne površine ob vse hitrejšem zaraščanju, dodatno krmimo v zimskem obdobju, zagotavljamo infrastrukturo za izvajanje etičnega lova, preko ustanov otrokom posredujemo naravovarstveno znanje in potrpežljivo plačujemo koncesijo za upravljanje določenega območja. Torej plačamo lastniku divjadi (v našem primeru državi), da lahko poskrbimo za gospodarjenje, kar je njena odgovornost.

Odnos s planinci

Ker je varovanje narave prva skrb pravih lovcev, so razumljiva tudi negodovanja na račun planinske dejavnosti. Še posebno takrat, ko je preveč izpostavljen tržni interes planinskih postojank in s tem povečan škodni vpliv na okolje. Lovec težko spregleda planinca s psom, ki ne kaže prevelike poslušnosti in je brez nadzora tudi v mesecih, ko živali polegajo mladiče.

Lovci poizkušamo sporočiti turnim smučarjem o težkih razmerah živali za preživetje ali pa se preprosto jezimo nanje, ki o tem večinoma ne razmišljajo. Vsak bi rad našel svojo

smučino, svoje metre celca, ne zavedajoč se, da morda s svojim početjem preganja trop živali z njihovega zimovališča, kjer so zagotovljeni osnovni pogoji za prezimovanje. Dolgotrajen beg živali v zimskem obdobju pomeni veliko izgubo energije in zato velikokrat povzroči tudi pogin živali. Prav je, da vztrajamo na priporočenih smučinah, še posebno pod območjem gozdne meje.

Za konec

Alpinisti, ki se še z nočjo odpravimo preko strmih sten in nas dan ujame že visoko nad dolino ter v polnosti doživimo rojstvo dneva, otrpnemo, če jutranjo tišino prepara puškin strel. Pravi gnus do plenilcev divjadi čutimo ob opazovanju komercialnih

Lovec, glasilo Lovske zveze Slovenije

Lovci imajo tudi svojo revijo. Velja za eno od najstarejših slovenskih glasil. Slovensko lovsko društvo je revijo **Lovec** začelo izdajati leta 1910. Pred dvema letoma so ob stoletnici v Mariboru pripravili svečano akademijo. V reviji poleg strokovnih in poljudnih prispevkov – predvsem lovskih zgodb – najdemo tudi (samo)kritične članke, ki obravnavajo podobo lovstva v družbi. Na leto izide enajst števil (poletna številka je dvojna). Ker revijo **Lovec** prejemajo vsi člani, je naklada temu primerno visoka: 24.000 izvodov.

LOVEC

Revija za lovstvo, lovsko kmetogijjo in varstvo narave

poletov helikopterjev, ki odložijo petičnega gosta in ga čez dve uri odpelejo skupaj s ponosnim kozorogom ...

Vendar namen mojega razmišljanja ni, da bi iskal mnoge utemeljene očitke planincev lovcem in obratno. Rad bi sporočil, da smo ena družina. Zadovoljen bi bil, če bi si občasni obiskovalci gorskega sveta vzeli toliko časa, da bi vam tisti, ki v tem svetu živimo, svoje izkušnje lahko posredovali. To bomo storili gostoljubno in z največjim veseljem.

Začne se s prijaznim "dober dan" namesto bežnega pogleda. Tudi to bo pripomoglo k razumevanju vloge lovca in planinca, saj vsi enako hrepenimo po doživetjih neokrnjene narave, vsi se zavedamo potrebe ohranjanja in zato je prav, da se medsebojno spoštujemo in skrbimo za bogatenje znanj o zakonitostih v okolju, ki ga tako radi obiskujemo. ◉

Primorsko-gorenjska naveza iz naše klasike

Sandi in Danica Blažina

Pogovarjal se je **Žarko Rovšček**

Sandi in Danica Blažina (Pajer), od leta 1950 dalje častitljiva alpinistična in življenjska naveza, sta me v vročem avgustu prijazno sprejela na svojem domu v Kopru. Prvo srečanje je pospremil lajež njunega zvestega štirinožnega spremljevalca, ki pa me je, vsiljivca, po štirih obiskih že malo bolj prijazno sprejemal. Znašel sem se v prijetnem in z zelenjem obdanem domu, nekakšni oazi, pribežališču v vse bolj urbaniziranem Kopru, ki sili že v njuno neposredno okolico. Prijazna sogovornika sta pripomogla, da smo v prijetnih urah klepetali tja med vršace, v njuno preteklost.

Da je "morski" pogled na oddaljene Julijske in dolomitske vrhove naravnost dražljiv in skrivnosten, sta potrdila oba. Tu ob obali jima v obdobju življenjske jeseni ostaja le še gorniška platonska ljubezen, stkana iz številnih doživetij, morda tudi neizpoljenih načrtov. Tako sprejemata danes to oddaljeno gorsko scenerijo, ki je ob jasnih dnevih še bolj razločna, ko opravlja ta že skoraj obredni vsakodneveni sprehod, prebirata gorniško in drugo literaturo ter še vedno sledita dogajanju.

Njun dom z vsakim drobnim predmetom, sliko, izrečeno besedo in pravo zakladnico gorniških knjig dobesedno diha z "nekoristnim svetom", ki ju je ob trpki mladosti uročil za vse življenje. Intervju je veliko premalo, da bi celovito predstavili njuno zvestobo alpinizmu in vsemu, kar je povezano z gorami.

Sto predstavnika generacije izpred druge svetovne vojne. Kaj lahko povesta o sebi?

Sandi: Rojen sem v petčlanski družini leta 1926 v Trstu. Med vojno je bila naša celotna družina vpeta v odpor. Tudi sam sem sodeloval, če drugega ne kot kurirček. Oče je pri mestnem odboru OF skrbel za ranjence in preskrbo. Po nemškem prevzemu oblasti v Italiji se je po

izdaji leta 1944 vse skupaj tragično končalo. Očeta so aretirali in obesili v skupini 51 ljudi.¹ Starejšega brata, ki je bil partizan v Brkinih, je še uspel opozoriti naj se umakne. Strica pa so ustrelili na Opčinah v skupini 71 talcev.² Njegovo ženo (mojo teto) in mene so odvedli v kazensko taborišče v Nemčijo. Imela sva precej sreče in se po enem letu in kapitulaciji Nemčije oba vrnila.

Danica: Aretirali so ga pri sedemnajstih letih kar v razredu srednje šole. Res težki časi, a nam vsem je bilo jasno, da moramo pomagati odporu. Ne vem, če danes mlajši sploh vedo, kaj smo prestajali.

Sandi: Prvič sem bil v Sloveniji in videl naše hribe šele po vojni, ko sem sodeloval pri eni izmed štafet z vrha Triglava.

Danica, vi ste doma z drugega konca Slovenije?

Danica: Rojena sem leta 1928 v Podnartu na Gorenjskem. Od sedmega leta dalje sem živela v Ljubljani, ker sta mi starša umrla že pred vojno. Štiri leta sem preživela v internatu, teta pa je bila moja pokroviteljica v času mladostnosti in vse do 21. leta.

Kako premagujeta svoja leta? S čim se največ ukvarjata?

Danica: Imava psa, vnuke, sprehode, fešte in bereva knjige. Še vedno sva v stiku z alpinizmom.

Sandi: Včasih se kregava, sicer pa opravljava vsakodneвне sprehode v okolico Kopra. Na izlete ne hodiva, avto sem šenkal.

Kaj pa vaju poklic?

Sandi: Končal sem srednjo tehnično šolo v Trstu kot geometer. Po osvoboditvi sem nekaj časa študiral na gradbeni fakulteti v Ljubljani, kjer sem spoznal tudi fante in dekleta v Akademskem AO. Dopisno pa sem končal višjo ekonomsko šolo v Mariboru. Moja zadnja zaposlitev je bila v gradbenem podjetju Stavbenik, kjer sem vodil projektivni biro.

Danica: V šolskem letu 1946/47 sem končala trgovsko akademijo v Ljubljani in naslednje leto maturirala. Zaposlila sem se na Ministrstvu za trgovino. Izredno sem študirala na ekonomski fakulteti (šest semestrov), vmes smo pa plezali. Leta 1952 sva se poročila. Ko sem prišla na Obalo, sem nekaj let kot prva tajnica delala v Delamarisu, po rojstvu hčerke (1954) pa sem ostala doma. Nadaljevala sem v Športni zvezi v Izoli, v TVD Partizan sem učila otroke telovadbo in smučanje, vključila sem se v delo Obalnega PD, vodila tečaje za predšolske in šolske otroke itd.

Sandi, vi izvirate iz tržaškega plezalnega kroga. Menda so plezali tudi nekateri v vaši družini?

Sandi: Že od malega so nas doma navajali na izlete in nas vodili na Slavnik, na smučanje in v Glinščico. Mimogrede, trdim, da je zanjo pravilno ime Rosandra.³ Tako so jo vedno imenovali Tržačani, tudi Slovenci. Lahko vam pokažem sliko skupine planincev na vrhu Triglava okrog leta 1930. Na njej so moj oče, dva

¹ Just Blažina, iz Trsta, aktivist OF, obešen kot talec 23. 4. 1944 na ulici Ghega v Trstu.

² Dolfo Blažina, ustreljen 3. 4. 1944.

³ Blažina: Približno na dveh tretjinah doline (V klinu) se potok Rosandra združuje z drugim izviro. Domačini uporabljajo obliko Klinšca. Nekdo, ki mu to ni ustrezalo, je ime pretvoril v Glinščico.

Danica (Pajer) Blažina z možem Sandijem na njunem domu v Kopru Foto: Žarko Rovšček

bi se dalo tudi napisati celo knjigo. Zanimivo, da se je naenkrat znašel v službi v pisarni Javnih skladišč v Trstu skupaj s Comicijem. Izkoristil je njegove izkušnje, saj je Comici takrat že plezal.

Danica, kako pa ste vi začeli?

Danica: Pri nas doma pred vojno nismo hodili v hribe. Spominjam se, da me je oče enkrat namesto na božjo pot vzel s seboj na Stol. Vojna je opravila svoje. Zaradi žice okrog Ljubljane je bila po osvoboditvi lakota po hribih še večja. Sprva me je zanimalo padalstvo, potem pa sem se prijavila na ženski državni alpinistični tečaj. Zanj sem morala opraviti deset vzponov na vrhove nad 2000 metrov. Že pred vpisom na fakulteto sem poznala nekatere z odseka, plezati pa sem začela leta 1949 na tečaju.

Sandi: To je bil menda prvi ženski alpinistični tečaj v Evropi. In tam so dekleta spoznala gorske vodnike. Toda sam še nisem bil med njimi.

Danica: Spoznala sem Rada Kočevarja in druge alpiniste, s katerimi sem plezala naslednje dve, tri leta. Veliko sem se družila s celjskimi alpinisti, npr. s Cicem Debeljakom, Veninškom itd. Kot študentje, člani alpinističnega odseka in društva, smo bili vključeni tudi v delovne brigade. Spominjam se, da smo delali v Rožni dolini v Ljubljani.

Ali sta se spoznala takrat, na udarniškem delu?

Danica: Nisva se ravno formalno spoznala, on je hodil za mano, ko sem hodila v menzo. V hribih pa smo se kasneje našli in so nastale naveze. Spominjam se tudi odprave avgusta 1949 v Čvrnico, kjer sva spoznala Jožeta Andlovica, ki je bil tam tudi kot zdravnik. Ah, ti fantje so bili takrat nekaj posebnega. S seboj so naju vzeli, dve dekleti, da bi jim kuhali, ne pa plezali.

Sandi: Saj si tudi plezala. Kaki dve ali tri smeri je splezal vsak, nato smo se vrnil domov. Na tem tečaju sva se tudi midva bolje spoznala. Andlovic pa je seveda ves čas držal veselje na višini.

V vajinih časih ste še uporabljali konopljene vrvi in se spuščali z uporabo dülferja?

Danica: Na tečaju smo imeli še vrvi iz konoplje, kasneje pa so nekateri

strica in drugi udeleženci. Slovenci so hodili v Rosandro plezat. Oče je brata in mene jemal s sabo. Meni se zdi normalno, da sem kot rojen Tržačan zašel v gore, čeprav nekateri to težko razumejo.

Danica: Gore je odkrivala že primorska inteligenca pred prvo svetovno vojno.

Sandi: Naj spomnim, da ima Trst Kugyja. Imam slike velikega alpinista Emilia Comicija, ki je bil očetov letnik in sta skupaj služila vojsko. Z bratom sva torej sledila očetu na izlete iz Trsta preko Katinare v Rosandro. Tam smo se srečevali pod t. i. Jugovo steno, ki jo je prvi preplezal in po velikem vzorniku poimenoval Jože Cesar. Oče je plezal in je pripadal skupini pod okriljem društva Prosveta, ki so ji pravili *magnamonti*.⁴

Danica: Preko planinskih izletov so bili tudi politično vezani na slovenstvo in se družili z enako mislečimi.

Sandi: V časih med obema vojnama pa smo morali biti šolarji včlanjeni tudi v obšolsko organizacijo *balila*.⁵

Danica: Naj se še jaz "pohvalim", da sem bila članica *balile*, ki je bila po italijanski zasedbi tudi v ljubljanski pokrajini.

Kako ste začeli plezati?

Sandi: Fašistična *balila* nam ni preveč dišala. Zato smo se nekateri znotraj nje raje vključili v *compagnia alpina*, ki jo je vodil nek oficir alpincev. Leta 1943 sem tako v Dolomitih v družbi vojakov, prav ob padcu Mussolinija, opravil alpinistični tečaj. Situacija je bila smešna. Kot udeleženci mladinskega državnega tabora "Gioventu Italiana del Littorio" smo se vrnil v dolino, kjer je bila namesto žalosti ob smrti *duceja* veselica. Sleči smo morali vse, kar naj bi spominjalo na uniforme. V ostankih civilnih cunj smo se lahko vrnil v vlaki domov.

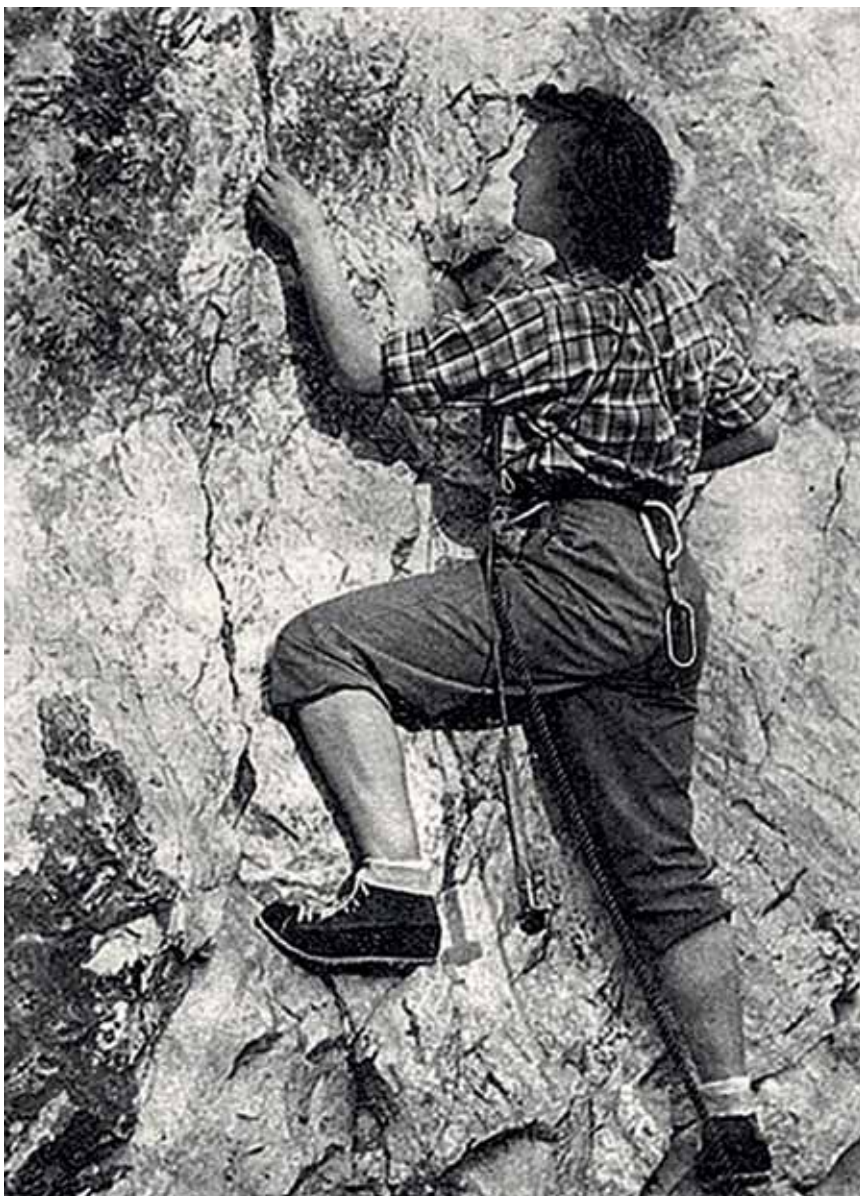
Sicer pa sem plezal že prej ob nedeljah v družbi prijateljev v Glinščici. Brat je takrat že resno plezal. Po nedeljski maši sem s pretvezo, da mu nesem kosilo, prihajal za njim. Spoznal sem plezanje, našel prijatelja svojih let in skupaj sva začela.

Kakšne stike ste imeli z Jožetom Cesarjem, soplezalcem Emilia Comicija?

Sandi: Zanj bi lahko rekel, da mi je bil kot stric. Rad bi napisal knjigo o Rosandri, kamor sem zahajal od osmega leta naprej z očetom, nato pa s starejšim bratom in drugimi, vse do odhoda v Ljubljano. O Cesarju

⁴ Magnamonti: neformalna skupina planincev in alpinistov, ki je delovala po razpustu SPD Trst (17. 8. 1927), najbolj pa po letu 1932. Vodilni Jože Cesar je opravil več težkih alpinističnih vzponov v Julijcih in Dolomitih v družbi s Comicijem in Defarjem. Jelincič, D.: Zgodovina SPDT. SPDT, 1984, str. 56-57.

⁵ "Opera Nazionale Balilla" (balila): v času fašizma italijanska mladinska organizacija, ki je delovala med letoma 1926 in 1937. Kasneje je prešla v "Gioventu Italiana del Littorio".

Danica pri plezanju

Foto: arhiv Danice Blažina

alpinizem. Nekateri lahko trenirajo vsak prst posebej, a velikokrat taki ljudje sploh ne gredo v hribe. Sicer pa to v osnovi ni nič slabega. Tudi mi smo v Glinščici začeli in se preizkušali podobno, kot bi danes plezali na balvanih.

Danica: Mi nismo sistematično trenirali. Naš trening je bila npr. kar dvanajst kilometrov dolga pot iz Kamnika v Bistrico, iz Mojstrane v Vrata ali v Tamar in nazaj na vlak. Tekmovali smo, kdo bo hitrejši.

Katera smer ima v vajinih spominih posebno mesto?

Sandi: Težko je izbrati. Takrat po vojni je npr. nekaj veljala Aschenbrennerjeva v Travniku, z nekaj prehodi V. do VI. stopnje. Omenil bi tudi Comicijev raz v Jalovcu, ki je bil ena prvih šestih. Nikoli nisem iskal ekstremnih stvari ali tekmoval v tem smislu. Zase sem vedel, da sem dober (*se nasmehne*), in sem užival v ponovitvah čisto normalnih klasičnih smeri. Poleg tega sem živel v Izoli, za takratne pojme daleč od hribov, in imel redno službo. Vožnja z mopedom do Julijcev je trajala vsaj pet ur.

Danica: Najbolj pri srcu mi je bila Herletova v severni steni Ojstrice (16. 10. 1949).⁶ Takrat še nisem imela stalnega partnerja (ne plezalskega ne življenjskega). Šli smo v dveh navezah: moja s Preložnikom in druga z dvema Celjanoma. Bili smo presrečni, da smo enostavno, brez težav in v lepem vremenu preplezali smer, ki je takrat veljala za težko. Ko sem prišla na društvo (takrat še Matica) in se malo pohvalila, je Belač ves nasršen dejal: "Kaj pa to? Saj ta smer nič ne velja, če jo plezajo babe." Dokler nisem spoznala Sandija, sem večkrat plezala s Kočevarjem in Celjani. Poleti 1949 po opravljenem alpinističnem tečaju sem tako s Kočevarjem preplezala Gorenjsko smer čez Ladjo in Bavarsko v Steni, Levo smer v severni steni Dedca, drugo ponovitev smeri Ogrin-Omerza v severni steni Ojstrice, prvenstveno v JZ steni Ostrovače (Čvrnsnica), prvenstveno v Velikem vrhu, prvenstveno prečenje severne stene Ojstrice, jeseni pa Hornovo v Jalovcu idr. Zima 1949/50 je postregla s številnimi, tudi prvenstvenimi vzponi

že začeli uporabljati prve ameriške vojaške *najlonke*; spominjam se Gandija in Avčina. Tudi v GRS so jih že začeli uporabljati.

Sandi: Pojavljati so se začele v Trstu. Različni ljudje, ki so potovali v tujino, so jih prinašali v Jugoslavijo. Še jaz sem kakšne štiri prinesel za druge. Potem so se kar malo topli zanje. Navzovali smo se z vrvjo preko pasu, učili pa smo tudi navezavo preko ramen. Za spuščanje smo uporabljali *dülferja*. Včasih je kdo namesto preko noge speljal vrv skozi vponko, česar nismo priporočali, ker se je vrv preveč poškodovala.

Alpinizem se od vajinih mladih let ves čas razvija in išče nove izzive. Ali mu še sledita?

Sandi: Seveda slediva, a v osnovi se tehnika plezanja ni dosti spremenila. Način plezanja, prosto ali s pomočjo

tehničnih pomagal, pa je stvar posameznika. Nekateri se sicer še varujejo, toda čeprav si varovan, je dosežek, če preplezaš del stene, ne da bi se dotaknil klinov. Lahko se dotakneš klina le zato, da vpneš vrv za varovanje. Tehnika plezanja, ki se zahteva, da preplezaš nek prehod, pa je stvar osnovnega znanja plezanja. Menim, da tu ni velikih sprememb.

Kako gledata na današnji alpinizem?

Danica: Z občudovanjem. Poglejte samo dobo osemdesetih let, ko sta plezala Knez in Karo gor in dol po smereh kot mačka.

Sandi: Kar se tiče odprav, gledam na naš današnji alpinizem z zavistjo.

Gotovo vi niste tako sistematično trenirali, kot to počnejo nekateri danes?

Sandi: Eno je alpinizem, drugo je šport. Plezanje do skrajnosti ni

⁶ Plezalni zapiski - Danica Pajer (PZDP).

Sandi Blažina pleza v Cordilleri Real leta 1964.

Foto: arhiv Sandija Blažine

Leta 1950 sta smer ponovila z Danico. To je bila prva mešana naveza po Čopu in Jesihovi. Kakšni so bili vaši občutki, Danica?

Danica: Meni se ni zdelo nič posebnega. Klini so bili bolj redki. Opravila pa sva v nekaj urah.

Sandi, kaj pa vaša prvenstvena Tržaška v Steni s Kunaverjem (1954)?

Z mopedom sem se neko soboto zgodaj popoldne pripeljal iz Izole v Vrata in tam srečal Aleša. Ko me je vprašal, kaj nameravam, sem mu rekel, da bi rad splezal že ogledano smer v desnem delu Stene. Naslednji dan sva se navezala. Smer je krajša in razen enega mesta, ki bi ga lahko označil s V. stopnjo, ni nič posebnega. Z Alešem kasneje nisem več plezal.

Kdaj sta zašla v Akademsko planinsko društvo oz. njegov AO?

Sandi: Ko sem se po vojni jeseni 1947 vpisal na gradbeno fakulteto v Ljubljani, sem že prve dneve spoznal Rada Kočvarja, Franceta Zupana in Marjana Keršiča - Belača. Postali smo stalna družba in smo še isto zimo naredili v snegu prvo smer na Planjavo. Pozimi smo seveda tudi smučali. Takrat se alpinisti na PD Ljubljana Matica niso razumeli s člani upravnega odbora. Kot Primorec nisem bil obremenjen z njihovimi spori, zato so me določili za načelnika AO. To funkcijo sem opravljal le dva meseca.

Danica: Na Matico sem se vpisala leta 1948. Po ustanovitvi PD Univerza 1949 sva se oba prepisala vanj.⁸

Ste ustanovitelj Obalnega AO 1979. Kako ste začeli?

Sandi: Ko sem prišel v službo v Koper, sem se takoj vključil v delo planinskega društva.⁹ Leta 1979 smo v okviru Obalnega PD Koper ustanovili alpinistični odsek. Že pet let poprej pa je bila organizirana alpinistična šola, ki sem jo vodil. Zaradi nesoglasij z odborom društva danes delujejo alpinisti samostojno v Obalnem alpinističnem klubu. Jaz se v to nisem mešal niti nisem bil

⁸ Preimenovanje PD Univerza v Akademsko PD leta 1958. Prvi sestanek AO je bil 15. 12. 1949. Vir: B.: PD U - APD, Zbornik 1949-2009. APD, Ljubljana, 2009.

⁹ Društvo je nastalo kot podružnica SPD Trst (3. 3. 1949), formalno samostojno kot PD Koper leta 1954, kot Obalno PD Koper pa leta 1973.

v Kamniških in Julijcih. Naštevaje vseh bi bilo predolgo. V letu 1950 je postal Sandi moj stalni soplezalec. Skupaj sva nadaljevala po številnih klasičnih smereh. Vedno sva plezala predvsem za dušo. Kot izhodišče smo velikokrat uporabljali Korošico, kjer smo običajno prespali. Prihajali smo z vlakom iz Ljubljane v Kamnik, od tam pa peš po cesti do Bistrice in skozi dolino Bele čez Presedljam.

Sandi: Vse te klasične smeri, npr. tiste, ki smo jih plezali v Triglavski severni steni, v Špiku in drugje, so na posameznih mestih dosegle V. ali VI. stopnjo težavnosti. Moja Tržaška v Steni je padla tako slučajno.

Danica: Povej, da sva poročno potovanje leta 1952 preživela v Triglavski severni steni in v Špiku.⁷ To so bile smeri, ki so takrat ustrezale našemu znanju. Veste, fantje z Gorenjske so bili jezni, ker me je Sandi odpeljal na Obalo.

Sandi: Saj to plačujem stalno, že od takrat.

Danica (ne ostane dolžna): Pogledite Sandija na sliki s prvega povojnega alpinističnega tečaja SPD Trst v Rosandri. Vidite, kakšnega fanta sem si izbrala takrat in kaj imam sedaj.

Sandi: Na njej je tudi predsednik SPD Trst Zorko Jelinčič. Vidite, da sem bil veliko mlajši od njega. Morda smo se srečali še dvakrat ali trikrat,

ker sem v Rosandro hodil večkrat ob nedeljah, sicer pa se je tečaj potem formalno zaključil.

Sandi, v vaši zbirki je tudi druga ponovitev Čopovega stebra (1948)?

Prišel sem v Vrata in tam srečal dr. Avčina, ki mu je Čop razlagal podrobnosti iz svojega stebra, ki ga je pred kratkim preplezal. Do takrat ga ni še nihče ponovil. Poslušal sem in naenkrat bleknil: "O, lepo, v nedeljo bom poizkušal tudi jaz." Na eni strani Avčin, znani profesor, na drugi pa mulček iz Trsta. Ko sem se v nedeljo vrnil v Vrata, sem izvedel, da je sredi tedna naveza Avčin-Dolar ponovila Čopov steber. Do takrat nisem vedel, da je Avčin mislil tako resno. Ko sem ga srečal, mi je dal v roke svojo novo belo ameriško *najlonko* in rekel: "Ti jo posodim za Čopa." Uporabil sem jo naslednjo nedeljo v navezi z Danetom Škerlom. On je bil eden prvih, s katerimi sem vzpostavil stik. Preplezala sva nekaj smeri in se nato odpravila v Čopov steber. Vsega skupaj sem šel petkrat tam preko, ker so me kasneje prijatelji žicali, naj jih vodim. Saj ni tako hudo. Drugače je bilo seveda takrat, ko je Joža tisto mesto pri izstopu preplezal sam, da je lahko šel po pomoč. V zadnjem raztežaju sem čisto pod izstopom zabil klin, ki je po izjavah nekaterih še vedno tam. Očitno je dobrodošel, saj je tam previs in je klin nekoliko pod robom, kjer je polička.

⁷ Preplezala smer Prusik-Szalay (9. 7. 1952) v Steni, Brojanov raz v Stenarju (11. 7. 1952), Dibonovo v Špiku (16. 7. 1952) idr. PZDP.

obveščen. Vedno sem bil član PD. Sicer pa se me fantje in dekleta, ki sem jih vpeljal v alpinizem, večkrat spomnijo s kakšno razglednico, ko gredo kam na plezanje (Paklenica, Dolomiti itd.). Vesel sem, da sem v Črnem Kalu našel stene, ki jih prej nisem poznal in ni vanje nihče zahajal, čeprav sem omembo zasledil v zgodovini Comicija. Na poti z mopedom v Ljubljano sem se enkrat ustavil in v steni našel zabit klin. V PD sem povedal, da bomo organizirali šolo plezanja. In potem je trajalo tri dobra leta, da so začetniki dozoreli in začeli samostojno plezati v visokih hribih. To sem opazoval tudi v Ospu, kjer pa nimam posebnih zaslug. Tam plezajo mladi iz tiste generacije, ki sem jo jaz učil. Tam je bolj moteče za domačine, ker prihajajo z avti in parkirajo. Danes prihaja ob nedeljah tja na stotine ljudi.

Bili ste pionir naših alpinističnih odprav v Ande. Kako ste v šestdesetih letih prišli na idejo, da greste v bolivijske Ande?

Že dalj časa sem razmišljal o organizaciji lahke alpinistične odprave v Južno Ameriko. Prvo idejo sem dobil v člankih iz italijanskih alpinističnih revij, vendar sem svoj načrt

zaupal tovarišem na odseku šele leta 1961. Upravni odbor Akademskega PD je predlog podprl. Sledili so organizacijske priprave, študij literature, točna opredelitev ciljev in kondicijski treningi. Po zelo ugodni ceni smo se vkrcali na poltovorno ladjo Ljubljana, ki je odplula na krstno vožnjo in je sprejela tudi nekaj potnikov.

Danica, kako ste doživljali moževo daljšo odsotnost na odpravah in zavestna tveganja?

Če se malo pošalim, imam to njegovo odsotnost še v dobrem. Sicer pa so to stvari, ki jih je treba poskusiti, doživeti. Takrat ni bilo nobene zveze, telefonskih pogovorov. Korespondenca je obstajala, saj smo vsi pisali, vendar je pošta rabila kake tri tedne, prihajala pa je tudi kasneje, ko je bil Sandi že doma. Obe odpravi, v Bolivijo in Peru, sta bili precej dolgi. V Pakistanu so bili tudi več kot mesec dni. To je bil tudi določen minus za družinski proračun, saj je šlo le nekaj na račun plačanega dopusta, ostalo pa kot neplačan dopust.

Sandi: Ko smo bili v Andih, smo pošto od doma dobivali na ambasadi. Ko sem bil na Pik Leninu, sem bil odsoten petnajst dni in ni bilo problema.

Danica: Če se s tem sprijazniš, nekako gre. Jaz verujem v prenos misli in takrat, ko se je kaj hudega dogajalo, sem doma čutila. Med zadnjo odpravo je hči Neva odpoštovala v Dubrovnik in pozabila uro. Ustavila se je ravno v tistem času, ko se je zgodila nesreča, v kateri je preminil Igor Golli.

Kako bi na kratko označili posamezne odprave?

Sandi: Prva, leta 1964 v Cordillero Real (Bolivija), ki sem jo tudi vodil, je bila bolj avanturistična, ker smo šli tja z ladjo. To je bila tudi prva jugoslovanska odprava v Ande. Za nas je bilo na poti čudovito, saj smo potovali do Buenos Airesa en mesec, nato pa še 92 ur z vlakom proti severu. Od tam smo se posameznim ciljem približali z različnimi, največkrat tovornimi vozili in peš s pomočjo nosačev z lamami. Osvojili smo 32 vrhov do višine 6000 metrov in več (med njimi enajst prvopristopnih) ter opravili pomembno kartografsko delo za izdelavo bolj natančnih grebenskih

Glinščica/Val Rosandra, plezalni vrtec tržaških alpinistov Foto: Oton Naglost

Ojstrica v pozni jeseni Foto: Milan Cerar

skic.¹⁰ Uporabljali smo predvsem doma izdelano opremo. Leta 1967 sem se v okviru izmenjave s sovjetskimi alpinisti udeležil odprave v Pamir z vzponom na Pik Lenin.¹¹ Odprava je trajala dobra dva tedna in je bila uspešna. Za razliko od odprav v Ande je bila ta v organizaciji PZS in sem bil povabljen zraven. V tujini so vse organizirali Sovjeti. Tudi cilje je določilo vodstvo tabora. Leta 1971 sem bil član jugoslovanske odprave v Hindukuš. Ena naveza je po direktni smeri v južni steni uspešno dosegla vrh Istor-O-Nala (7403 m).¹² Naporno pot do gora smo prevozili z osebnimi vozili. Žal smo imeli pri povratku prometno nesrečo, v kateri je preminil Zvone Kofler. Leta 1975 sem vodil

desetčlansko akademsko odpravo v perujske Ande. Glavni cilj je bil Chacararaju. Ena od opasti na vrhu je bila usodna za Igorja Gollija, čudežno pa je po njenem odlomu preživel Marjan Osterman, ki smo ga praktično nepoškodovanega na improviziranih nosilih prinesli do baze.

Teža odgovornosti vodje odprave ob nesreči?

Sandi: Šlo je za objektivno nesrečo, ki je ne moreš preprečiti in je sestavni del tveganja na odpravah. Ni bilo časa za intenzivna doživetja. S soplezalcem sem se vzpenjal iz baze proti višinskemu taboru, ko je vest o nesreči prve naveze na vrhu Chacararaja sporočila druga naveza. Pod steno smo zaslišali klicanje Ostermana, ki je nesrečo, padec preko štiristo metrov, preživel z nekaj odrgninami po hrbtu in brez zlomov. Bilo je hudo, nesreče ne morem pozabiti. Kakih sedem dni sem prebil v mestu, da sem organiziral prevoz pokojnega tovariša domov. To je bila moja zadnja odprava.

Na vrv sta navezala tudi hčer.

Danica: Plezala je predvsem skupaj z nama, nekaj tudi z drugimi soplezalci. Skupaj smo prekižarili Julijce in Kamniško-Savinjske

Alpe, obiskali številne zahtevne vrhove v Zahodnih Alpah in plezali nekatere klasične smeri v Julijcih. Za maturo sva jo peljala na Mont Blanc. Kasneje se je bolj posvetila smučanju.

Sandi: Veliko smo obredli, saj smo bili aktivni v hribih skoraj vsak konec tedna.

Danica: Sama sem imela kratko alpinistično kariero, saj se je z otrokom pojavil drugačen odnos do nevarnosti. Stene so bile sprva predaleč za naš plitki žep, kasneje pa sem dajala prednost Sandiju, ki je odhajal na odprave. Ne rečem, da nisem tudi kasneje plezala, a to je bilo bolj za zabavo.

Kako bi zaključila naš pogovor?

Sandi: To, kar smo mi nekoč počeli, je imelo takrat določeno vrednost, ki je danes nima več. Danes so drugi časi in ljudje.

Brez skromnosti – saj je vse, kar smo Slovenci dosegli v alpinizmu do danes, nastajalo tudi na vajinih ramenih. To pa ima trajno veljavo.

Danica: Zame je največje zadoščanje, ko vidim najmlajšega vnuka, ki navdušeno pleza na umetni steni, ne da bi ga kadarkoli vodila v to. Ponosna sva, da sva še vedno častna člana Obalnega alpinističnega kluba. ○

¹⁰ Poleg vodje Blažine še L. Šteblaj, F. Savenc, L. Golob, T. Mihelič in I. Valič. Prvi pristopi so lepo dokumentirani tudi v knjigi Fantin, M.: Le Ande, CAI 1979, ki jo ima tudi Blažina v svoji zbirki.

¹¹ Poleg Blažine še P. Dimitrov, F. Ekar, A. Mahkota, dr. M. Potočnik (vodja), B. Lipovšek-Ščetinin, P. Ščetinin. Potočnik, M.: Streha sveta, PV 1968/5, str. 196-200.

¹² Udeleženci: J. Ažman, I. Belehar, S. Blažina, J. Brojan, F. Ekar, T. Jamnik, Z. Kofler, P. Ščetinin, dr. I. Valič - vodja, J. Žnidaršič. Valič, L.: Na Konjsko podkev v Pakistan, PV 1972/1, str. 1-8.

Majska sobota

Besedilo: Iztok Tomazin

24 ur, ki zaznamujejo človeka

Navsezgodaj sem z motornim kolesom zdrvel proti Ljubljani namesto v gore, kot bi se spodobilo za sončno, v naravo vabečo soboto po napornem delovnem tednu. Organizatorjem simpozija družinskih zdravnikov in njihovih sodelavcev sem bil že pred časom obljubil predavanje. S strokovno in še kakšno drugo motivacijo mi ni bilo težko, seveda le začasno, odmisлити gorskih prelesti. Srečanja s kolegi in kolegicami iz družinske medicine, pa tudi s strokovnjaki drugih področij, ki prispevajo k širjenju in poglobljanju naših medicinskih obzorij, so vedno prijetna in dragocena, tako v strokovnem kot v drugih smislih.

Prijetno in koristno je izmenjavati strokovne izkušnje, blagodejno je deliti zadovoljstvo, pa tudi stiske ali nezadovoljstvo, česar žal ne manjka v našem vse bolj zbirokratiziranem in odtujenem delovnem okolju v zdravstvu. V veselje mi je bilo

odpredavati zgoščen prikaz svojega doktorata, še posebej, ko sem začutil veliko zanimanja poslušalcev, čeprav je za večino helikopterska nujna medicinska pomoč, še posebej tista v gorah, predvsem eksotika. Ki pa pogosto pride zelo prav, celo rešuje življenja. Navsezadnje je večina Slovencev, vključno z zdravstvenimi delavci, vsaj občasnih planincev, večina družinskih zdravnikov in njihovih sodelavcev pa skrbi za nujno medicinsko pomoč

tudi na območjih, ki jih ne dosežejo z reševalnimi vozili. In takrat pridemo gorski reševalci peš ali s helikopterjem ter po najboljših močeh opravimo svoje. Že celo stoletje, če štejemo še enako motivirana početja naših prednikov. Ogromen je razkorak od prvih, pogosto več dni trajajočih "rešilnih ekspedicij" s primitivno opremo in skoraj nikakršno medicinsko oskrbo do današnjega sožitja vrhunske tehnike v obliki

helikopterjev in druge sodobne opreme ter odlično usposobljenih reševalcev, vključno z zdravniki.

Najprej vzpon na Storžič

Zanimivost naslednjih tem je premagala skušnjava, da bi takoj po svojem predavanju zdrvel nazaj na Gorenjsko. Sredi dopoldneva pa je le zmagal klic gora, predvsem zaradi dejstva, da me je naslednji dan čakalo nedeljsko 24-urno dežurstvo v zdravstvenem domu. Kot že mnogokrat doslej sem pobegnil iz Močvirja v pravljичne kraje. Zajahal sem težkega BMW-ja, ga v domači vasi pod Kriško goro zamenjal za manjšega, razdrapanim gorskim cestam in kolovozom primernejšega "samo" 650-kubičnega bratca, in v oblaku prahu z nahrbtnikom na ramenih zdrvel do

Pogled na domačo vas izpod padala

Foto: Iztok Tomazin

Doma pod Storžičem. Do vznožja severne stene svoje domače gore sem se ravno dobro ogrel, seveda z obveznim postankom in trenutki tihe umaknjenosti v spomine in koščke praznine, ki so jo pustili nekateri nosilci imen, vklesanih v spominsko ploščo na veliki skali, ki se je v sredo gozda bogvekdaj privalila iz storžiške stene. Znanci, prijatelji, gorniški učitelji, soplezalci; nešteto preizkušenj, zahtevnih in predvsem lepih skupnih doživetij ostaja, čeprav so odšli. Pravzaprav so ostali tam, od koder se še živenci v doline vračamo tudi zato, da bomo lahko spet odhajali nazaj. V Himalajo, v Alpe, v domače gore ...

Vzpon v severni steni Storžiča je bil užitek, zabeljen s hitrim globokim dihanjem, popolno koordinacijo telesa in hkratnim intenzivnim doživljanjem okolja. Plezanje ni bilo težko, še posebej ob dejstvu, da sem poznal skoraj vsak stop in oprimek. A zavest, da ne smeš zdrsni ali celo pasti, kljub domačnosti vedno poskrbi za primeren odnos. Grožnja napovedanih neviht se ni uresničila. Gobasto napihnjene kumuluse v bližnji in daljni okolici so ostali dovolj visoko na nebu, pretežno beli in suhi, pa tudi sončne žarke so pogosto spustili do zemlje. Na vrhu Storžiča sem ostal le nekaj intenzivnih, samotnih trenutkov, ko se je spet zdelo, da čas ni merilo količine in intenzivnosti doživetja. Ure in ure ždenja na vrhu, razgledovanja in razmišljanja, kadar imaš čas, se lahko zgostijo v intenzivne trenutke, morda minute, kadar nimaš časa, ko le zajameš poln požirek vsega, vsrkaš in sprejmeš, potem pa se moraš, nerad in z željo ostati, obrniti in sestopiti. Za prihodnost tudi ob takem hitenju ostane veliko neprecenljivega.

Tudi sestopil sem po severni steni, kot že mnogokrat. Hitreje in zanimiveje je kot hoja po markirani poti, plezanje navzdol zahteva še več zbranosti in še boljšo koordinacijo telesa. Skoraj obvezen je bil postanek na Prestolu, najlepšem, z mehкими travami in cvetličnim vrtom okrašenem prostorčku visoko v steni, na izpostavljenem pomolu med prepadi, s čudovitim razgledom na Julijce in osrednje Karavanke na zahodu, na gozdna prostranstva tržiške občine spodaj, na mogočni greben Košute, ki zapira severno obzorje, na še marsikaj. Pogosto tudi nase, kadar je dovolj časa za odklop v miru in tišini. V grapi Kramarjeve smeri je bilo še veliko snega, zato sem si privoščil

vratolomno "smučanje" po zlizanih podplatih pohodnih čevljev. Bilo je v nasprotju z vsem, kar učimo obiskovalce gora, tudi cepina nisem imel, ampak v gorah je še pomembneje od upoštevanja varnostnih pravil, da odlično poznaš svoje zmožnosti in omejitve, da znaš preceniti vse okoliščine in da si popolnoma zbran na tukaj in zdaj ter seveda da v popolnosti obvladaš gibanje. Kontrolirana divja vožnja je bila posledica desetletij smučanja, od mladostnih tekmovanj do kasnejših alpinističnih in ekstremnih smukov, desetletij podobnega početja na snežiščih in v grapah in zato seveda polna užitka. Tudi na Bivaku sredi stene je bil postanek skoraj obvezen, vsaj za bežen stik s še vedno mogočnim razgledom in z množico spominov na ta, za tržiške alpiniste posvečeni kraj. Koliko mladostnih norčij, divjih neviht, čarobnih večerov v samoti ali v dvoje, koliko bežnih ali vseživljenjskih zgodb se je napletlo v tej leseni hišici sredi prepadov!

V tihem, mogočnem gorskem gozdu pod Storžičem sem se ustavil, umiril, zajahal motor. Med vožnjo navzdol sem se spet naučil prijazne

Uživanje nad gozdovi Kriške gore

Foto: Iztok Tomazin

lepote Lomske doline in kar prehitro iz gorskega doma pripeljal v svoj uradni dom. Sredi popoldneva sem se prelevil v kuharja in takoj nato v požeruha, ki je na domači terasi s čudovitim pogledom na Julijce obilno nadomeščal v Storžiču porabljene kalorije, skoraj prepričan, da bo preostanek dneva minil v sproščnem uživanju. In sprva je res kazalo tako. Joga nidra, v približku prevoda jogijski spanec, katerega ena ura naj bi nadomestila, v marsičem pa preseгла več ur običajnega spanca, me je približala večeru. Takrat je s svojega izobraževanja prišla žena in mi takoj, kar ji v takih primerih ni težko, spremenila načrte. Bi šel še enkrat v hrib? Seveda, z njo vsekakor, še posebej ob dejstvu, da bom tokrat s seboj nesel jadrarno padalo. In tako sva odrinila v pobočja Kriške gore, jaz oprtan z velikim nahrbtnikom. Prijetna storžiška utrujenost je nenadoma izginila, hipno prebujena motivacija za turo v dragoceni družbi in nadaljevanje v zraku sta jo odpihnili.

Potem uživanje v gorskem padalstvu

Po šestnajstih letih premora, ko mi je bil edini stik z jadralnim padalstvom reševanje ponesrečenih padalcev in občasno obujanje spominov na izjemna letalska doživetja, sem letos spet začel leteti. Brez tekmovalnih in drugih ambicij, a z velikim navdušenjem po ponovnem uživanju v najlepšem gibanju, po raziskovanju čudno domačega mi medija in moje malenkosti v njem. Seveda predvsem v gorskem okolju. In tako sem pred nekaj meseci postal nekakšen čuden zelo izkušen začetnik, ki je v poldrugem desetletju marsikaj pozabil in mora obnoviti ali pa se naučiti na novo, hkrati pa se še spominja časov, ko je bil državni prvak in državni rekorder v zmajarstvu in jadralnem padalstvu pa prvi Slovenec z zmajem in padalom v Himalaji ter še marsikaj. Iz globin zavestne, načrtovane, dolgotrajne pozabe se počasi prebujajo letalski refleksi, izkušnje in znanje, do nekdanje suverenosti v zraku je še dolga, morda predolga pot. Zato je bil polet z vzletišča v Gozdu, ko sem ravno še ujel zadnje zdihljaje z večerom pojemajočega vzgornika, tudi začetniško vznemirljiv. Kratek, šest intenzivnih minut, a sladek. Nič se ne more primerjati s prostim letenjem.

Sledi težavno reševanje v Grintovcih

Ko sva se vrnila domov, se je sobota dokončno prevesila v večer. Dan je bil lep in intenziven, mozaik marsičesa, kar mi izpolnjuje, osmišlja ali vsaj olepšuje življenje. Potem pa je zazvonil telefon: "Nesreča visoko v Kamniških, hudo poškodovan planinec med Grintovcem in Skuto, Kamničani nimajo svojega zdravnika, tudi nihče drug se ne javi ..." Seveda, dežurstva helikopterske ekipe za gorsko reševanje na Brniku se bodo začela šele čez nekaj dni, do takrat v primeru nesreče iščejo prostega zdravnika letalca po pozivnikih in telefonih. Če se nihče ne oglasi, sem na udaru med prvimi. V trenutku se je vse spremenilo, konec je bilo komaj dobro začetega sproščenega večera v dvoje, stekel sem v terenca, ki je vedno poln medicinske in reševalne opreme, se zapeljal do travnika na robu vasi in bil zadovoljen, da sem bil pripravljen na akcijo, ovešen in oprtan z vso opremo, še pred prihodom vojaškega helikopterja. Tuhtal sem, kaj bomo s helikopterjem sploh lahko naredili, saj se bo kmalu stemnilo. Ko smo leteli proti Kamniku pobirat reševalce, je bilo razlogov za napetost in skrbi več

kot dovolj. Mračilo se je in lahko se bo zgodilo, da zaradi teme sploh ne bomo mogli izpeljati helikopterskega reševanja. Alternativa bo celonočno klasično reševanje. Ga bo hudo poškodovani planinec sploh preživel? Tudi lokacija ponesrečenca ni bila čisto jasna. Za zdravnika je teža stanja ponesrečenca seveda med največjimi negotovostmi pri vsakem gorskem reševanju. Zbuja usodna vprašanja: kaj bo potrebno in kaj nujno storiti? Kaj bo sploh možno storiti na kraju samem? Koliko bo potrebno tvegati ... in tako naprej.

Že v polmraku smo na travniku pred Kamnikom pobrali dva domača reševalca. Vesel sem ugotovil, da je eden od njiju Primož, izkušen zdravnik gorski reševalec, sicer kirurg, ki se je "našel" med tem, ko me je helikopter letel iskat v Križe. Kadar gre za hude poškodbe v zahtevnem terenu, je dovolj ali preveč dela tudi za dva zdravnika. Zdravstveni tehniki in drugi medicinsko visoko usposobljeni reševalci, katerih pomoči smo vajeni iz vsakodnevnega dela v nujni medicinski pomoči v urbanih krajih, so med gorskimi reševalci letalci žal zelo redki. Praviloma je zdravnik na intervenciji v gorah edini *mediciner*. Zato in zaradi drugih zahtevnih okoliščin je oskrba bolnikov in poškodovancev v gorah pogosto mnogo zahtevnejša kot v urbanem dolinskem okolju.

V polmraku smo poleteli proti že skoraj črni gmoti Kamniških. Znane silhuete Grintovca, Štruce, Skute in drugih dvatisočakov so pred nami počasi rasle kot ogromen razbrzdan val in se stapljale z brezoblačno gladino ugašajočega neba. Lep, a v obetih bližnje prihodnosti kar malo grozljiv prizor. Kup izzivov je bil pred nami, pri vsakem bi se lahko kaj zalomilo, veriga vseh bo vplivala na uspeh, lahko tudi na preživetje. Ponesrečenca je treba najti, nato priti do njega, ga oskrbeti, dvigniti v lebdeči helikopter, skrbeti zanj med poletom do predaje kolegom v bolnišnici. Poznavanje terena se nam je tudi tokrat obrestovalo, saj smo kljub mraku po nekaj minutah zoprnega obletavanja grebenov in ostenij našli skupino z domnevnim ponesrečenecem. Seveda so bili temno oblečeni, da jih je bilo iz zraka še težje zagledati. Močan veter je onemogočal varen dolet helikopterja, saj je ponesrečenec ležal v zaprtem žlebu. Nad njim stena, pod njim stena. Premalo vzgona, premalo prostora za takojšnji umik helikopterja v primeru težav. Nismo se mogli približati mestu nesreče,

po več poskusih pa je pilot uspel zalebdeti visoko nad dnom žleba, ki se je iztekal v prepad. Z reševalcem Jernejem sva se pripela na jeklenico. Sledil je zoprno dolg spust, zabeljen z nihanjem in vrtenjem. Kar trajal je in trajal, preden sva se lahko oprijela rušja v strmini, se odpela z jeklenice in se pognala navkreber. Sto višinskih metrov strmine se težko opremo na ramenih naju je dodobra upehalo. V poltemi sva prisopihala do skupine Čehov. Njihova negotovost, strah in upanje so bili skoraj otipljivi. Kratek orientacijski pregled v skromni svetlobi čelne svetilke mi ni dal dosti odgovorov. Nobenih vidnih zlomov ali drugih poškodb, komunikacija je bila zaradi njihovega skromnega znanja

Severna stena Storžiča Foto: Iztok Tomazin

angleščine težavna. Splošen vtis in občutek pa sta bila slaba, mladenič je bil zelo prizadet. Medtem se je stemnilo, bili smo v žlebu, več kot dva tisoč metrov visoko. Pilot naju z reševalcem pred dobre četrte ure, ko se je vsaj še kaj videlo, ni uspel spustiti do ponesrečenca, pač pa sto metrov nižje. Kako šele bo v temi pobiral mene in

ponesrečenca z mesta nesreče, sem se spraševal. Klasično reševanje bi trajalo celo noč in vprašanje je, če bi nesrečnik to preživel. V zgoščeni obliki sem to po radijski zvezi povedal pilotu z upanjem, da bomo našli skupno rešitev. Jasno je bilo, da štejejo minute in da nimam nobenega časa karkoli delati s ponesrečencem – razen osnovne priprave za dvig v helikopter. Pilot se je odločil, da bo Primoža z vso ne nujno opremo odložil v Kamniški Bistrici, saj lažji helikopter pomeni lažje manevriranje. Potem se bo vrnil in poskusil zalebdeti nad nami. Kot slabo okrašena, bobneča novoletna jelka z nekaj utripajočimi lučkami se je približeval iz doline. Vznemirjenje je naraščalo. Če ga ne bomo uspeli

se ga bom oprijel in naju zvelkel na krov. V Kamniški Bistrici smo pobrali še Primoža z vso medicinsko opremo in odleteli proti Ljubljani.

Naslednji dan se konča tragično

Ob desetih zvečer, seveda že v nepredirni temi, me je helikopter odložil na kriškem polju. Ko sem doma uredil medicinsko in reševalno opremo ter nato z meditacijo za silo še sebe, se je iztekla zadnja sobota letošnjega maja. Preostanek noči bo kratek. Jutri zgodaj zjutraj bom začel 24-urno dežurstvo v zdravstvenem domu v Trziču. V nedeljo, ko večina počiva. Po tako intenzivni soboti in napor-nem delovnem tednu pred njo bi tudi jaz potreboval počitek. V nedeljo, ki

staršev postali preveliki, so klicali gorske reševalce, stekla je iskalna akcija. Tržiški gorski reševalci peš, midva z Robijem Kraljem s helikopter-jem. Vsi z bremenom skrbi in usodnim, še neodgovorjenim vprašanjem: kaj je z našim Jankom, zakaj se še ni vrnil, zakaj se ne oglašja na telefon?

Prvi ga bom zagledal in po skoku iz lebdečega helikopterja bom prvi pri njem. Ležal bo med kamenjem na dnu strmega snežišča, sredi stene, kjer se bodo še poznale moje včerajšnje sledi smučanja po čevljih. Le lučaj proč od našega Bivaka. Ko bo helikopter še bobnel nad mano, se ga bom klečeč in nizko sklonjen, da me siloviti pišvetra ne bi odpihnil v prepad, dotaknil z upanjem, da se bo zganil. Ko se bo

dvigniti v helikopter, se bo ponesrečencu slabo pisalo. Najbrž kar najslabše. Mojstrsko, najbrž tudi tvegano letenje je končno privedlo do tega, da so naju pobrali z mesta nesreče, seveda s pripadajočim nihanjem, vrtenjem in drugo zoprniško skoraj do konca iztegnjene jeklenice. Ko sva bingljala v zraku, prepadov pod nama zaradi teme nisem več videl, le rohneči stroj z utripajočimi lučkami je postajal vse večji in zelo težko sem čakal, kdaj

si jo bom poleg "običajnih" dežurnih obremenitev v zdravstvenem domu in na terenu zapomnil predvsem po tem, da se bom moral pozno popoldne, v veliki stiski, negotovosti in skrbi spet vkrcati v reševalni helikopter. Odleteli bomo v severno steno Storžiča, kjer sem plezal dan pred tem. Tam bodo pogrešali mojega dolgoletnega soplezalca in prijatelja Janka Megliča. Ob napovedanem času se ni vrnil, in ko sta po nekaj urah stiska in negotovost

helikopter umaknil, bom v moreči tišini ugotovil, da je tako kot pred nekaj leti Filip in Janez pred nekaj urami odšel tudi Janko. Tretjič v zadnjih nekaj letih, v isti steni, v isti plezalni smeri, bom kljub vsej zdravniški opremi in znanju nemočen ob truplu tržiškega alpinista. Tudi z Jankom ne bova nikoli več skupaj plezala ali si delila česar koli drugega. V skromno uteho mi bo le novica, da je dan prej hudo poškodovani češki planinec preživel. ◉

Planinske poti – take in take

Malenkosti, ki so lahko zelo pomembne

Besedilo: Andrej Mašera

V Sloveniji je po uradnih podatkih 1661 markiranih planinskih poti v skupni dolžini 9000 kilometrov. V luči teh impresivnih števil je delo planinskih društev v okviru PZS vredno vsake pohvale, občudovanja in priznanja. V njih so vgrajene neštete ure večinoma prostovoljnega dela marljivih markacistov, ki stalno sproti skrbijo, da se večina obiskovalcev gorskega sveta pri svojih pohodih počuti varne in zadovoljne.

Ker gre pri markiranju in nadelavi planinskih poti za izjemno težko in odgovorno delo, se včasih vprašamo, zakaj se navzlic vsemu trudu pojavljajo majhne, recimo temu nerodnosti, ki pa lahko v skrajnem primeru povzročijo neželena dogajanja, včasih tudi nesrečo. Zakaj se določene pomanjkljivosti, ki bi se dale odpraviti z malo dobre volje in minimalnimi stroški, ne odpravijo in primerno uredijo?

Mrzla gora

V nadaljevanju bom za ilustracijo opozoril zgolj na tri po obsegu majhne napake (seveda jih je še več), ki pa z nenavadno trdovratnostjo ostajajo nespremenjene že leta, da ne rečem desetletja. Poglejmo npr. poti na Mrzlo goro, 2202 m. Že dolgo je ta gora pojem težko dostopnega vrha v Kamniško-Savinjskih

Alpah in vzpon nanjo je zelo zaželen lovorika številnih ljubiteljev gora. Če pogledamo na katerikoli zemljevid, vidimo, da na Mrzlo goro peljeta dve poti, ena iz Matkovega kota mimo znamenitega Škafa, skozi krnico Latvico in po jugovzhodnem grebenu, druga pa z Okrešlja skozi Mrzli dol. Obe sta na zemljevidih PZS označeni kot zelo zahtevni poti, s pikami, zato si večina planincev predstavlja, da gre za ferati. Toda – ti poti sta daleč od ferat, kot si jih običajno predstavljamo. Dobro sta sicer markirani, varoval pa je le za vzorec, tako da je veliko prostega plezanja do II. težavnostne stopnje, pogosto po izpostavljenem in krušljivem svetu. Temu je treba prišteti še dejstvo, da je po takih poteh treba tudi sestopiti, kar je seveda še zahtevnejše. Mučnih zgodb z Mrzle gore sem se dodobra naslišal v dolgem preteklem obdobju, tudi sam sem bil priča neprijetnemu dogodku, ko se je skupina za ferate sicer dobro opremljenih planincev pri sestopu znašla v hudih težavah, ki pa so se na srečo končale brez posledic. Rešitve tega problema so tri: lahko se nadelata ena ali celo obe poti tako, kot se za ferate spodobi (nikakor ne navijam za tako rešitev!), lahko se ena

Dostop do izvira Soče pelje po ozki, izpostavljeni polici.
Za običajne turiste kar nevarna pustolovščina. Foto: Oton Naglost

ali obe poti črtata s seznama markiranih poti in postane vrh brezpoten, lahko pa ostane stanje tako, kot je. V tem primeru je nujno potrebno na začetku vzpona na Okrešlju in v Matkovem kotu na dobro vidnih tablah napisati, za kak tip poti gre: "Označeno, malo zavarovano, plezanje do II. težavnostne stopnje, samo za zelo izurjene!" Glede na to, da je v naših gorah vse več tujih gornikov, bi to morali napisati vsaj še v angleščini. Ob takem obvestilu bi se marsikdo še dodatno pozanimal, ali se je sposoben lotiti vzpona na Mrzlo goro.

Izvir Soče

O problemu poti do izvira Soče se je že pisalo tudi v dnevnem tisku. Kratka "feratica", ki od kočice pripelje prav do samega izvira naše lepote, je na tablah označena kot zelo zahtevna pot, na meni dosegljivih zemljevidih pa s črticami (zahtevna pot) ali pa še to ne (izjema je le najnovejši zemljevid Bovec – Trenta, ki je pravkar izšel pri založbi Sidarta, kjer je pot označena s pikami!). "Feratica" je sicer res kratka, toda nikakor ne povsem nedolžna; na enem mestu se je treba celo malo izvesti pod previsom! In – kaj pomenita za množice domačih in tujih turistov, ki bi radi videli izvir najlepše reke v Evropi, napis "Zelo zahtevna pot" in trikotnik s klicajem? Prav nič! Kadarkoli sem obiskal izvir Soče, sem obvezno opazil številne turiste vseh starosti, ki so se v copatih, sandalih ali v kakem drugem neustreznem obuvalu motovili ob napeti jeklenici in bili pri tem neznanško prestrašeni. Rešitvi sta dve: ali narediti nad izvir leseno galerijo, kot je npr. v Blejskem Vintgarju (to se mi zdi najboljša rešitev), ali pa pustiti tako, kot je sedaj, z veliko tablo pri koči, na kateri naj bo v več jezikih jasno napisano in opisano, kakšna je pot do izvira. Veliko pomaga tudi kaka fotografija zraven, da je vsakomur povsem jasno, da pot do izvira Soče pač ni sprehod.

Pekel

Najbanalnejši spodrselj pri markiranju planinskih poti najdemo v soteski Pekel pri Borovnici. Soteska je prav prijetno zatočišče pred hudo vročino, zato je v teh pasjih poletnih dneh dobesedno nabasana z obiskovalci. Skozi Pekel vodi markirana in nadelana pot, ki se nad 3. slapom loči v dve varianti: ena pelje mimo 4. in 5. slapu, druga mimo skalnega stolpa Hudičev zob. Na tablah sta poti označeni kot "zahtevni", toda dejansko za povprečno izkušenega planinca ne predstavljata nobenega problema. Težava je v tem, da se vzpona lotijo tudi številni izletniki, ki pogosto v spremstvu majhnih otrok in še štirinožnih prijateljev povrh poti niso docela kos. Odveč je pripomniti, da je njihova obutev praviloma vse prej kot ustrezna. Toda glavni problem šele pride: ko družba neobveščenen izletnikov srečno pripleza do ceste na vrhu Pekla, lahko zagleda na tabli le napis "Pokojišče 1 h". Le kaj naj jim ta napis pove? Večini prav nič, zato se odpravijo po isti strmi in v vlažnem tudi nekoliko nevarni poti nazaj do gostišča. Pri spustu se pogosto pojavijo neprijetnosti, ko zaskrbljeni očetje hrabrijjo majhne otroke in jim pomagajo pri sestopu čez lestve in ob jeklenicah, štirinožne prijatelje pa pogosto kar nosijo na rokah. In vsega tega ne bi bilo, če bi na vrhu poleg oznake za Pokojišče napisali tudi "Gostišče Pekel 1 h, lahka pot". Koliko težav in skrbi bi izginilo na mah, če bi markacisti usmerili izletnike na prijetno markirano pot, ki se skozi vas Pristava vrne do gostišča v Peklu. Toda ne – tabla, ki kaže lahek sestop do gostišča, se pojavi šele 500 metrov naprej po cesti, ki z vrha Pekla pelje do vasi Pokojišče. Naj razume, kdor more! Je že tako, da je hudič vedno v podrobnostih. Včasih malenkosti odločajo o velikih stvareh! ○

PURE ADRENALINE

Testirali smo:

CÉBÉ

SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljammo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- potrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Hitro dostopen velikan

Besedilo: Bor Šumrada

Mangart

Mangart je z višino 2678 metrov tretja najvišja gora v Sloveniji in z Mangartskega sedla dokaj hitro dostopen. Najvišje ležeča cesta pri nas nam omogoča, da se dvignemo do višine 2000 metrov, od koder se po tehnično ne preveč zahtevni Italijanski poti lahko povzpnejo na vrh v slabih dveh urah. Z vrha se nam odpira lep pogled na preostale Julijske Alpe, naši pogledi pa sežejo še daleč prek meje do Karnijskih Alp in dalje do Visokih Tur.

Na Mangartsko sedlo, pod vršno glavo velikana, pripelje asfaltirana cesta, najvišja v Sloveniji. Foto: Oton Naglost

Vseeno pa najlažjega vzpona na Mangart ne smemo podcenjevati in se ga moramo kljub majhni višinski razliki lotiti popolnoma opremljeni za visokogorje. Kljub opozorilom na poti lahko srečamo marsikaterega gornika, obutega v *teniske* s popolnoma gladkim podplatom ali pa kar v sandale.

Mangart in Jalovec se nam iz daljave lahko zdita kakor dvojajčna dvojčka, čeprav je Mangart precej bolj zajeten kot vitki Jalovec. Na njegovem prostornem vrhu bomo ob lepem vremenu ali ob vikendih težko našli udoben prostor, saj je precej obiskan. Pozimi pa število obiskovalcev zaradi dolgega dostopa lahko preštejemo na prste dveh rok, saj je cesta na Mangartsko sedlo v zimskem času neprevozna.

Geografski pregled območja

Mangart je mejna gora in leži v skalnem grebenu med Italijo in Slovenijo. Greben se vije od severa od mejnega prehoda Rateče preko Belopeških Ponc, Struga, Vevnice, Malega Koritniškega Mangarta pa vse do najvišje točke, Mangarta. Preko nižjih vrhov se nato spusti do mejnega

prehoda Predel in se nato nadaljuje prek Jerebice do Kaninskega pogorja.

Z zahodne strani je Mangart še najbolj dostopen, saj so stena in pobočja nad Mangartskim sedlom dokaj nizka. Na pobočju ležijo ogromni pašniki, ki so za Julijske Alpe in za višino skoraj 2100 metrov dokaj neobičajni. Tukaj zaradi posebne kamninske sestave lahko najdemo izjemno bogato floro. Roženec v apnencu omogoča rast tudi kislono-

Mangart je najvišja točka državne meje s katerokoli državo, na katero meji Slovenija.

ljubnim rastlinam, zato tukaj poleg rastlin, značilnih za apnenčasta tla, najdemo tudi rastline, ki so značilne za tla iz silikatnih kamnin v Zahodnih Alpah. Z raziskovanjem rastlin pod Mangartom se je že v drugi polovici 18. stoletja ukvarjal botanik Franz von Wulfen, bojda pa v okolici Mangarta še v današnjem času odkrijejo kakšno "nepopisano" rastlino.

Mangart na preostale tri strani kaže popolnoma drugačno podobo. Ozek in prepadni vzhodni greben, koder je speljan eden od pristopov, sodi med

Slovenska pot je dobro zavarovana, vendar izpostavljena západnemu kamenju.

Foto: Oton Naglost

najzahtevnejše. Kot mejni greben se razteza prek več strmih vrhov in globokih škrbin vse do veličastnega Malega Koritniškega Mangarta, 2393 m, z devetsto metrov visoko navpično severno steno. V njem se je pisala tudi zgodovina alpinizma z nekaterimi znanimi plezalc, tako tujimi kot slovenskimi. Imena, kot so Cozzolino, Piussi, Lomasti, Mazillis, brata Podgornik in Bence bodo, tako kot Cozzolinova zajeda, Meč in Lomastijeva smer, ostala zapisana v tej mogočni steni, sodobnemu plezalcu pa naštete smeri še vedno predstavljajo zahteven cilj.

Severno ostenje Mangarta se nadaljuje nad dolino Mangartskih jezer/Laghi di Fusine ali tudi Belopeških jezer na italijanski strani vse do Mangartske škrbine, 2263 m, poleg Travnika, 2204 m. Pogled od jezer na ta mogočen zid je skoraj takšen kot pogled na našo najmogočnejšo steno, Triglavsko severno steno. Južno pobočje Mangarta je na prvi pogled

INFORMACIJE

Dostop: Dostop je odvisen od izhodišča ture, ki smo si jo izbrali. Največ gornikov se bo odločilo za pristop z Mangartskega sedla (WGS84: 46,444052, 13,640769), ki je dostopno po ozki asfaltni cesti, ki se odcepi malo pod mejnim prelazom Predel/Predil na slovenski strani. Do sem pridemo s severa preko mejnega prehoda Rateče, mimo Trbiža/Tarvisio in Rabeljskega jezera/Lago del Predil. Z juga se do odcepa na Mangartsko sedlo pripeljemo iz Bovca. V dolino Loške Koritnice se pripeljemo skozi vas Log pod Mangartom iz Bovca ali čez mejni prelaz Predel. Po ozki cesti zapeljemo do zapornice, kjer parkiramo (WGS84: 46,414503, 13,62935).

Izhodišče za severni pristop je parkirišče pri Mangartskih jezerih/Laghi di Fusine, do koder se pripeljemo po asfaltni cesti, ki se odcepi z glavne magistralne ceste Rateče—Trbiž v naselju Fužine/Fusine in Valromana kmalu po prečkanju državne meje v Ratečah. Odcep je dobro označen, tako da ga ni težko najti.

Planinska koča in bivaka: Koča na Mangartskem sedlu, 1906 m, telefon 041 954 761; bivak Nogara, 1850 m; bivak na Robu nad Zagačami, 2160 m.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Tine Mihelič: Julijske Alpe, Severni pristopi. Sidarta, 1998; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Vladimir Habjan: Zimski vzponi v slovenskih gorah. Sidarta, 2003; Igor Jenčič: Slovenija, Turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2002; Ingrid Pilz: Čudoviti svet Julijskih Alp. Založba Mladinska knjiga, 1993.

Zemljevidi: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabbaco 019, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, TNP, Sidarta, 1 : 50.000.

manj strmo, vendar pada neprekinjeno 1700 metrov v dolino Loške Koritnice. Stena je preprejena z neštetimi grapami, krasijo jo travnata slemena in police. Z vrha Mangarta poleg že omenjenih vzhodnega in severnega grebena, ki pada proti Mangartski škrbini, poteka še dokaj neizrazit jugozahodni greben, ki razmejuje travnato planoto s cesto na Mangartsko sedlo in globoko dolino Loške Koritnice.

Vzponi na Mangart

Največ ljudi se na Mangart povzpne v kopni sezoni (poleti) z Mangartskega sedla, od koder vzpon do vrha traja slabi dve uri. Italijani so leta 1938 za vojaške namene zgradili cesto na Mangartsko sedlo in s tem "omogočili" razmah planinstva na Mangartu trideset let kasneje, ko mejne formalnosti niso bile več tako ostre. Vzpon na vrh lahko poteka po Italijanski poti, ki poteka delno tudi po italijanskem ozemlju, ali po Slovenski poti. Če se počutimo dovolj pripravljene in dorasle hoji po zavarovani poti, lahko naredimo krožno turo z vzponom po Slovenski ter sestopom po Italijanski poti. Tura je še bolj zanimiva, saj se med vzponom in sestopom lahko

Planinska koča pod Mangartskim sedlom

Foto: Franci Horvat

naužijemo povsem drugačnih razgledov.

Za bolj izkušene gornike in ljubitelje ferat ponuja poletni Mangart ferato Via Italiana, ki z bližnjo ferato Via della Vita, ki vodi na Vevnico, sodi med najzahtevnejše ferate v Julijskih Alpah. Ta izredno drzno speljana ferata je dostopna z Mangartskega sedla po dobre pol ure spusta mimo bivaka Nogara, 1850 m. Vzpon po malce odmaknjem vzhodnem grebenu pa nam predstavlja edinstveno turo v samotnem predelu Julijskih Alp. Vsekakor nam Mangart ponuja raznovrstne pristope.

Mangart pozimi

Opazimo lahko, da se v zadnjih letih tudi zaradi razvoja opreme in dostopnih tečajev vse več gornikov loteva zimskih vzponov na najvišje vrhove slovenskih gora. Mangart je pozimi v primerjavi z Jalovcem deležen dosti manj obiska. Zaradi odmaknjenosti, dolgih dostopov, ogromne višinske razlike in neprevoznosti

ceste na Mangartsko sedlo je tura v neugodnih zimskih razmerah resen alpinistični podvig. Več obiska, tudi turnih smučarjev, je deležen v spomladanskih mesecih, ko se lahko visoko povzpemo po cesti in pot nadaljujemo peš ali s turnimi

Pravljica podoba Mangarta nad Belopeškimi jezeri Foto: Matej Vranič

smučmi na Mangartsko sedlo, od tam pa po eni od zimskih variant na vrh. Opozorim naj, da snežišča na severni strani, kjer poteka Italijanska pot, otežujejo pristop na vrh daleč v poletje, tako da tudi v zgodnji kopni sezoni med obvezno opremo sodijo cepin in dereze.

Priljubljeni turnosmučarski progi potekata od Mangartskih jezer do Klanške škrbine, 2053 m, ali po

travnatem pobočja nad bivakom Nogara vse do Mangartske škrbine, 2263 m. Opravljeni pa so bili tudi že alpinistični smučarski spusti z vrha Mangarta po različnih smereh.

Mangart je resnično veličastna gora v vseh pogledih, saj bo zadovoljila prav vsakega planinca, alpinista, smučarja ali gorskega kolesarja, ki pritiska pedala po vijugasti cesti na Mangartsko sedlo. ●

Mangart, 2678 m, po Slovenski poti

SLO Julijske Alpe

Vzpon z Mangartskega sedla po zavarovani Slovenski poti je deloma izpostavljen, sicer pa omogoča gorniku lep in zanimiv način vzpona ter hkrati popestri kratek pristop na Mangart. Previdnost je ob množičnem obisku na mestu, saj je nevarnost padajočega kamenja zato večja, poleg

tega pa je v osrednjem delu nedavno prišlo do večjega skalnega odloma. Čelada je obvezna, prav tako vrh za manj večje gornike. V zgodnji sezoni se v grapah lahko skrivajo snežišča, zato je v tem času potrebna še zimska oprema za varno prečenje strmih snežišč.

Zahtevnost: Markirana zahtevna zavarovana plezalna pot. Potrebna je izurjenost in izkušnje z gibanjem v takšnem svetu. Na nekaterih odsekih je pot precej izpostavljena.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada in samovarovalni komplet. V zgodnji sezoni zaradi snežišč tudi cepin in dereze.

Nadmorska višina: 2678 m

Višina izhodišča: 2050 m

Višinska razlika: 640 m

Izhodišče: Mangartsko sedlo.

Dostopno po ozki asfaltni cesti, ki se odcepi malo pod mejnim prelazom Predel na slovenski strani. Do sem pridemo s severa preko mejnega prehoda Rateče, mimo Trbiža in Rabeljskega jezera. Z juga se do odcepa na Mangartsko sedlo pripeljemo iz Bovca. Cesta nas po 12 kilometrih pripelje na sedlo. Zapeljemo do konca ceste (WGS84: 46,444052, 13,640769). Možen je tudi

vzpon po markirani poti, ki traja slabe tri ure.

Koča: Koča na Mangartskem sedlu, 1906 m, telefon 041 954 761.

Časi: Mangartsko sedlo–vstop v Slovensko pot 30 min
Slovenska pot–Mangart 1.30 ure

Sestop 1.30 ure

Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopna sezona.

V zgodnjem poletnem času so možna snežišča.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. Planinska založba, 2009; Andrej Mašera, 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011.

Zemljevidi: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabacco 019, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, TNP, Sidarta, 1 : 50.000.

Vzpon: Od parkirišča sledimo široki poti proti Mangartu, prečimo travnata in skalnata pobočja pod Malim Rateškim Mangartom, 2263 m.

Slovenska pot gre po značilni grapi, ki prereže zahodno steno Mangarta.

Foto: Oton Naglost

Mangart, 2678 m, po Italijanski poti

SLO Julijske Alpe

Vzpon po Italijanski poti na Mangart je na pogled relativno enostaven in kratek. Zato se je ob lepih vikendih poslužuje ogromno število gornikov, med njimi pa nekateri niso dorasli njeni zahtevnosti. Italijanska pot je mestoma

zavarovana pot, največje pasti pa so skrite v zgodnji sezoni, ko severno stran z melišči pokriva jo snežišča. Prav je, da vzpona ne jemljemo lahkomišlno.

Zahtevnost: Markirana zahtevna pot, ki je mestoma zavarovana,

ponekod pa tudi izpostavljena. Previdni bodimo v zgornjem, krušljivem delu in pri prečenju pobočij na severni strani Mangarta.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada in samovarovalni komplet. V zgodnji sezoni

tudi cepin in dereze zaradi snežišč.

Nadmorska višina: 2678 m

Višina izhodišča: 2050 m

Višinska razlika: 640 m

Izhodišče: Mangartsko sedlo.

Dostopno po ozki asfaltni cesti, ki se odcepi malo pod mejnim prelazom Predel na slovenski strani. Do sem pridemo s severa preko mejnega prehoda Rateče, mimo Trbiža in Rabeljskega jezera. Z juga se do odcepa na Mangartsko sedlo pripeljemo iz Bovca. Cesta nas po 12 kilometrih pripelje na sedlo. Zapeljemo do konca ceste (WGS84: 46,444052, 13,640769). Možen je tudi vzpon po markirani poti, ki traja slabe tri ure.

Koča: Koča na Mangartskem sedlu, 1906 m, telefon 041 954 761.

Časi: Mangartsko sedlo–

Mangart 1.30–2 uri

Sestop 1.30 ure

Skupaj 3–4 ure

Prečenje melišč nad prepodom severne stene Mangarta. Kadar so tu snežišča, je prehod lahko zelo nevaren. Foto: Zdenka Mihelič

Z manjšega sedelca preko roba zagledamo Mangartski jezeri in na desni strani strmo steno, preko katere poteka zavarovana pot Via Italiana. Nato sledimo gruščnati stezi še nekaj metrov in zavijemo desno (oznaka Slovenska smer), prečno proti zahodni steni Mangarta. Na začetku sledimo ozki rampi, kjer ob pomoči številnih klinov in jeklenic napredujemo prečno navzgor preko številnih grap in grebenov. Ko pridemo v vznožje strme grape, opazimo na desni tik pod potjo svež skalni odlom, nato pa se po širši grapi vzpenjamo proti jugozahodnemu grebenu. V grapi nas v zgodnji sezoni lahko presenetijo snežišča. Ko dosežemo vznožje grebena, se obrnemo proti severu in ob pomoči varoval po širokem grebenu dosežemo razgledni vrh s križem.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona ali še lažje in bolj priporočljivo po Italijanski poti. Ta sestop poteka po širokem in gruščnatem vzhodnem

pobočju gore, nato pot zavije levo na severno stran (možnost snežišč v zgodnjem poletju) in preko skalnih skokov (zavarovano s klini

in jeklenicami) na travnato sedlo in po poti nazaj do izhodišča.

Bor Šumrada

Sezona: Kopna sezona. V zgodnjem poletnem času so možna snežišča.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. Planinska založba, 2009; Andrej Mašera, 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011.

Zemljevidi: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabacco 019, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, TNP, Sidarta, 1 : 50.000.

Vzpon: Od parkirišča sledimo široki poti proti Mangartu, prečimo travnata in skalnata pobočja pod Malim Rateškim Mangartom, 2263 m. Z manjšega sedelca preko roba zagledamo Mangartski jezeri in na desni strani strmo steno, preko katere poteka zavarovana pot Via Italiana. Sledimo markirani poti (desno odcep za Slovensko pot) desno od roba stene preko krajših skalnih skokov, kjer so nam v pomoč jeklenici in klini.

Ko pridemo na severno stran, začnemo s prečanjem gruščnatega pobočja in po mestoma ozki stezici dosežemo vzhodni

greben (levo pot po vzhodnem grebenu). Od tu sledimo širokemu vzhodnemu grebenu in po grušču (pozor, nevarnost

proženja kamenja) dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Mangart, 2678 m, po ferati Via Italiana

SLO Julijske Alpe

Vzpon po ferati Via Italiana je želja vsakega izkušenega gornika. Drzno speljana in izpostavljena ferata sodi med najzahtevnejše v Julijskih Alpah. Poti se lahko z lagodnim dostopom lotimo kar z Mangartskega sedla, od koder sestopimo z Mangartske škrbine po markirani poti št. 517 do bivaka Nogara, od tam pa začnemo z

vzponom samo po plezalnem delu. Druga in seveda bolj veliko-potezna možnost je z začetkom ture pri Mangartskih jezerih. Če želimo zaobiti plezalni del, se namesto po ferati vzpnemo desno po strmih travnatem slemenu do Mangartske škrbine.

Via Italiana je vseskozi zelo izpostavljena. Foto: Zdenka Mihelič

Zahtevnost: Markirana zelo zahtevna zavarovana plezalna pot. Tura je dolga in naporna, zato zahteva ustrezno fizično in zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi dobro psihično pripravo. Zahteva izkušenega in ustrezno opremljenega planinca.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada in samovarovalni komplet sta obvezna.

Nadmorska višina: 2678 m

Višina izhodišča: 950 m

Višinska razlika: Pribl. 1700 m

Izhodišče: Zgornje Mangartsko jezero (WGS84: 46,473154, 13,671069). Do sem se pripeljemo po asfaltni cesti, ki se odcepi z glavne magistralne ceste Rateče–Trbiž v naselju Fužine/Fusine in Valromana kmalu po prečkanju državne meje v Ratečah. Odcep je dobro označen, zato ga ni težko najti.

Bivak: Bivak Nogara, 1850 m.

Časi: Izhodišče–bivak Nogara 3 ure
Bivak Nogara–Mangart 2–3 ure
Sestop 3–4 ure
Skupaj 9–11 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. Planinska založba, 2009; Andrej Mašera, 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011.

Zemljevidi: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabbaco 019, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, TNP, Sidarta, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča sledimo sprva makadamski cesti, nato pa se po poti št. 517a skozi gozd strmo vzpenjamo proti Mangartu do travnatega pobočja. Tukaj se obrnemo proti zahodu in po njem strmo navzgor v okljukih dosežemo bivak Nogara. Od bivaka gremo mimo velikih balvanov do stene, kjer se začne plezalni del poti. Natančen opis vzpona niti ni potreben, saj ves čas sledimo praktično neprekinjenim jeklenicam. Z vsakim metrom višje je čutiti večjo izpostavljenost, sproti pa odkrivamo težavna mesta v ferati, ki so ponekod kar pestra

Mangart, 2678 m, po vzhodnem grebenu

SLO Julijske Alpe

Vzpon na Mangart preko vzhodnega grebena je najdaljši pristop na Mangart, saj moramo premagati več kot dva tisoč višinskih metrov. Pot se začne globoko v dolini Loške Koritnice, pelje v zatrep doline in se nato pod Malim Koritniškim Mangartom ali pa preko njega vzpne proti Hudi Škrbini v vzhodnem grebenu Mangarta. Pot je ves čas speljana po prepadnem travnatem

pobočju in skrotju ter začinjena z zavarovanimi mesti. Sestop po poti vzpona ni najbolj smiselni, zato je najbolje, da nas na Mangartskem sedlu čaka prevoz. Možnost sestopa po neoznačeni poti mimo Malega vrha in Rdeče skale v Loško Koritnico turo še podaljša.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga in naporna, zato zahteva ustrezno

fizično in zaradi strmega terena in plezalnih mest tudi dobro psihično pripravo.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2678 m

Višina izhodišča: Pribl. 700 m

Višinska razlika: Pribl. 2000 m

Izhodišče: Loška Koritnica. Sem se pripeljemo skozi vas Log pod Mangartom iz Bovca ali čez mejni prelaz Predel. Po ozki cesti zapeljemo do zapornice, kjer parkiramo. Od table TNP naprej je promet prepovedan (WGS84: 46,414503, 13,62935).

Koča in bivak: Koča na Mangartskem sedlu, 1906 m, telefon 041 954 761; bivak na Robu nad Zagačami, 2160 m.

Časi: Izhodišče–vzhodni greben–Mangart 6 ur
Mangart–koča na Mangartskem sedlu 1.30 ure
Koča na Mangartskem sedlu–izhodišče 2–2.30 ure
Skupaj 10–12 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe. Planinska založba, 2009; Andrej Mašera, 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011.

Zemljevidi: Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabbaco 019, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, TNP, Sidarta, 1 : 50.000.

Opis: Od parkirišča v dolini Loške Koritnice nadaljujemo po slabši makadamski cesti do Koritniške planine (desno pot do Zavetišča pod Špičkom). Sledimo poti v široko dolino, sprva v smeri Kotovega sedla (desno odcep), mi pa sledimo levi poti v smeri Roba nad Zagačami. Pot preči v široko krnico in zavije prečno levo v skalnato pobočje Malega Koritniškega Mangarta, 2333m, (ponekod jeklenice). Pobočje je zelo izpostavljeno, vmes je veliko skrotja, zato bodimo previdni. Glavni greben dosežemo na zahodni strani Malega

Mangart (levo) in Jalovec nad Loško Koritnico Foto: Oton Naglost

in nam še dodatno polepšajo tehnični del poti. Na robu stene dosežemo markirano pot z Mangartskega sedla in od tam se na vrh povzpemo po Italijanski poti. Hodimo desno od roba stene preko krajših skalnih skokov, kjer so nam v pomoč jeklenici in klini. Ko pridemo na severno stran, začnemo s prečenjem gruščnatega pobočja in po mestoma ozki stezici dosežemo vzhodni greben (levo pot po vzhodnem grebenu). Od tu sledimo širokemu vzhodnemu grebenu in po grušču (pozor, nevarnost proženja kamenja) dosežemo vrh.

Lahko pa nekoliko sestopimo in se po Slovenski poti vzpnemo na vrh. Zavijemo levo (oznaka) in v začetku sledimo ozki rampi, kjer ob pomoči številnih klinov in jeklenic napredujemo prečno navzgor preko številnih grap in grebenov. Ko pridemo v vznožje strme grape, opazimo na desni tik pod potjo svež skalni odlom, nato pa se po širši grapi vzpenjamo

proti jugozahodnemu grebenu. V grapi nas v zgodnji sezoni lahko presenetijo snežišča. Ko dosežemo vznožje grebena, se obrnemo proti severu in ob pomoči varoval

po širokem grebenu dosežemo razgledni vrh s križem. **Sestop:** Do Mangartske škrbine sestopimo po poti vzpona, nato pa se od škrbine spustimo po

markirani poti številka 517 do bivaka Nogara, od tam pa do izhodišča pri Belopeških jezerih. *Bor Šumrada*

Koritniškega Mangarta, kjer nas kmalu čaka najzahtevnejše mesto, in sicer spust v globoko Hudo škrbino, 2401 m. Pot je vseskozi solidno zavarovana, tako da kmalu dosežemo to škrbino, od koder sledimo ozki poti prečno preko strmih travnatih slemen, kjer moramo biti previdni, posebej v mokrem. Čez čas dosežemo greben, po katerem dosežemo Italijansko pot, ki se nam priključi z desne z Mangartskega sedla.

Sestop: Sestopimo po Italijanski poti na Mangartsko sedlo. Ta sestop poteka po vzhodnem širokem gruščnatem pobočju gore, nato pot zavije levo na severno stran (možnost snežišč v zgodnjem poletju) in preko skalnih skokov (zavarovano s klini in jeklenicami) na travnato sedlo in po označeni poti proti koči. Najbolje je, da si organiziramo prevoz s sedla. Možnost sestopa: Nadaljujemo po cesti do velikega desnega

ovinka, od koder po poti dosežemo škrbino med Malim vrhom in Rdečo skalo. Preko prevala se spustimo na koritniško stran in

pod steno Rdeče skale nadaljujemo v smeri velike hudourniške grape ter se ob njej spustimo v dolino do izhodišča. Pot je

neoznačena, ponekod slabše sledljiva. *Bor Šumrada*

Großer Möseler/Gran Mesule, 3480 m

A Zillertalske
Alpe

Großer Möseler je najbolj markantna in izrazita gora, značilna za Zillertalske Alpe. Njegovo podedenelo severno pobočje je najlepše vidno s kočice Berliner Hütte, južna stran pa je bolj zagruščena in skorajda kopna. Kljub gneči v koči Furtschaglhau pod njim pa je vzponov na vrh gore vendarle manj, kot bi pričakovali glede na obisk. Na goro lahko pristopimo s severa

tudi od kočice Berliner Hütte ali z juga od kočice Chemnitzer Hütte in s planine Untermaureralm. Opisana tura je kombinirana ledeniško-plezalna tura, vendar skalno plezanje ni težko. Kar dvakrat bomo morali čez ledenik, vmes pa bomo plezali po lepem skalnem grebenu. Pozno spomladi, ko je snega še veliko, lahko na greben pristopimo po snežnem žlebu desno

od vrha Felsköpfl v njegovem severozahodnem grebenu, ki pa je tudi objektivno nevaren zaradi padajočega kamenja. Razgled z vrha je ob lepem vremenu veličasten, saj smo v centru gorovja.

Zahtevnost: Zahtevna kombinirana ledeniška tura (PD). Skalno plezanje ne preseže II. stopnje. Pot do ledenika je označena. Ledenik ni posebno težaven, ne glede na to pa je ledeniška naveza nujna.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3480 m

Višina izhodišča: 1782 m (2293 m)

Višinska razlika: 1698 m (1187 m)

Izhodišče: Parkirišče pri umetnem jezeru Schlegeisspeicher (WGS84: 47,029822, 11,696216). Do sem s severa pridemo po avtocesti skozi karavanški predor do Salzburga, mimo Rosenheima, Kufsteina in Wörgla, pred Innsbruckom zavijemo

levo v dolino Zillertal. Po njej skozi Mayrhofen, nato zavijemo levo v dolino Dornaubergertal (tudi tunel z enosmernim prometom) mimo Ginzlinga, desno nad gostilno Breitlahner zapeljemo po plačljivi gorski cesti Schlegeis Alpenstraße (mitnica, enosmerni promet) do umetnega jezusa.

Koča: Furtschaglhau, 2293 m, telefon 0043 0676 964 63 50.

Časi: Izhodišče–koča Furtschaglhau 2–2.30 ure
Koča Furtschaglhau–Großer Möseler 4–5 ur
Großer Möseler–Koča Furtschaglhau 3 ure
Koča Furtschaglhau–izhodišče 2 uri

Skupaj 11–12 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2007.

Zemljevida: Zillertaler Alpen, Alpenvereinskarte 35/1, 1 : 25.000; Zillertaler Alpen, Tuxer Alpen, Kompass 37, 1 : 50.000.

Tik pod vrhom Großer Möselerja. Foto: Vladimir Habjan

Zsigmondyspitze, 3089 m

A Zillertalske
Alpe

Zsigmondyspitze je zanimivo oblikovana skalna gora v središču Zillertalskih Alp in po oceni revije Alpin ena od najbolj priljubljenih alpskih gor. Prva sta nanjo pristopila brata Emil in Otto Zsigmondy v letu 1878. Njeno staro ime je Feldkopf, vendar so goro po smrtni nesreči Emila Zsigmondyja pri prečanju La Meije leta 1886

v njegovo čast preimenovali. Normalni pristop poteka večinoma po južnem grebenu (z obvozom po zahodni strani). Skala je dobra in trdna ter predstavlja uživaško plezanje.

Zahtevnost: Plezalna smer AD-, z mesti III. težavnostne stopnje

Oprema: Običajna oprema za krajšo plezalno smer.

Nadmorska višina: 3089 m

Višina izhodišča: 1256 m (2042 m, 2909 m, Feldscharte)

Višinska razlika: 1833 m (1047 m, 180 m)

Izhodišče: Parkirišče pri gostilni Breitlahner (WGS84: 47,061126, 11,749602). Do sem s severa pridemo po avtocesti skozi karavanški predor do Salzburga, mimo Rosenheima, Kufsteina

in Wörgla, pred Innsbruckom zavijemo levo v dolino Zillertal. Po njej skozi Mayrhofen, nato zavijemo levo v dolino Dornaubergertal (tudi tunel z enosmernim prometom) mimo Ginzlinga do izhodišča.

Koča: Berliner Hütte, 2042 m, telefon 0043 0676 705 14 73.

Časi: Izhodišče–Berliner Hütte 2.30–3 ure

Berliner Hütte–Feldscharte

1.30 ure

Feldscharte–Zsigmondyspitze 2 uri

Zsigmondyspitze–Berliner Hütte 2 uri

Berliner Hütte–izhodišče 2.30 ure

Skupaj 10.30–11 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2007.

Zemljevida: Zillertaler Alpen, Alpenvereinskarte 35/2, 1 : 25.000; Zillertaler Alpen, Tuxer Alpen, Kompass 37, 1 : 50.000.

Vzpon: Od parkirišča nas označena makadamska cesta (pot št. 523)

Drzna podoba Zsigmondyspitze; vzpon poteka po desnem grebenu, v srednjem delu pa se previsnemu delu izogne z dolgim obvozom po levi (glej vris). Foto: Vladimir Habjan

Großer Möseler/Gran Mesule, 3480 m

A Zillertalske
Alpe

Vzpon: S parkirišča (pot št. 502, oznaka za kočjo) nas široka pot vodi jugovzhodno ob desni strani jezera v dolino Schlegeisgrund. Iz doline zavijemo levo (smerokaz) in v strmem vzponu po travnatem pobočju in lepo speljani poti dosežemo kočjo. Pri koči nas oznaka za Großer Möseler in markacije povedejo nekoliko navzdol, kjer prečkamo potok Furtschagl bach, nato pa se strmo po zagruščenem hrbtu vzpnemo jugovzhodno proti ledeniku Schlegeiskees na koto 2724 m. Možici nas s prostornega vrha do ledenika vodijo v smeri izrazitega stolpa Felsköpfl, 2987 m, v severozahodnem grebenu Großer Möselerja. Pot po ledeniku vodi v bližini stolpa (pozor, razpoke). Severozahodni greben dosežemo v smeri sedelca južno od vrha Felsköpfl (možici). Pot naprej po skalnem grebenu je označena z možici, ponekod je celo lepo vidna. V spodnjem

delu hodimo po zahodni strani grebena, višje se zoži in plezamo po naloženih skalah (možno je tudi bolj desno). Pod vršnim delom nas čaka strm, a

kratek ledni vzpon po ledeniku Furtschaglkees (do 35 stopinj), ki se goraj položi (razpoke), nato zavijemo v zagruščen, polenedel in strm žleb. Do vrha

s križem in vpisno knjigo na desni je le še nekaj metrov. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Zsigmondyspitze, 3089 m

A Zillertalske
Alpe

sprva pelje po dolini Zemmgrund, nato se pričnemo počasi in složno vzpenjati proti vzhodu. Šele nad planino Waxeggalm, 1871 m, zapustimo cesto in se nekoliko bolj strmo po lepo uhojeni poti povzpne do kočje. Od kočje gremo vzhodno po poti št. 502. Zložno se dvigujemo, na razpotju zavijemo levo na pot št. 522. Nad majhnim jezercem se nam prikaže značilno trikotno oblikovana gora. Čez skale in po napornem grušču se povzpne na škrbino Feldscharte, 2909 m, desno od južnega grebena Zsigmondyspitze. Sprva plezamo po velikih skalnih blokih kar naravnost in izbiramo najlažje prehode (II). Nekje na polovici pod previsi nas gredina na levi vodi poševno rahlo navzdol po jugozahodni steni (vmes gladka plošča III). Za ploščami zavijemo desno na drugo gredino (I, krušljivo), ki pripelje do roba stene s strmim stolpom desno od škrbine. S škrbine

zavijemo levo na raz (gladke plošče, II), se umakemo na vzhodno stran (III-), nato zopet na greben in po njem do skalne

zapore, ki predstavlja vršni del. Naravnost navzgor je težko, zato zavijemo desno na vzhodno stran in nato po plitvem žlebu (I,

gruč) na greben ter kratko levo do križa na vrhu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Olperer, 3476 m

A Zillertalske
Alpe

Skalni osamelec Olperer bdi nad obiskovalci turističnega smučarskega središča na ledeniku Tuxer Ferner. Nič kaj prijazno okolje za gorske ljubitelje miru, vendar pa nam sistem gondol močno olajša

pristop nanj, zato turo lahko opravimo v enem dnevu. Vsi ostali dostopi so dolgi in zahtevajo prenočevanje v kočah pod goro. Po severnem grebenu, ki ga opisujemo, poteka lepo izpostavljeno grebensko

plezanje po nagnjenih ploščah vse do vrha. Vmes so za varovanje na težjih mestih nameščeni trikotni klini. Zaradi dostopa po ledeniku ne pozabimo na pravila hoje po ledeniku. Vzhodni skalni greben je še

lažji, vendar je z njega težaven sestop nazaj na ledenik, zato smo se primorani vrniti po poti vzpona.

Zahtevnost: Plezalna smer, PDz mestom A0.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3476 m

Višina izhodišča: 1499 m (3220 m, Wildlahnerscharte)

Višinska razlika: 1977 m (256 m)

Izhodišče: Spodnja postaja gondolske žičnice v vasi Hintertux v dolini Tuxer Tal (WGS84: 47,109004, 11,675059). Do sem s severa pridemo po avtocesti skozi karavanški predor do Salzburga, mimo Rosenheima, Kufsteina in Wörgla, pred Innsbruckom zavijemo levo v dolino Zillertal. Po njej skozi Mayrhofen, nato zavijemo desno v dolino Tuxer Tal in po cesti skozi vas Hintertux, kjer na velikem parkirišču parkiramo.

Vršna glava Olpererja z Gefrorene Wand Spitzen Foto: Vladimír Habjan

Hochfeiler/Gran Pilastro, 3510 m

I Zillertalske
Alpe

Hochfeiler je najvišja gora v Zillertalskih Alpah. Omembe vredna je njegova petstometrski severna stena, ki je pred leti predstavljala izziv za ledne plezalce, sedaj pa tega ledu ni več

veliko. Na jug in zahod kaže bolj pohlevno podobo. Pristop nanj je sicer lahek, v zgodnjem poletju pa nas lahko preseneti trd sneg v vršnem delu, zato takrat potrebujemo tudi cepin in dereze.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, F.

Oprema: Običajna gorniška oprema.

Nadmorska višina: 3510 m

Višina izhodišča: Pribl. 1700 m (2710 m)

Višinska razlika: 1810 m (800 m)

Izhodišče: Tretji ovinek gorske ceste Pfitscherjochstraße (WGS84: 46,980133, 11,654581). Do sem se pripeljemo po avtocesti skozi karavanški predor do Spittala, zavijemo levo v Lienz in po Pustriški dolini do Brixna/Bressanone. Tu zavijemo na sever in brennersko avtocesto zapustimo na izvozu za Sterzing/Vipiteno. Zapeljemo v dolino Pfitscherjoch, skozi naselje St. Jacob/San Giacomo in mimo gostilne Stein, od koder se začne gorska cesta. Parkirnih mest je malo.

Koča: Hochfeiler Hütte/Rifugio Gran Pilastro, 2710 m, telefon 0039 047 264 60 71.

Časi: Izhodišče–Hochfeiler Hütte 3 ure

Hochfeiler Hütte–Hochfeiler

2.30 ure

Sestop 3.30 ure

Skupaj 9 ur

"Čudni" kamniti obeliski pri vzponu na Hochfeiler Foto: Irena Mušič Habjan

Olperer, 3476 m

Zillertalske
A Alpe

Koča: Gostišče Tuxer Ferner Haus pri drugi postaji gondolske žičnice, 2660 m.

Časi: Zgornja postaja gondole Gefrorene Wand Spitzen–Wildlahnerscharte 45 min.

Wildlahnerscharte–Olperer 1.30–2 uri

Sestop 1.30–2 uri

Skupaj 4–5 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2007.

Zemljevida: Zillertaler Alpen, Alpenvereinskarte 35/1, 1 : 25.000; Zillertaler Alpen, Tuxer Alpen, Kompass 37, 1 : 50.000.

Vzpon: Od spodnje postaje gondole se s sistemom treh gondol dvignemo do zgornje postaje Gefrorene Wand Spitzen, 3250 m, od koder se po strmem ledeniku spustimo za 170 metrov v dolinico in dvignemo ob smučišču na ledeniku na sedlo Wildlahnerscharte,

3220 m. S sedla se vzpenemo po snežnem pobočju vršne zgradbe Olpererja do skalnega grebena. Kje zavijemo levo na greben, je odvisno od količine

snega; običajno pribl. 50–70 metrov. Po grebenu plezamo sprva po nagnjenih ploščah do previsnega težjega mesta (A0, klini), višje sledi zanimiv prehod

pod zagozdenimi skalami, do vrha pa spet plezamo po ploščah in gladkih pragovih. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Hochfeiler/Gran Pilastro, 3510 m

Zillertalske
I Alpe

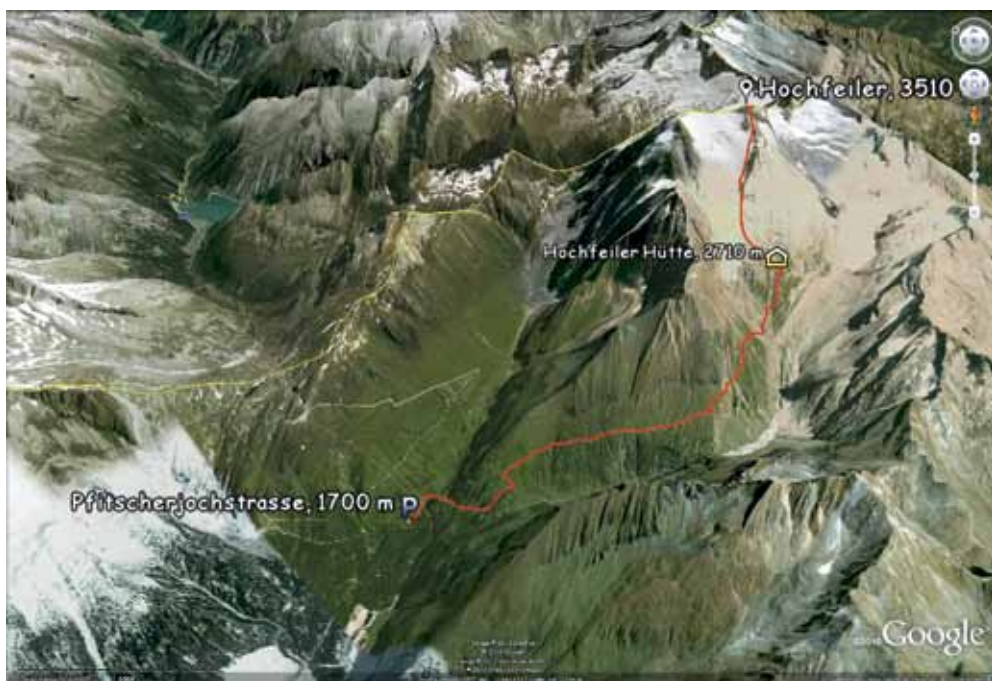

Sezona: Poletna sezona.

Vodnika: Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah. Planinska založba, 2005; Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2007.

Zemljevida: Zillertaler Alpen, Alpenvereinskarte 35/1, 1 : 25.000; Zillertaler Alpen, Tuxer Alpen, Kompass 37, 1 : 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se odpravimo proti dolini Oberberg, vendar kaj hitro zavijemo desno, prečkamo potok in se po poti št. 1 dvigujemo nad potokom Gliderbach mimo planine Unterbergalm. Ker se dvigujemo hitro, redko gozd kmalu zamenja odprt svet. V zadnji polovici poti je svet zagršččen, na koncu, pod kočo, nas čaka še strm vzpon. Od koče sestopimo po poti vzpona do razpotja in zavijemo desno proti strmi skalni stopnji, ki je zavarovana z

jeklenicami. Nad njo zavijemo desno proti severovzhodu in se po skalnem in delno gruščnatem hrbtu zložno

vzpenjamo proti vrhu. Pod vrhom je še nekaj lažjega plezanja, ki je mestoma izpostavljeno.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Privlačna gorska veriga

Zillertalske Alpe

Besedilo: Vladimir Habjan

Ne vem, če sem že kdaj slabše spal v planinski koči. Stisnjena sva bila v tesno mansardo v zgornjem nadstropju majhne sobe, kot na nekakšnem pograda, nikjer nobenega odprtega okna, skratka brez najmanjšega dotoka svežega zraka, soba pa polna ljudi ... Vso noč sem se premetaval, od pomanjkanja kisika me je začela boleti glava, zato sva se z Ireno že ob štirih zjutraj, ko so še vsi spali, spravila pokonci in v predsobi zmrzovala do zore, saj so bili ostali prostori zaklenjeni. Končno se je le naredil dan, ki pa je bil meglen in deževen. Po mučnem čakanju na izboljšanje sva končno le odšla na prosto in prva prispela na poprhan

vrh. Hochfeiler, najvišji v skupini, razgled pa – meгла!

Skalnati Zsigmondyspitze, ki bi mu lahko rekel miniaturni Matterhorn, je ponudil prav prijetno poplezavanje, čeprav je bil na vrhu še malce zasnežen. Ta dan sva bila edina na gori, razgled pa je bil malo boljši kot s Hochfeilerja. A spet nama je ponagajalo vreme: na sestopu je začelo deževati, midva pa sva imela pred sabo še gladke plošče tretje težavnostne stopnje ... Končno se je le naredil lep dan tudi v teh gorah! Z vrha posneženega Olpererja sva pred seboj zagledala dva velikana skupine, Hochfeiler in Großer Möseler, med njima pa modro solzo (jezero). Prav lepo je bilo končno videti te lepe gore "od zgoraj". Letošnjo turo na Großer Möseler pa si bom zapomnil po – trmi. Še sam sebi

sem moral priznati vztrajnost, da sem po naporni noči, ko so me prebavne težave kar osemkrat dvignile iz postelje, naslednji dan vendarle zmogel 1200-metrski vzpon in še dvakratno pot čez ledenik ... Nagrada, čudovit vzpon na zahtevno goro, je bila več kot zaslužena.

Med Dolomiti, Stubajskimi Alpami in Visokimi Turami

To je bilo nekaj mojih vtisov z gora, ki jih predstavljamo septembra – Zillertalske Alpe, italijansko Alpi Aurine. Daleč so, saj se do izhodišč vozimo tudi pet ur, pa spet ne toliko, da se zagnani slovenski ljubitelji gora ne bi kdaj odpravili tudi tja. Kje so te Alpe, se bomo najprej vprašali. Zillertalske Alpe so del Vzhodnih Alp in se začnejo tam, kjer se na zahodu končajo Visoke Ture. Na severu

Vršni greben Hochfeilerja
Foto: Vladimir Habjan

Zillertalske Alpe mejijo na skupini Tuxer Alpen (štejejo jo tudi kot del te skupine) in Kitzbüheler Alpen, na vzhodu gorovje obkrožata skupini Venedigerja in Rieserferner, na jugu so Dolomiti, na zahodnem koncu skupine, kjer je prelaz Brenner, pa se gorska veriga v smeri vzhod-zahod nadaljuje s Stubajskimi in Ötztalskimi Alpami. Smo torej v območju visokih gora, zato lahko z vrhov vidimo daleč,

tja do Großvenedigerja, Hochgalla, Dreiherrnspitze, Velikega Kleka, Marmolade, v daljavi celo Ortlerja. V literaturi najdemo različne delitve znotraj skupine, priznani gorniški publicist Richard Goedeke na primer deli Zillertalske Alpe na zahodne, centralne in vzhodne.

Geografske meje Zillertalskih Alp: na severu sta dolini Tux (Tuxer) in Gerlostal (če upoštevamo Tuxer

Alpen kot del skupine, pa je to dolina reke Inn), na zahodu dolini Wipptal in Valle d'Isarco/Eisacktal (kjer poteka avtocesta čez prelaz Brenner), na jugu Pustriška dolina (Pustertal/Val Pusteria), na vzhodu pa doline

Pogled z Olpererja proti vzhodu: Großer Möseler (levo) in Hochfeiler, v dolini med njima jezero Speicher Stillup Stausee Foto: Vladimir Habjan

Tauferertal/Valle di Tures, Ahrntal/Valle Aurina in Krimmltal. Prav po osrednjem najvišjem grebenu poteka meja med Avstrijo in Italijo. Geološka sestava Zillertalskih Alp sta gnajs in skrilavec.

Zillertalske Alpe niso prav velika gorska skupina, vendar vrhovi teh gora sežejo visoko. Najvišji je Hochfeiler/Gran Pilastro, 3510 m. Ledenikov je v teh gorah manj kot

Narodni park Zillertaler Alpen

Poleg visokih gora pa nas v ta predel vabi tudi čudovita narava: veličastni ledeniki, kristalno čisti gorski potoki z mnogimi visokimi slapovi, modra jezera, navdušujoči minerali in kamnine. Tu je območje naravnega parka Naturpark Zillertaler Alpen, ki obsega kar 379 km² in seže od gorske vasi Ginzling na nadmorski višini tisoč metrov do vrha Hochfeilerja. Ta divja in zanimiva pokrajina nosi znamenja vpliva človeka na tem območju skozi stoletja in ustvarja zanimivo kulturno dediščino starih tradicij in običajev. Različno floro in favno je mogoče najti v ledeniških dolinah z značilno obliko črke U, na zelenih pašnikih in travnikih ter v prostranih gozdovih. Posebnega pomena za številne obiskovalce so izjemno raznolike kamnine in minerali, ki se nahajajo v regiji (na ogled npr. v informacijskem centru v dolini Ahrntal v kraju Kasern).

Vzpon na Zsigmondyspitze je dokaj zahteven.

Foto: Irena Mušič Habjan

v sosednjih skupinah; največji je Tuxer Ferner pod Olpererjem, kjer je smučišče, ki obratuje skozi vse leto. V gorovju je cela vrsta vrhov, ki sežejo čez 3000 metrov, proti vzhodu pa se višina vrhov zmanjšuje.

Tehnično ne posebno zahtevni vzponi

Zillertalske Alpe ne spadajo med zahtevnejše gore. Južna stran pogorja je pohlevnejša in kopna prav do vrhov, severna pa je bolj strma in bolj bogata z ledeniki. (Za vzpone čez ledenike potrebujemo

gorniške oz. alpinistične izkušnje!) Normalni dostopi tehnično niso posebno zahtevni, zahtevajo pa dobro kondicijo, saj ni veliko žičnic ali visokogorskih cest; ena redkih izjem je Olperer, do katerega vodi sistem žičnic. Zato bomo morali z izhodišč pogosto dolgo, tudi po dve uri, pešačiti po gozdnih cestah, kjer bi se (teoretično) lahko peljali z avtomobili, vendar je vožnja zaradi narodnega parka prepovedana. Priljubljene so večdnevne trekking poti, kjer vsak dan spimo v drugi koči: na severni strani je to pot Berliner Höhenweg, na južni pa Pfunderer Höhenweg. Obe poti se sicer izogneta glavnemu grebenu,

ponujata pa vrsto izjemnih razgledov. Pozimi je gorovje turnosmučarski raj, ki ponuja vrsto izrednih gorniških ciljev, pa ne samo tu. Tudi običajnih smučišč je tu cela vrsta, zato je dobro razvit zimski turizem.

V gorovje se z vseh strani zajedajo številne gorske doline. Najdaljša je Zillertal na severni strani, iz nje pa vodi proti goram mreža manjših dolinic. Globoka je tudi dolina Ahrntal/Valle Aurina, od koder se lahko podamo v gore z južne strani; tu je tudi izhodišče za skupino Venedigerja. Za "center" štejem mesto Mayrhofen v dolini Zillertal. Po napornih vzponih vsekakor priporočam obisk tega simpatičnega kraja, ki nas bo gotovo zadovoljil (morda se tudi zapeljemo z mestnim vlakcem na panoramski ogled). Na obeh straneh meje je precej planinskih koč, ki nam omogočajo "lagodne" vzpone na vrhove. V dolini Zillertal je tudi nekaj kampov, kjer lahko prespimo (poleg vseh hotelskih kapacitet).

In zdaj k našim gorniškim ciljem! To je najprej najvišji Hochfeiler, 3510 m. Nanj vodi več pristopov, najbolj običajen in najlažji je z juga. Pomembnejši vrhovi na zahodu skupine so že omenjeni Olperer,

Großer Möseler s severa

Foto: Vladimir Habjan

INFORMACIJE

Dostopi: Najbolj eleganten, a najdaljši dostop vodi s severne strani po avtocesti skozi karavanški predor, Beljak, Salzburg, mimo Rosenheima, pred Innsbruckom pa zavijemo na jug (levo) v dolino Zillertal do Mayrhofna (449 km).

Druga možnost je po avtocesti skozi karavanški predor, Beljak, prek Lienza, Mittersilla in po gorski cesti (mitnina, lepi razgledi na skupino Venedigerja), nato po dolini Gerlostal do doline Zillertal (347 km do Mayrhofna).

Tretja možnost je precej podobna, le da v Mittersillu nadaljujemo proti severu skozi Kitzbühel, avtocesti se priključimo pri kraju Wörgl, naprej pa kot pri prvi različici (387 km).

V južni del Zillertalskih Alp najelegantneje pridemo po avtocesti skozi karavanški predor, prek Beljaka in Lienza ter po Pustriški dolini.

V zahodni del Zillertalskih Alp se lahko pripeljemo skozi Pustriško dolino ter po avtocesti proti prelazu Brenner (glej dostop za Hochfeiler). Po tej različici lahko pridemo tudi v severni del Zillertalskih Alp, če nadaljujemo čez Brenner in skozi Innsbruck (do Mayrhofna 455 km), vendar bomo porabili precej več časa, kot če bi šli mimo Salzburga.

Koče: Furtschaglhaus, 2293 m, telefon 0043 0676 964 63 50; Berliner Hütte, 2042 m, telefon 0043 0676 705 14 73; Hochfeiler Hutte/Rifugio Gran Pilastro, 2710 m, telefon 0039 047 264 60 71.

Literatura: Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah. Planinska založba, 2005; Richard Goedeke: 3000er in den Nordalpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2007.

Zemljevidi: Zillertaler Alpen, West, 35/1; Zillertaler Alpen, Mittel, 35/2; Zillertaler Alpen, Ost, 35/3; vse Alpenvereins Karte, 1:25.000; Zillertaler Alpen, Tuxer Alpen, Kompass 37, 1:50.000.

Koča Berliner Hütte je ena najstarejših v Alpah.

Foto: Vladimir Habjan

3476 m, Tuxer Hoher Riffler, 3231 m, Gefrorene Wand Spitzen, 3288 m, in Schrammacher, 3410 m. Vzhodno od Hochfeilerja je drugi najvišji vrh v skupini Großer Mösele, 3480 m, dostopen z juga (brez ledenika) in s severa ali zahoda (čez ledenik). Priljubljeni cilj v vzhodni smeri je Berliner Spitze (III. Hornspitze, 3253 m), hišna gora znamenite,

Vzpon po strmem severnem razu Olpererja je zaradi snega zahtevnejši. Foto: Vladimir Habjan

baročno opremljene Berliner Hütte, ki je ena najstarejših koč v Alpah.

Na severu osrednjega grebena se v nebo pne skalna ostrica Zsigmondspitze, 3089 m, skalni in malce zahtevnejši cilj (AD-, III). Proti vzhodu osrednjega grebena stoji lahko dostopni Schwarzenstein/SassoNero, 3369 m, še malce naprej pa Großer Löffler, 3379 m, Napfspitze, 3144 m, in Rauchkofel, 3252 m. Severno od osrednjega grebena, nad jezerom Speicher Zillergründl (na višini 1850 m) stoji malce zahtevnejši Reichenspitze, 2203 m, PD+.

Ker do Zillertalskih Alp ni tako zelo blizu, se je vredno tja podati za več dni ali celo na dopust. ●

Muzej kot blagovna znamka

Vizija, želje in žulji zaposlenih

Besedilo: Dušan Škodič

Dve leti je minilo od odprtja planinskega muzeja v Mojstrani, gotovo ene najpomembnejših pridobitev za vse ljubitelje gora in zgodovine človekovih dejavnosti, povezanih z njimi. Ob letošnjem dnevu planincev, ki je potekal v Kranjski Gori na isti dan kot proslava ob stoletnici organiziranega gorskega reševanja pri nas, je bila povečanega obiska deležna tudi Mojstrana. V Slovenskem planinskem muzeju so ob tem dogodku pripravili razstavo z naslovom Srčni možje, v bližnji steni Grančiča pa je potekala vaja klasičnega gorskega reševanja, ki so jo izvedli domači mojstranški reševalci, obiskovalci pa so jo lahko opazovali kar izpred muzeja. Vsekakor je bil to dober razlog, da smo mimogrede obiskali še vodjo muzeja Mira Eržena ter kustodinji Eli Gradnik in Neli Štular. Z njimi smo spregovorili nekaj besed o delovanju planinskega muzeja in njihovih načrtih v prihodnosti.

Muzej, v katerem se stalno nekaj dogaja

Vizija zaposlenih v Slovenskem planinskem muzeju (SPM) je jasna: s stalnimi in občasnimi razstavami ter spremljevalnimi prireditvami, kot so predavanja, video projekcije, izobraževalne delavnice in še marsikaj, želijo seznanjati ljudi z vsemi aktualnostmi, povezanimi z gorami, in to ne glede na to, od kod prihajajo ali katerim članstvom morda pripadajo. Nudijo tudi razne vodene ogleda. Pri svojem delu se muzej povezuje s sorodnimi in nesorodnimi organizacijami ter lokalnim prebivalstvom. Trudijo se, da bi zajeli čim širši krog, od predšolskih otrok, za katere prirejajo učne ure in animacijske delavnice, pa do upokoјencev. Pritegniti skušajo obiskovalce iz celotne Slovenije in širše, ne pozabijo niti na naše zdomce.

Na leto v muzeju pripravijo okoli deset razstav, pol je njihovih lastnih, pol pa gostujočih. V enem letu so našli več kot 20.000

obiskovalcev, kar je popolnoma pričakovanih.

Vsako nogo kje gojzar tiščiči

Da pa ne bomo ostali le pri naštevanju dosežkov, je prav, če omenimo še nekaj žuljev, ki pritiskajo na gojzarje maloštevilne, a delovne ekipe planinskega muzeja. Naj spomnimo, da je bil muzej v Mojstrani odprt leta 2010 kot projekt več enakovrednih partnerjev. Ti so bili: Planinska zveza Slovenije, Triglavski narodni park, Občina Kranjska Gora, Planinsko društvo Dovje-Mojstrana, Gornjesavski muzej Jesenice, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, Ustanova Avgusta Delavca in Slovenski gorniški klub Skala. Če ob tem dolgem naštevanju nekoliko špekuliramo s starim pregovorom o mnogih babicah in kilavem detetu, lahko ugotovimo, da muzej kljub vsemu uspešno deluje. Ne glede na to, da je na prvi pogled zakomplicirano že samo uradno ime muzeja, ki se glasi: Gornjesavski muzej Jesenice, notranja organizacijska enota Kranjska Gora, Slovenski planinski

Tri petine zaposlenih v Slovenskem planinskem muzeju. Od leve Eli Gradnik, vodja muzeja Mira Eržen in še druga kustodinja Neli Štular.

muzej Mojstrana (SPM). Ta namreč predstavlja le eno od muzejskih zbirk omenjenega jeseniško-kranjskogorskega muzeja.

Pogled Mira Eržena

Povprečnega obiskovalca seveda ne zanimata ustroj niti formalno ime, zato pa toliko bolj Mira Eržena, vodjo muzeja in obenem predsednika PD Dovje-Mojstrana. Eržen je prišel na mesto vodje muzeja iz gospodarstva in ima na poslovanje muzeja svoj, verjetno bolj realističen pogled. Že ko so planinski muzej odpirali, so vedeli, da to ne bo klasični muzej s stalno razstavo in nekaj občasnimi, ampak da bo postal tudi stičišče planincev, kjer se bo veliko dogajalo in bodo sledili aktualnim dogodkom. Nikakor niso hoteli postati statičen in "mrtev" muzej, nasprotno – so zelo živahni in obenem tudi dobro prepoznavni v slovenskem prostoru. Planinski muzej bi zato želeli uveljaviti kot blagovno znamko, saj

je vsakomur popolnoma jasno, kaj predstavlja in po kakšno vrsto informacij se vanj odpravi obiskovalec. Tudi njihovo delo bi bilo lahko dosti lažje, kot je sedaj, ko morajo preskakovati mnogo nepotrebnih ovir pri reševanju malih nalog. Sedaj namreč Gornjesavski muzej Jesenice kot del muzejske mreže za opravljanje javne službe od države dobiva denar in tako so nanj vezani tudi oni. Obenem se dobro zavedajo, da bi bila samostojna pot težka, saj država v teh neugodnih časih ni ravno navdušena nad ustanavljanjem novih muzejev, kljub temu da gre v primeru Slovenskega planinskega muzeja za nacionalni interes. So pa prepričani, da je to edina pot za uspešno delo muzeja v prihodnje.

Vsak mora delati na svoji prepoznavnosti

Eržen ima veliko željo, da bi Slovenski planinski muzej postal točno to, kar nosi kot sporočilo v svojem imenu, in da bi, tako kot si po njegovem zasluži, prerasel okvir muzejske zbirke. S tem bi postal pomemben dejavnik pri razvoju turizma v domači Mojstrani, ki

ždi na začetku triglavskih dolin nekoliko pozabljena v senci turistično razvite Kranjske Gore. Svojo priljubljenost vidi tudi v obliki turističnega centra za informacije, ki bi bil na voljo številnim pohodnikom, gornikom in alpinistom, s čimer bi planinski muzej v celoti izpolnil svojo vlogo. Gre enostavno za njegovo specifičnost, s katero odstopa od Gornjesavskega muzeja na Jesenicah, ki je naravno bolj kot na planinstvo vezan na zgodovino železarstva in rudarstva. Zato bi bilo smiselno, da bi za namen boljše prepoznavnosti na Jesenicah v večji meri razvijali blagovno znamko železarstva (Jesenice so po tej gospodarski panogi in po hokeju nedvomno najbolj prepoznavne), v Mojstrani pa bi poudarjali planinstvo. Žal taki predlogi do sedaj niso bili sprejeti in tako lahko SPM le v relativno omejenih možnostih razvija svojo blagovno znamko, ki jo je pri patentnem uradu sicer že zaščitila Ustanova Avgusta Delavca.

Dela je še veliko

V Slovenskem planinskem muzeju je vsega skupaj zaposlenih pet

ljudi. So uigrana in medsebojno povezana delovna ekipa, zadovoljna, ker se venomer nekaj dogaja, delo pa jim zaradi tega ne more postati rutina. Na žalost jim ga še veliko ostaja, kajti materiala v depojih je ogromno. Zelo obsežna je tudi muzejska fototeka, ki je v glavnem že poskenirana, precej stvari pa je treba še identificirati. Predvsem to velja za stare fotografije, na katerih so ljudje, vedno manj pa je poznavalcev, ki jih še lahko prepoznajo. Avgust Delavec, ustanovitelj Triglavske muzejske zbirke, je vedel ogromno, žal pa je že pokojen. V zadnjem času jim je pri tem veliko pomagal predvsem France Malešič. Samo z urejanjem fototeke bi imel en človek dela za celo leto in dodatna pomoč bi bila zelo dobrodošla.

Žal se v trenutni situaciji zaradi omenjenih dejstev čutijo nekoliko omejene, hkrati pa zagotavljajo, da jim volje in zamisli za delo še zlepa ne bo zmanjkalo. V Slovenskem planinskem muzeju se torej vsekar in vedno kaj dogaja. Naj se to obenem razume tudi kot ponovno povabilo vsem obiskovalcem muzeja, vsem ljubiteljem gora. ●

LED LENSER

WWW.LEDLENSER.COM
WWW.RT-TRI.SI

Naglavna svetilka H7
170lm / 3xAAA / 54h

● POZLAČENI KONTAKTI
boljši izkoristek

● ALUMINIJASTO OHIŠJE
trdnost in vzdržljivost

● Hitri fokus (AFS)
enoročno upravljanje

● Dinamično stikalo
različne moči

● Dolg čas delovanja
majhna poraba baterij

● V paketu poleg svetilke:
baterije, etui, zapestni trak

Ročna svetilka H7
200lm / 4xAAA / 64h

LED LENSER svetilke

Vrhunske LED svetilke za različne namene.
Uporabne v najtežjih pogojih!

LED tehnologija je revolucija v svetlobi. LED LENSER svetilke so najbolj dovršene LED svetilke na svetu. Vrhunska LED, dolg čas delovanja, vzdržljivost in robustnost, so karakteristike, zaradi katerih se LED LENSER svetilke uporabljajo v najzahtevnejših okoljih.

Poznavalci postavljajo LED LENSER svetilke na prvo mesto med proizvajalci LED svetilk.

Izbrane modele dobite v trgovinah

NAJ VAS NOČ NE PRESENETI

Novi rekorder Slovenske planinske poti

Klemen Triler

Pogovarjala se je Manca Čujež

Gorski tekač in turnosmučarski reprezentant je med 4. in 12. avgustom doživil raj in pekel na poti od Maribora do Ankarana in s časom osem dni, 14 ur in 45 minut za dva dni izboljšal rekord Slovenske planinske poti Marka Dovjaka in Franca Kavčiča iz leta 1983. Ob tekaškem zanosu, ki ga je kljub neusmiljeno ožuljenim prstom in natrgani stegenski mišici nesel čez 600-kilometrski drn in strn, si ne pusti postavljati meja, zaveda pa se pomena volje in zdravja.

Poudarjate, da je bil ta podvig bolj tekmovanje s samim seboj kot podiranje rekorda.

Res nisem šel na rekord. Želel sem se preizkusiti, preveriti, česa sem sposoben, saj sem že leta in leta hribovec, plezam po feratah, skoraj vsak konec tedna tekmujem v gorskem teku ali turnem smučanju. Rekord so iz tega naredili mediji, zame praktično ni pomemben. Ne razumem pa tistih, ki so rekord podirali v prejšnjih letih in se oglašajo zdaj. Ne razumem tudi tega, da ne vzamejo v zakup vseh okoliščin, torej tudi vremenskih nevarnosti in zdravstvenih težav, saj se dejansko šteje bruto čas od štarta v Mariboru do prihoda v cilj v Ankaranu.

Vam je bilo vreme – z izjemo nevihte na Rodici – naklonjeno. Kakšni so najbolj idealni pogoji za tek?

Poleti je pomembno, da je čim hladneje, saj tako organizem bolje deluje, manj je dehidracije. V visokogorju načeloma ni težav, saj so temperature tudi v najbolj vročih dneh znosne, nižje pa temperature, višje od trideset stopinj, povzročajo dehidracijo, zato moraš vnašati res ogromne količine tekočine.

Na cilj ste pritekli z neusmiljeno ožuljenimi prsti, z natrgano stegensko mišico na desni in vneto na levi nogi.

Kakšen zdravstveni davek ste bili pripravljeni plačati za ta podvig?

V osnovi mi je bilo pomembno, da ne dobim kakšne trajne poškodbe. Ko so se začele pojavljati poškodbe, sem se najprej posvetoval s fizioterapevto in se na podlagi ocene, da so mišice zgolj preobremenjene, odločil, da bom nadaljeval, saj naj ne bi imel dolgoročnih posledic. Res sem po dveh tednih že bolj ali manj dober in včeraj (23. 8., op. p.) so me že zarsbeli podplati. Da pa bi se transverzalo tvegalo trajne poškodbe, pa ni bilo možnosti – prvi trenutek bi odstopil.

Če pot pogledava skozi prizmo številke, ste zbrali več kot 600 kilometrov in okrog 33 tisoč metrov višinske razlike ...

To so relativne številke, ki zmedejo še *garmina*. Že nekatere poskusne ture so bile povsem nelogično zmerjene, sploh višinska razlika, zato se mi je zdelo

Klemen Triler na vrhu Raduhe

Foto: Klemen Triler

brezpredmetno jemati s seboj *garmina*. Morda bo tehnologija čez čas ponudila napravo, ki bo res točno izmerila te razdalje, sicer pa je po moji oceni nekje med 600 in 650 kilometri in od 32 do 35 tisoč metrov višinske razlike.

V fazi priprav ste torej prehodili celotno pot ...

Po etapah sem prehodil vso pot od Maribora do Ankarana. Nekatere so bile kratke, druge zelo dolge, tako kot sem imel zastavljene dnevne etape na transverzali. Malce sem preizkušal, kako se odziva moje telo. Poskusil sem tudi dve zaporedni etapi, da sem videl, kaj mi povzroča največ težav – kondicija, morebitni žulji, ki takrat niso bili težavni, kako se odzivajo mišice ...

Hkrati ste tako vnaprej razreševali tudi orientacijske zanke Slovenske planinske poti. kateri deli so najslabše markirani?

Nekateri deli so odlično označeni, sploh Pohorje. Zelo slabo je označeno s Koče na Grohatu proti Robanovemu kotu, kakšen kilometer po gozdni cesti sploh nimaš nobene oznake. Kmalu po zapornici pri kmetu Robanu v Robanovem kotu smo vsi tekači v dilemi pri odcepu za partizansko bolnico, ki je bolj označena kot enka. Po Kamniško-Savinjskih Alpah ni bilo težav, v času med mojim ogledom in tekom so na novo markirali pot na Kočno, ki je bila slabo označena, tudi od Kanonirja do Bašelskega sedla ni ravno optimalno. Predel Julijcev v okolici mojega doma mi je tako dobro poznan, da sploh nisem gledal markacij, na planini Dobrenjščica pa so oznake premalo poudarjene. Tudi na grebenu od Stola do Golice so predeli, ki so slabo označeni, tako da bi se v megli še jaz izgubil, čeprav sem tam že velikokrat hodil. V Alpah sicer nisem imel težav, hitreje se izgubiš nižje, kjer je veliko poti. Spust s Porezna do vasi Poljane je katastrofalno slabo označen, spust z Gor v Idrijo enako slabo, vsi tekači do zdaj so se tu izgubili, dvomljivi so odseki med Razdrtim in Senožecami, kadar je poleti zaraščeno. Pri sestopu s Tinjana sem se v Hrvatinih izgubil sam na ogledu, prav tako se nas je zdaj izgubilo vseh šest. Katastrofalno je označeno v Prešnici do naslednje vasi v smeri Socerba, tudi proti Ospu je kakšna markacija premalo. Zelo slabo je označeno z Bevkovega vrha proti Sivki, tudi proti Vojskem, proti Golakom so stare markacije, kar bi lahko bilo težavno maja ali junija, ko je vse zaraščeno, potem pa še z Javornika do Podkrajja, kjer je nekaj odsekov slabo markiranih. Hitrostnih rekordov ne moreš postavljati, če nimaš trase orientacijsko naštu-dirane, hkrati pa me je na Pohorju izučilo, da moraš vedno pogledati smerne table in ne le brezglavo teči.

Koliko časa ste si sicer privoščili za počitke in občudovanje razgledov?

Zelo malo. Na vrhovih sem predvidoma preživel v povprečju manj kot deset minut, toliko da sem žigosal dnevnik, nekaj pojedel in spil, za razgled je bilo kakšno minuto ali dve časa.

Menda ste si vmes vendarle vzeli čas še za gobarjenje ...

Res sem zelo strasten gobar. Ko sva na začetku z Davidom tekla čez

Pohorje, sem po petih minutah že videl jurčke, a jih nisva pobrala, čez kakšne tri ure pa si je zaželel, da bi jih nabral, a sva našla le še kakšne tri, štiri. Tudi z Bojanom sva jih v Karavankah nabrala nekaj.

Kakšno pa je bilo dejansko gorivo, ki vas je gnalo čez drn in strn od Maribora do Ankarana?

Vzdržljivostni športnik v osnovi potrebuje ogljikove hidrate, da nadomesti energijo, in nekaj beljakovin, ki pomagajo pri obnavljanju mišic po težkih naporih, zato sem pil tudi beljakovinske napitke, predvsem pa sem jedel veliko sadja in zelenjave. Kombiniral sem nekaj ploščic, nekaj tople hrane – testenin in riža –, sendviče s tuno, siri in zelenjavo ter ogromno sadja, predvsem nektarin, banan in grozdja. V povprečju sem imel obrok vsako uro in pol. Jedel sem ogromno, kar potrjuje tudi podatek, da sem ob vseh pokurjenih kalorijah izgubil samo dva kilograma.

Kaj je na svoja pleča prevzela vaša spremljevalna ekipa?

Spremljal me je Uroš Feldin, daleč najboljši poznavalec transverzale, brez katerega se tega najbrž ne bi lotil. Že leta 2009, ko je on pretekel Slovensko planinsko pot, sem se odločil, da se bom enkrat nanjo podal tudi sam. Odločitve za projekt februarja do izvedbe avgusta sva vse naštu-dirala, saj kot lasten žep ne pozna le vseh vrhov, ampak tudi pristope do vseh koč in vse makadamske poti, kjer koli na transverzali. Čakal me je na točkah, ki sva jih določila že med oglednimi turami. Tako je bilo zdaj vse spontano, dogovorjeno skoraj brez besed. Del ekipe je bila njegova partnerica Anita, ki je snemala, me celega v žuljih negovala, mi pripravljala nahrbtnik, bila je deklica za vse. Tretja članica je bila moja žena Andreja, ki je v ozadju urejala veliko stvari – vozila je hrano, prav tako prijatelje, ki so tekli z mano, in pripravljala še vrsto drugih stvari. Trije so bili tako nenehno v pogonu, da sem jaz lahko nemoteno tekel in bil dejansko nekakšen "stroj, ki teče".

Kakšen odziv ste doživeli med drugimi planinci, ki ste jih srečevali na poti, in oskrbniki planinskih koč?

Planincem nisem želel razlagati, kaj počnem. Ko so me spraševali, zakaj se mi tako mudi, sem nekajkrat v šali odvrnil, da grem iz Maribora v Ankaran, pa ni nihče ravno

razumel. Uroš je skoraj vse kočice obvestil, da bom prišel, in v večini koč so bili oskrbniki zelo uvidetni, večinoma sem imel izotonike, čaj in nastanitev brezplačno, kar lahko res pohvalim, na Koči pri Triglavskih jezerih pa so me sprejeli zelo čudno, brez kakršnega koli posluha.

Bi lahko tudi v pozitivnem smislu izpostavili kakšno kočico?

Pohvalil bi lahko vse druge kočice, prednjačijo pa Koča na Dobrči, Koča pod Kremžarjevim vrhom, Pogačnikov dom na Kriških podih ...

Z osmimi dnevi, 14 urami in 45 minutami ste praktično za dva dni izboljšali prejšnji rekord Slovenske planinske poti Marka Dovjaka in Franca Kavčiča iz leta 1983. Ali s časovno distanco že ugotavljate, kaj bi se še dalo optimizirati pri postavljanju rekorda?

Imel sem dva načrta – prvi je bil osem dni in pol, drugi pa devet. Šest dni je šlo vse po prvem načrtu, potem pa se mi je začela trgati mišica in smo zaradi fizioterapije že štartali z dveinpolurno zamudo, zadnje tri dni pa zaradi hudih poškodb sploh nisem mogel več teči, zato mi je načrt za osem dni in pol takoj padel v vodo. Glede na vse težave je bilo devet dni vendarle optimum.

Vas je kot tekmovalnega turnega smučarja kdaj zamikalo, da bi ob naklonjenih snežnih razmerah isto pot ali vsaj njen doberšen del opravili na smučeh?

Definitivno, saj so določeni odseki zelo mikavni za smučanje. Pohorje in vse koroške hribe bi se dalo idealno zvoziti, v spomladanskih mesecih tudi del Kamniško-Savinjskih Alp, če bi bile res dobre razmere, v Julijskih Alpah pa je zelo težko. Spodnje Bohinjske gore sem že velikokrat presmučal, primorski konec navadno nima snega, najverjetneje pa bi bilo pozimi dobro na Golakih.

»Če tečeš po zemlji in tečeš z zemljo, lahko tečeš do neskončnosti.« v knjigi Rojeni za tek navdihuje mehiško tekaško pleme Tarahumara. Koliko se najdete v njegovem motu?

To je dejansko res! Knjigo sem od Mire in Dušana Papež iz Kluba gorskih tekačev Papež, za katerega tekmujem, dobil na cilju v Ankaranu, a odkrito priznam, da je še nisem prebral, saj je to zame velik projekt. Drži pa, da meja ni, vsak si jih postavlja sam. Cilji so bili in bodo, pomembna sta le volja in zdravje.

Veličastje klasične glasbe pod ostenjem Grintovcev

Klasična glasba postaja zaščitni znak Kranjske kočice na Ledinah in PD Kranj

Besedilo: Manca Čujež

Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart in še vrsta zlatih skladateljskih imen bi se brez dvoma zadovoljno namuznila, če bi le vedela, da njihovo glasbeno veličastje odmeva v najlepši koncertni dvorani v Sloveniji – v divjem amfiteatru Ravenske Kočice. Kranjska kočica na Ledinah je namreč letošnjo poletno sezono svojo dejavnost oplemenitila s koncerti klasične glasbe v izvedbi mladih virtuozov, ki poskušajo klasični glasbi sneti togo, resno uniformo in pokazati, da je ob tej glasbi mogoče preživeti navdihujoč večer ... ali popoldne.

Razveseljiv odziv na četverico koncertov

Če uporabim glasbeno terminologijo, je bil začetek poletne planinske sezone na Ledinah res klasičen, dejansko pa svetlobna leta daleč od ustaljenih tirnic v slovenskih planinskih postojankah. Uvodni koncert v nizu planinskega "abonmaja" klasične glasbe na Kranjski kočici na Ledinah je 23. junija izvedla šesterica vrhunskih mladih glasbenikov: Mojca Menoni Sikur (violina), Božena Angelova (violina), Gea Pantner Volfand (viola), Martin Sikur (violončelo), Jaka Stadler (violončelo) in Aljaž Beguš (klarinet). Dober mesec pozneje, 28. julija, je v preddverju Grintovcev zaigral eden najodličnejših slovenskih klarinetistov Mate Bekavac, ki je svetovna koncertna prizorišča v dolini z navdušenjem zamenjal za domačnost in srčnost koncertiranja v objemu gora. Enajstega avgusta je Kranjska kočica na Ledinah gostila flavtistko Jerco Novak in klarinetista Aljaža Beguša, štafeto pa sta 8. septembra za slovo prevzela flavtistka Irena Kavčič in kitarist Sebastian Grego. Glede na razveseljiv odziv na četverico koncertov ni potrebna višja matematika za sklep, da se je ideja novega oskrbnika Franca Beguša dobro prijela.

Koncert na Ledinah kot krona hribolazenju po Kamniško-Savinjskih Alpah

Ljubitelji gora in kulture lahko tako nad Jezerskim izberejo kakšno turo iz radodarne planinske malhe Kamniško-Savinjskih Alp in jo popoldne okronajo s koncertom klasične glasbe na Ledinah. Dve muhi na en mah, da o neprecenljivem doživetju, ki si ga je treba – čeprav so koncerti brezplačni – pošteno zaslužiti s *kolenogrizenjem*, niti ne govorim. Z novim oskrbnikom Kranjske kočice na Ledinah je letos pod ostenjem Grintovcev res zavel svež veter. Franc Beguš, ki je kot mladostnik igral tenorsko tubo in pozavno, tudi v Pihalnem orkestru Lesce, ki tradicionalno nastopa na Roblekovem domu na Begunjščici, je končno uredil svoj sen, da bi tam, kjer je zrak redkejši, jemal sapo še z osupljivo glasbo. Nič nenavadnega za človeka, ki je v čarni primež klasične glasbe še vedno ujet tudi v dolini, kjer mu kar ne zmanjka družinskih članov, globoko ukoreninjenih v umetnosti: "Žena je profesorica klavirja, tast je bil solist klarinetist v orkestru Slovenske filharmonije, tašča ljubiteljsko igra klavir, starejša hčerka je čelistka,

Vrhunski klarinetist Mate Bekavac, ki z enako odgovornostjo igra za štirideset ljudi na Ledinah kot za dva tisoč ljudi kjerkoli na svetu. Foto: Manca Čujež

sin klarinetist, prav tako zet, mlajša hčerka pa je baletka."

"Klasična glasba se odlično znajde v gorah."

Begušev prijatelj je tudi virtuoz na klarinetu Mate Bekavac, ki je konec julija očaral z razkošnim repertoarjem iz obdobja baroka in prgiščem radoživih lastnih interpretacij. Bekavac je v Švici in Dolomitih že nastopal na uglednih mednarodnih glasbenih festivalih, ki domujejo na zavidljivi nadmorski višini, koncert na Ledinah pa je bil vendarle njegov prvi v slovenskih gorah in športnih oblačilih. "Klasična glasba se odlično znajde v gorah, saj gore ne le planincem, ampak vsakomur, ki jih lahko spozna in izkusi, nudijo nekakšno tolažbo, mir, tišino, uživanje v naravi in izziv hkrati, zato mislim, da je to od nekdanjih navdih za vse ljudi, tudi za skladatelje, saj danes redko kje doživiš takšen mir. In ta pogled v dolino ... sončni zahod izpred kočice je res prekrasen, pa tudi jutro. Opazil

sem, da so v hribih ljudje bolj odprti, tako da lahko rečem, da hribi zelo pozitivno delujejo na človeštvo," je svoje navdušenje nad gorami izrazil klarinetist, ki postaja pravi hribovec, saj je osvojil že Kriško goro, Roblekov dom na Begunjsčici in Golico, hkrati pa je s posebno radostjo sprejel povabilo novega oskrbnika in predsednika PD Kranj za koncert na Ledinah.

od začetka poletja nimam stika s časopisi ali internetom. Ko ljudje prihajajo, pa se že oglasijo z vestjo o koncertih. Morda pridejo tudi zaradi nekoliko večjih porcij – na vsako stvar kdo pade. Kakršen oskrbnik, takšne porcije!" se zasmeji širokopleči možak, ki pod večer, ko se vrvež na koči umiri, najde čas za klepet, med katerim razkrije tudi, da je odziv glasbenikov divje dober: "Sam si zaželim,

oče se je podpisal pod dokumentarno-igrani film Sfinga –, napoveduje, da bo klasična glasba v gorah postala zaščitni znak Kranjske kočice na Ledinah in PD Kranj.

Seveda pa Ledine ponujajo tudi kopico gornjskih izzivov, ki zadovoljijo prav vsak planinski okus. "Ledine ležijo v zatrepu Ravenske Kočice nad Jezerskim, v Kamniško-Savinjskih Alpah, ki so neupravičeno manj obiskane od Julijskih. Tu se najdejo ture, primerne za vsakogar. Z Jezerskega vodijo na Ledine tri poti – v začetku julija smo obnovili lovsko pot na Ledine, ki je primerna tudi za družine, s primerno opremo, seveda, ker še vedno velja za zahtevno turo, preostali sta še skozi Žrelo in Slovenska pot, ki sta zahtevnejši. Z Ledin lahko nadaljujemo do ostankov ledenika pod Skuto, še vedno najbolj vzhodno ležečega ledenika v Alpah, po lažji poti se lahko vzpnemo na Veliko Babo ali Ledinski vrh, zelo razgledna vrhova. Za zahtevnejše planince predlagam vzpon po zelo zahtevni poti na Veliko Babo ali Rinke. Nenazadnje je tu zelo zanimivo tudi za alpiniste, zlasti v steni Dolgega hrbta, v severnem ostenju Skute, Štruce, tudi Rinke so mamljive – Kranjska, Koroška. Lepa je tudi povezovalna

Oskrbnik Kranjske kočice na Ledinah Franc Beguš, klarinetist Mate Bekavac in predsednik PD Kranj Tine Marenče. Foto: Manca Čujež

Vzajemno navdušenje

"Z glasbeniki, s katerimi sodelujemo v abonmaju v Domžalah, poskušamo klasični glasbi sneti togo, resno uniformo in pokazati, da je ob tej glasbi mogoče preživeti navdihujoč večer," je še povedal Bekavac in poudaril, da je zanj odgovornost enaka, če igra na Ledinah za štirideset ljudi ali kjerkoli na svetu za dva tisoč ljudi. Zato se bo, razbremenjen koncertnega stresa, z veseljem še kdaj oglasil na Ledinah, da bo lahko užival v polni meri. Tudi kot poslušalec, saj sta po oskrbnikovi pobudi letošnji koncertni program prevzela ravno Bekavac in Aljaž Beguš, oba "klarinetista od fare".

Brž se poraja vprašanje, če morda lahko naslednje leto visoko nad Jezerskim pričakujemo že pravi abonma klasične glasbe. "Ne le naslednje leto, želim, da bi koncerti klasične glasbe postali stalnica vsa leta, ker kočica potrebuje nekaj, po čemer je znana. Kako hitro se širi glas o koncertih na Ledinah, pa težko rečem, ker že

da bi še prišli, pa me potem kar sami vprašajo, če jih bom še povabil."

Vse poti vodijo na Ledine

Korak s koncertnim zanosom je ujel tudi Tine Marenče, predsednik Planinskega društva Kranj, katerega postojanka je Kranjska kočica na Ledinah. Velik podpornik kulturnega dogajanja, sicer umetnosti bolj zapisan v filmskem svetu – kot idejni

tura v Logarsko dolino prek Okrešlja, za katero je od letos organiziran tudi prevoz s taksijem prek Pavličevega sedla, da se lahko planinci vrnejo na izhodišče. Omeniti pa moram tudi povezovalno turo do Češke kočice na Spodnjih Ravneh," Marenče poznavalsko razgrne zemljevid idej za *kolenogrizenje* nad Jezerskim. In tako brž postane jasno, da vse poti vodijo na Ledine – na koncert klasične glasbe. ●

Gora je bila komet lepote

Jačemica

Besedilo: Aleš Nosan

Spet je bil november in jesenske ptice so prečkale nebo nad mojo glavo. Bajni bori so dišali zgoraj v skalnatem objemu. Na Jačemici smo se ta dan skupaj z jesenjo vrnili v poletje.

Zakaj dan je bil kot pesem.

Ko sva šla s prijateljem skozi pozno-jesenski gozd na goro, je na modrem nebu izgledala kot alpski zid. Samo najini koraki so odmevali po kolovozu in hodila sva v breg, hitra in spočita. Vse najlepše, kar je šlo ob naju, se je spet in spet odpiralo pred nama. Tik pred ozkim izstopom steze na planoto je ležala proga, kjer so istrski vlaki vozili preko Kraškega roba.

Prav na mestu, kjer sva stala, se je ta prelom apnenčastega krasa preko državne meje spustil na hrvaško potovanje. In prav takrat je rdeč vlak prihajal iz dolgega zemeljskega usada in piskal je in ljudje so potegnili vratove iz pokrajine nazaj v vagone. Pa je takoj ponovno nastopila indijanska tišina. Onstran majhnega tunela je nad železnico cvetela previharjena poljana. Rakitovski kras, sladek kakor greh, naju je zasul z barvno panoramo.

Gora na levi je bila kot steklo, gladka in prozorna, vsaka skalna guba se je videla podrobno kot na

sliki natančnega slikarja. Steza je tekla kakor reka, odkrito je razgaljala deželo, ki je bila videti kot prazna. Zgodaj popoldne je bilo, vse je mirovalo, desno Istra in pred nama diagonala zobatega grebena. V zraku je bil vonj po travi. Samo pokrajina se je razvlekla v daljavo, zelenorjava, z ravnimi travišči, pač pokrajina, nič več. Vse je ležalo v neskončnost, vse divje rumene zimske trave in borovci, tako znani. Vohal si zelišča, kje so bili divji konji kot v preriji?

Jačemica, lepa, skoraj neznana gora, leži takoj za mejnim prehodom Sočerga. Ko prečkamo hrvaško mejno kontrolo, kmalu zavijemo levo v vasico Črnica, kjer začnemo krožno štiriurno turo. Vzpenjamo se desno po kolovozu preko pobočja Jačemice do železniške proge. Pod progo se povzpemo na planoto Rakitovskega krasa. Nadaljujemo v levo in po skromni stezici pridemo na Jačemico, ki jo imamo ves čas pred očmi. Sestopimo po robu stene proti zahodu do poti, ki pripelje iz Rakitovca, in po njej gremo nazaj proti Črnici. Čeprav so poti skoraj neoznačene, orientacija ni zahtevna. V pomoč je planinski zemljevid Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras.

Na zimskem vrhu sva potem sedela v rumenih rožah in v travi. Raztopile so se mrzle ure čez zeleno in srebrnosivo morje v nekakšno otožnost izpraznjene dežele. Otroška duša se je odprla v najinih pozabljenih hodnikih. In tukaj zgoraj, ko so šuštele plave bilke v vetru, nama jo je bilo dovoljeno ujeti. Lepo je bilo zgoraj, kot da se ne more nikoli nikomur več kaj slabega zgoditi. Še kamni nekdanjega prazgodovinskega gradišča, kamni v travah, so postajali vsi mehki, nežno okamnili. In ta Istra, flišni svet globoko spodaj pod najinimi nogami, še njena gladina se je svetila kot vatasto nakopičeni oblaki. Kakor morje. Bila je fotografska slika ustavljenega časa. Ki se je zakopala v nostalgijo. Globoko sem vdihnil, nekajkrat sem vdihnil v globino, prizor je bil komet lepote, utrinek, ki se morda ne vrne nikdar več.

Stena Jačemice je bila sedaj pod nama. Sama je bodla v nebo. Stena, kamniti velikan. Vodna erozija je klesala njeno obliko, ki je bila kot vulkan. Spredaj sva padala čez steno, zadaj se je zgrinjala goljava. Rumene rože in oranžni nizki grmi so cveteli pomarančno kot spomladi.

Foto: Aleš Nosan

Ko je odhajal dan, je sestop prihajal bližje in še bližje. Zarisala sva tanko sled po zidu, razpeta med prepadom in planjavo. Pomagala nama je, da sva se spojila z goro in spoznala, da je živa, polna modrosti in lepote. Naprej v dolino, k skrajni točki svojega potovanja, sva šla spet po stezi, drugi kakor prej. Tekla je kot pesem, razgaljajoč pustinja, strahotno izjedeno apnenčasto deželo, ki so ji vode in vetrovi izklesali golo belo in od ostrega sonca porjavelo telo. Točno sva čutila, kakšna je pokrajina, po kateri sva hodila enako hitro kakor pot, ki je sledila obrežju hriba in je bila zato vijugasta in sama.

Spuščala sva se počasi, saj je stara pot iz našega Rakitovca čez mejo v Črnico, hodila res počasi. Stena se je potem še enkrat prikazala kot puščava, polna vzboklih okraskov, na robovih poškrapljenih z erozijskimi rebri, ki so zapolnjevala beli zid do konca in nazaj. Moč je bilo videti vse. In skale, surovi kamen, in drevesa, hrastovo grmovje. Še škržati so cvrčali svojo suho, vročo pesem kakor raglja. Zdaj sva vedela za jasnino gore, našla sva jo zunaj in nikjer ni poniknila v ravnino. In še potem je tekla – žareča cesta te lepote – skrita v globokem, sinjem svetu, kjer je bila pokrajina prosta in svobodna. ○

Naklofen gel vsebuje diletantni lev ciklofenakot.

- NANESI
- BRIŠI
- GIBAJ SE

Nanesi gel, briši bolečino, gibaj se naprej.

Naklofen® gel:

- prodre do mesta bolečine in tako deluje točno tam, kjer je potrebno,
- ublaži bolečino in zmanjša oteklino,
- izboljša gibljivost mišic in sklepov.

Proti bolečinam v mišicah in sklepih.

www.krka.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Uresničene tridesetletne sanje

Koroška odprava na Broad Peak

Besedilo: Andrej Gradišnik

Lepo so sanje, ki jih sanjamo z rahlo priprtimi očmi pri belem dnevu. Še lepše je, če se sanje uresničijo. Verjetno so svoje sanje dosanjali tudi pionirji plezanja na Koroškem, ko so leta 1937 na Prevaljah organizirali alpinistični odsek za Mežiško dolino. Pred vojno so bili v Sloveniji le trije alpinistični odseki. V Ljubljani, Mariboru in na majhnih Prevaljah. Leta pred vojno in po njej, ko so 1947 ponovno na Prevaljah organizirano začeli delovati koroški alpinisti, so bile njihove oči usmerjene v glavnem v stene bližnjih gora. Šele nekaj desetletij pozneje so naslednje generacije v željah dozorele in začele načrtovati odprave v izvenevropska gorstva. Leta 1970 so koroški alpinisti izpeljali odpravo na Ararat. Deset let pozneje je bila uspešna odprava enajstih Korošcev v Ande.

V Cordilleri Blanci so pustili nekaj svojih sledi. Opogumljeni z uspehi so začeli načrtovati tudi lastno odpravo v Himalajo. Koroški osemtisočak je postal želja in cilj, ki bo nekoč gotovo dosežen. A skupni koroški duh je popustil in sledile so številne ločene klubske odprave v oddaljena gorstva. Nekatere zelo uspešne, kot na primer odprava Alpinističnega kluba Ravne na Gangapurno, ko smo v nepreplezanem osrednjem delu južne stene začrtali Slovensko smer. Pa udeležbe posameznikov na odpravah državnega nivoja s prvim koroškim vzponom na osemtisočak in pozneje še na najvišjega med štirinajstimi najvišjimi.

Gremo!

Ravno med koroškimi osvajalci Mt. Everesta je ponovno zaživela ideja o koroški odpravi na osemtisočak.

Franc Oderlap in Grega Lačen sta že zelo resno načrtovala odpravo, a je smrt Franca na Manasluju v Himalaji, deželi njegovih želja, za nekaj časa zaustavila tok dogodkov. V marcu lanskega leta pa sva z Gregom idejo obudila. Sedem Korošcev iz Črne, Mežice, s Prevalj, Raven na Koroškem in iz Slovenj Gradca si je za cilj izbralo 8051 metrov visoki Broad Peak v Karakorumu.

In začelo se je nadvse aktivno in lepo pripravljajno obdobje. Pol leta smo, pogosto skupaj, turno smučali, plezali, tekali navkreber z dvajsetimi litri vode v nahrbtnikih, kolesarili po gorskih poteh in tako nabirali kondicijo ter krepili voljo. Zadnja dva meseca pred odpravo smo se vse konce tedna preganjali po žlebovih, grebenih in pobočjih Grossglocknerja, kjer smo dosegali rekordne čase.

Pogled proti vrhu Broad Peaka

Foto: Ludvik Golob

Čutili smo, da smo pripravljeni in da se lahko podamo sanjam naproti.

Brez popravnega izpita

Zaradi službenih obveznosti smo predvideli le dober mesec odsotnosti, kar je pomenilo precej napet plan aktivnosti z minimalnimi počitki in brez popravnih izpitov. V bazni tabor na višini 4800 metrov smo prišli med zadnjimi odpravami. Nekaterim se je njihov čas že iztekkel. Domov so se vračale brez vrha. Vreme je bilo nestabilno, preveč je bilo snega, v višinah pa je pogosto močno pihalo. V treh navezah smo začeli delo na gori. Ne glede na vreme smo odhajali

na goro, ko je prišla vrsta na nas. V svoj dnevnik sem zapisal: "V takem vremenu doma ne bi šel niti iz hiše, kaj šele na Raduho!" To seveda drži, a doma se lahko na Raduho odpravim prvi naslednji sončni konec tedna ...

Najprej se je vsaka naveza povzpela do tabora ena, kjer je Iki, ki je s Tadejem šel na pot šest dni pred glavnino odprave, postavil višinski šotor na lepem grebenčku 5500 metrov visoko. Po prespani noči na tej višini smo se povzpeli še osemsto višinskih metrov, torej do višine 6300 metrov. Naša dva šotorčka v drugem taboru sta bila vsaj sto metrov višje od šotorov ostalih odprav. Kot vedno, kadar smo dosegli novo višino, je naša naveza tudi tega dne pred spanjem splezala sto petdeset metrov nad povišani tabor, kar se je pokazalo kot odličen recept za lahko noč na visoki višini.

Po dveh dnevih počitka v zavetju baze smo se na hrib odpravili v drugo. To noč nas je na pot za razliko od prvič, ko je snežilo, pospremil dež. Povzpeli smo se preko krušljivih skalnih odsekov in snežišča do enke,¹ kjer je nekako osamljeno, odmaknjen od ostalih obiskanih šotorov, stal naš šotorček. Ne bomo ga več potrebovali, saj se bomo vzpenjali neposredno do drugega tabora. Od tam pa na tabor tri, ki pa je že 7000 metrov visoko. Tja nas je prispelo pet. Čeprav smo na goro odšli v treh navezah in z enodnevni zamikom, smo na trojko vsi prišli istega dne. Jurij in Tadej sta prespala na pol poti med dvojko in trojko, z Ikijem sva hodila po planu, Matej pa, ki je ostal sam, je pritekkel iz baze kar direktno na trojko. Zadosten razlog, da smo mu prilepili vzdevek gorski tekač. Po mrzli noči, ko je termometer v šotoru kazal minus devetnajst stopinj Celzija, je sledilo mrzlo, vetrovno jutro, v katerem smo jo le še ucvrli v dolino.

Po planu so nam pripadali celi trije dnevi počitka in nato končni naskok na vrh. Zvečer se je zjasnilo, visoko nad taborom se je prikazal skalnati vrh Broad Peaka. Mehko je žarel v večernem soncu in zdel se je tako blizu. Le stegnil bi roko in ga bi imel. Le nekaj dni lepega vremena smo potrebovali.

Proti vrhu

Obiskala nas je delegacija ostalih odprav. Predlagali so, da proti vrhu odidemo čez dva dni vsi skupaj, saj bo večja skupina lažje kos globokemu snegu nad tretjim taborom. Prav,

lahko, a mi se bomo držali svojega plana: "Gor gremo čez tri dni." Vsi so se prilagodili našim načrtom. Poljak je zato preložil tudi odhod domov. Vse več je bilo govora o "Strong Slovenian team",² ki je zadnje upanje za to sezono. In tako nas je tistega dne od dvojke proti trojki "grizlo" kar trideset. Na platoju, kjer je primeren prostor za počitek, znova predlog delegacije: "Gremo skupaj kar s trojke do vrha!" "Ne bo šlo, naš plan predvideva še štirko in od tam vrh!" Seveda so se hitro prilagodili tudi ostali. Sašo se je zaradi izčrpanosti odločil za sestop. Zaradi varnosti ga je v dolino pospremil Grega. Po dobro prespani noči na višini 7000 metrov smo zaplezali v nepoznan svet. Vsi, ki niso obupali nad nadaljevanjem, so četrti tabor postavili pod velikim serakom na višini 7500 metrov. Naša ledeniška naveza, v kateri sem bil z Matejem in Ikijem, je rinila naprej. Želeli smo postaviti šotorček na varnem mestu pod skalami, kot so to v preteklih letih naredile nekatere druge odprave. Rahlo nejevoljno sta nam sledila tudi Jurij in Tadej. Pokazalo se je, da zaradi nevarnosti plazenja do skalne stene ne moremo. Štirko smo tako postavili na precej nerodnem in izpostavljenem

Odprava Koroška 8000 – Broad Peak je bila na poti od 5. 7. do 9. 8. 2012. Sestavljali smo jo Grega Lačen, vodja odprave, Ludvik Golob - Iki, namestnik vodje, Jurij Gorjanc, zdravnik, Tadej Zorman, Matej Flis, Sašo Prosenjak in Andrej Gradišnik. Vrh smo dosegli 31. 7. 2012 Iki, Matej, Jurij, Tadej in Andrej. Odpravo je podprla tudi Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije.

delu vsaj sto petdeset metrov nad ostalimi. Poličko, skopano globoko v sneg, je na eni strani omejevala temna krajna ledeniška razpoka, na drugi pa strmo pobočje, po katerem smo se povzpeli, zato smo šotor s sabo vred privezali na vrv, ki smo jo fiksirali v led nad serakom. Sledil je bivač petih, z dvema spalnima vrečama, v enem šotorčku. Seveda očesa nisem niti zatisnil. Preden smo poldrugo uro po polnoči krenili proti vrhu, smo si natopili dovolj snega in nakuhali pijače za vse. Kitajska ekipa, ki se je vzpenjala s pomočjo šerp, vsi pa so uporabljali tudi umetni kisik, se je vljudno ustavila na pobočju tik pod nami in dolgo čakala, da smo se pripravili za na pot. Utiranje gazi je pripadlo nam.

¹ Enka - prvi povišani tabor, sledijo dvojka, trojka ...

² močna slovenska ekipa.

Na vrhu Broad Peaka Foto: Matej Flis

Uresničene sanje

Ob šestih zjutraj smo v sončnem jutru prišli na sedlo 7800 metrov visoko, od koder je bil prekrasen pogled na izpostavljen, s pakistanske strani zasnežen greben, ki vodi najprej do skalnega predvrha in nato do glavnega vrha. Še preden smo se naužili pogledov in v objektiv ujeli vso modrino neba in globino razgleda na

obe strani, je zapihal veter in le kdo bi vedel, od kod je prineslo meglo, ki je vse skrila v mlečni sivini. Kako hitro se tu zgoraj spremeni vreme! Razdelili smo se v dve navezi. Z Matejem in Ikiem smo šli naprej. Jurij in Tadej sta hodila počasneje.

Greben je krasen, nekajkrat je potrebno preplezati skalne skoke, kjer so ostanki fiksnih vrvi odprav izpred let. Po dveh urah smo na skalnem predvrhu 8030 metrov visoko. Od tu do glavnega vrha je še dva kilometra in pol lahkega grebena, po katerem

hodimo še vedno navezani. Hitri smo, nič ne padamo po tleh, da bi hlastali za zrakom. Hodimo, kot da smo kje precej nižje, in ob devetih pred sabo zagledamo vrh. Spraševal sem se, kako bomo v tej slabi vidljivosti vedeli, da smo na vrhu, sedaj pa je brez dvoma tu. Bambusova palica, zapličena v vrh opasti, ki visi preko stene proti kitajski strani, in stare molilne zastavice. Meter ali dva naprej pa se greben, po katerem smo prišli, zalomi navzdol. Na najvišji točki smo. V sneg odložimo nahrbtnike, se razvežemo in slavje se lahko začne ... Nekaj okornih objemov, stiskov rok in solze, skrite za velikimi višinskimi očali, ki za trenutek zameglijo pogled. Slavje se bo nadaljevalo, ko bosta na vrh stopila še Jurij in Tadej, potem pa naslednji dan, ko se spet vsi snidemo v bazi pod goro, pa na Brniku, ko nas bodo pričakali naši najdražji ... Izpolnile so se mi mladostne sanje. Skupaj smo uresnčili tridesetletno željo koroških alpinistov. Za vse, ki so to načrtovali ali si le želeli, za naše koroške alpinistične prijatelje, ki so ostali v gorah: za Igorja, Vlada, Franca, Dušana, Meha, Kolčna s soplezalcema ... in za vse, ki so v mislih bili z nami na poti. ●

Na grebenu nas je zagrnila megla. Foto: Matej Flis

Pomembno je pustiti času čas

Pasti treninga mladih plezalcev

Besedilo: Uroš Perko in Brina Pungercič Perko

V zadnjih desetih letih je priljubljenost športnega plezanja skokovito narasla. Plezanje ni več zgolj šport drugačnih ("adrenalin-skih" odvisnikov), ki predstavljajo mejo znanega in izvedljivega. S pojavom umetnih sten je plezanje postalo urban šport, z razvojem in dostopnostjo opreme ter razcvetom plezalnih šol pa so se množice preselile tudi v naravna plezališča. Z razširjenostjo športa se je povečalo tudi število otrok in mladostnikov, ki plezanje aktivno trenirajo. Ob obisku kateregakoli regijskega ali nacionalnega mladinskega tekmovanja lahko srečamo tudi po več sto nadobudnih, zagnanih otrok, ki nestrpno čakajo, da bodo pokazali svoje plezalno znanje in sposobnosti. Kot pri vseh množičnih športih je ponudba šol in tečajev znatna. Vsi, ki se oglašujejo kot inštruktorji in trenerji, pa to niso. Za delo z otroki ni dovolj zgolj licenčni naziv, potrebno je pedagoško znanje in, najpomembnejše, veliko potrpljenja.

Trening naj bo zabaven

Zakaj trenirati mlade plezalce? Zagotovo ne zaradi visoke plače, razlogi morajo ležati drugje. Če človek investira svoj čas, mora biti v njegovi predanosti in energiji več moči. Glavni razlog za treniranje mladih plezalcev je, da jim pomagamo uspeti. Uspeh pride iz vztrajanja v plezanju – izboljševanja, razvijanja in zabave. Trener pa je pri uspehu ključnega pomena.¹

Delo z otroki bi moralo temeljiti na zelo preprostem pojmu – zabavi! Dober pedagog zna tudi najbolj duhamorno vajo spremeniti v zanimivo izkušnjo. Le če so treningi neobremenjeni in pestri, lahko pri varovancih ohranjamo zanimanje in željo po nadaljevanju. Pri delu z otroki, sploh s cicibani in cicibankami, treningi ne smejo zajemati zgolj plezanja in s tem povezanih vaj. Potrebno se je posvetiti celostnemu razvoju ter v program vključiti vaje za vseh šest primarnih motoričnih sposobnosti: gibljivost, moč, koordinacijo, hitrost, ravnotežje in natančnost ter za funkcionalno sposobnost – vzdržljivost.²

Marsikateri "trener" naredi na tej točki kritično napako: otroke obremeni preveč in prehitro. Najpogosteje jemlje vzorce treningov odraslih

Plezanje v naravnih plezališčih je bolj pestro od umetnih sten, zato otroke ohranja motivirane.

Foto: Uroš Perko

in jih preslikava na trening mladih plezalcev. Za kratkoročni plezalni napredek so namreč najbolj pomembne energetske komponente – moč, vzdržljivost in hitrost. S poudarkom na teh otroci najhitreje plezalno napredujejo in na tekmovanjih hitro začnejo dosegati dobre rezultate. Dolgoročno pa večino otrok s takim pristopom fizično in psihično iztrošimo. Na začetku je najpomembnejše učenje plezalne tehnike in pridobivanje novih gibalnih vzorcev.

Najprej tehnika gibanja, nato moč

Za razvoj vsake posamezne motorične sposobnosti obstaja okno v fizičnem razvoju otroka. Medtem ko se koordinacija, ravnotežje in natančnost razvijajo od 6. do 14. leta, se prej omenjene energetske komponente razvijajo po 15. letu starosti. Šele takrat so srce, pljuča in mišice dovolj razviti, da ima tovrsten trening pravi učinek. Še bolj pomembno pa je znanstveno dokazano dejstvo, da s prehitrim

Pri plezanju z varovanjem od zgoraj se otroci lahko osredotočijo na svojo tehniko in se ne obremenjujejo s strahom pred padcem.

Foto: Uroš Perko

poudarkom na treningu moči lahko trajno poškodujemo skeletni sistem. Pri otrocih, mlajših od 13 let, bi torej poudarek moral biti na učenju tehnike in ne na razvijanju moči. Plezanje naj bi večinoma potekalo na navpičnih stenah, natančno nadzorovani treningi v previsih pa naj bi bili omejeni na največ trideset minut. Šele po 13. letu se lahko začne namenjati več pozornosti in časa plezanju v previsih, a vedno s poudarkom na pravilni izvedbi gibov in z izdatnimi periodičnimi počitki. Raziskave kažejo, da mlajši, kot je športnik, večji naj bi bil poudarek na razvijanju vzdržljivosti namesto moči. Vzdržljivost predstavlja temelje, na katerih se varno gradi moč.³

Ne ozka usmerjenost, temveč raznovrstnost

Kljub primarni usmerjenosti v športno plezanje kakovosten program treninga otroke spodbuja k širšemu spektru športnih aktivnosti. Do 12. leta starosti bi se otroci morali tedensko ukvarjati z vsaj dvema športoma, poleg tega pa bi morali biti aktivni na čim več športnih in drugih področjih. Le tako lahko maksimalno razvijejo svoje motorične sposobnosti

Premagovanje različnih ovir razvija motorične sposobnosti otrok, kar koristno vpliva tako na njihov plezalni kot tudi celostni razvoj.

Foto: Uroš Perko

ter pridobijo dovolj motoričnih spretnosti za uspešen športni razvoj v poznejših letih.

V Sloveniji je v nasprotju z dognanji zelo prisotna praksa prezgodnje specializacije. Otroci, ki za plezalni (ali katerikoli drug) šport pokažejo nadarjenost, so pogosto s strani trenerjev in staršev deležni velikega truda in požrtvovalnosti. Starši vanje investirajo večino svojega časa in finančnih sredstev, trenerji pa jim nalagajo vedno zahtevnejše in težje plezalne izzive. Kmalu so življenja otrok sestavljena zgolj iz šole in plezalnih treningov. Vse naštetje je temna plat mladinskih tekmovanj. Prevelika želja po uspehu, še posebej s strani staršev in trenerjev, vodi v enostransko, ki škodljivo vpliva na uravnotežen psihični in fizični razvoj otroka. Motivacija za šport mora pri otroku izvirati iz njegove notranjosti in ne iz želje po dobri uvrstitvi ali po odobravanju staršev. Otrokom je potrebno pokazati, da pri udeleževanju na tekmah ni pomemben doseženi rezultat, temveč trud, ki ga vložijo v svoje plezanje in lastno zadovoljstvo s preplezanim smerjo. Le tako otroci ne podležejo pretiranemu strahu pred tekmovanji in frustracijam ob morebitnem nedoseganju želja in pričakovanj.

Razvoj različnih motivacijskih sistemov poteka pri nas drugače kot v tujini. Precej indikatorjev kaže, da

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

MICA JACKET

Zmagovalka številnih prestižnih oblikovalskih nagrad - nič ne more biti še lažje in se še vedno imenovati jakna. Neverjetno dodelana in profesionalno usmerjena - Mica je narejena za potovanje z malo prtljage v težkih razmerah. Mica ima 100 % varjene šive, je vodoodporna in zelo zračna - vse po zaslugi tkanine MEMBRAIN® strata™. Jakna ima tudi nastavljivo kapuco, trakove Velcro® na zapestjih, vodoodporna prednjo zadrgo in še zloži se v svoj lasten žep.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica
ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica
Svet športa, Titova 16, Jesenice
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

je motivacija že pri mladih precej bolj zunanja, kot bi pričakovali glede na ostale države.⁴ Na splošno je slovenski šport mladih drugačen kot v svetu. Usmerjen je bolj storilnostno in manj gradi na notranjih izvorih motivacije. To morda pojasnjuje, zakaj slovenski športniki pozneje v karieri relativno pogosto odpovedo na velikih tekmovanjih. V športu iščejo uspeh in se zato hkrati bojijo neuspeha, namesto da bi iskali užitek v samem športnem dogodku.⁴

S postopnostjo do dolgoročnega zadovoljstva

Pomembnost dopuščanja in spodbujanja širine v življenjih otrok je najlepše opisala Tori Allen, čudežni otrok ameriške plezalne scene, ki je pri petnajstih, po petih letih v samem vrhu, popolnoma prenehala s plezanjem: "Poskrbite, da bodo družina, šola in prijatelji pomembnejši od plezanja. Otroku zagotovite polno življenje tudi brez plezanja, da samopotrditve ne bo iskal v tekmovalnih uspehih in publiciteti. Žrtvujte toliko tekmovanj, kot je potrebno, da bo imel otrok čas za druge aktivnosti z vrstniki iz svojega domačega kraja."⁶

S postopnim obremenjevanjem mladega tekmovalca ga fizično in psihično ohranjamo pripravljenega na nove izzive. Čeprav v prvih nekaj letih morda ne bo posegel po najvišjih mestih (na mladinskih tekmovanjih), bo zaradi naravnega razvoja svojih sposobnosti imel možnost "zacveteti" v pozni adolescenci, na prehodu v člansko konkurenco. V tem času večina "prvakov" otroških tekmovanj preneha s tekmovalnim plezanjem,

Skupinske igre in vaje krepijo ekipnega duha ter razvijajo občutek za "fair play".

Foto: Uroš Perko

saj so zaradi napornih in intenzivnih treningov fizično in psihično izžeti.

V življenju velja zlato pravilo, da nobena skrajnost ni dobra. Čeprav je plezanje čudovit način za razvijanje športnega potenciala vašega otroka, se ga je potrebno lotevati zmerno in pustiti času čas. Vsi starši svojemu otroku želimo le najboljše, a marsikateri vidi v njem naslednjega Chrisa Sharma. Želite izvedeti njegovo skrivnost? Sharma je začel plezati šele pri dvanajstih letih in navkljub trenerjem razvil edinstven plezalni slog. Pri dvaindvajsetih je prenehal z aktivnim tekmovalnim plezanjem in se posvetil vzponom v skali. Skratka, sledil je svoji logiki in ne zunanjim pritiskom. Najlepše in najboljše, kar lahko trenerji oziroma starši ponudimo otrokom, je naslednje: dovolimo jim, da se tudi v športu razvijajo na svoj lasten način in ne po zunanjih šablonah. ○

Literatura

- Hurni, M. (2003). Coaching climbing. Guilford: The Globe Pequot Press.
- Pistotnik, B. (2003). Osnove gibanja. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Gresham, N. (2007). Youth Mint. Rock and Ice, 162, 80-85.
- Tušak, M. (1999). Motivacija in šport - Ključ do uspeha. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za psihologijo.
- Allen, T. (2006). Monkey Off Her Back. Rock and Ice, 154, 56-58.

Foto: Aleš Glavnik

Kje so meje gorskega turizma?

Okolju prijazne koče in apetiti po večjem zaslužku

Besedilo: Tina Leskošek

Letošnjo pomlad smo se oskrbniki, gospodarji in delavci slovenskih planinskih koč ter zainteresirani za njihov ekološki način delovanja udeležili izleta na 2167 metrov visok avstrijski Dobrač. Tam je Beljaška sekcija Alpenvereina decembra leta 2010 odprla novo kočo Dobratsch Gipfelhaus, ki naj bi bila primer okolju prijazne koče. Izlet je organizirala Gospodarska komisija PZS z namenom spoznavanja modernih tehnologij s področja čiščenja odpadnih vod, varčevanja z vodo, izrabe alternativnih virov energije in uporabe naravnih materialov. Hkrati je bil izlet tudi priložnost za sklepanje novih poznanstev in za izmenjavo mnenj. Pa poglejmo, sva si rekli s Polono, nekdanjo oskrbnico Pogačnikovega doma, kakšna je "eko scena" v Avstriji!

Eko koča

Stara koča na Dobraču ni imela urejenega čiščenja odpadnih voda, kar je zaradi občutljivega vodozbirnega območja predstavljal velik potencialni vir onesnaževanja. Podzemne povezave namreč v šestih urah pripeljejo vodo z vrha gore v dolino, kjer pa jo uporabljajo kot pitno. Zaradi negativnega vpliva na okolje je bila koča obnovljena, njen način delovanja pa korenito spremenjen.

Objekt je glede energetske učinkovitosti in udobja bivanja vsekakor vreden ogleda. Vse je narejeno iz lesa, sobe so malodane

luksuzne, kopalnica s tušem tudi. Stranišča zaradi varčevanja z vodo namesto splakovanja uporabljajo vakuum, pitno vodo pa s filtracijo in UV-dezinfekcijo pridobivajo iz deževnice. Zaradi na jug nameščenih oken, dobre izolacije in sistema prezračevanja koče tudi pozimi skoraj ni potrebno ogrevati. Streha je prekrita s sončnimi paneli in koča tako sama proizvede velike količine električne energije. Čistilna naprava, velika za 300 populacijskih enot, vključuje vse potrebne elemente, od lovilca maščob do končne UV-dezinfekcije, njen iztok pa je speljan stran od vodovarstveno občutljivega območja. V restavraciji smo bili deležni odlične večerne postrežbe in bogate izbire pri samopostrežnem zajtrku. Vse tako, kot mora biti, bi lahko rekli. Marsikdo je videl kočo kot primeren vzor slovenskim kočam.

Ampak ...

"Ampak" je vezan na osebno dožemanje izraza gorska koča in zanašanje na lastno znanje o gorskem okolju. Koči na Dobraču bi se pravzaprav bolj podal naziv restavracija. Restavracija, do katere je od parkirišča slaba ura hoje in kjer v neposredni bližini leži mesto Beljak, ki zagotavlja gori povprečno 300 obiskovalcev na dan, poleti in pozimi. Spodaj na parkirišču smo se začuden ozirali za avti, štirikolesniki in motorji, ki so se podili v krogih, da so cvlilele gume, in povzročali neznosen hrup. Sredi gora.

Zadnji del ceste se sicer uporablja le za oskrbovanje, vendar je cesta speljana prav do koč. Za tako pestro ponudbo hrane in pijače so poleg dostopa z avtom potrebni tudi ogromna zamrzovalna skrinja, moderna kuhinja in vsi potrebni gospodinjstvi aparati. Ki seveda potrebujejo elektriko. Res je, koča sama proizvede veliko elektrike, vendar je še več porabi. Priključena je na električno omrežje, ki je bilo pripeljano iz doline že prej, za potrebe obratovanja antene na Dobraču. Veliki porabniki elektrike so tudi kompresorji, črpalke in čistilna naprava.

Nedvomno ima koča na Dobraču s kopico modernih tehnologij glede na število obiskovalcev precej manjši vpliv na okolje kot marsikateri namensko podoben objekt doma in v tujini, ki je umeščen v gorsko naravo. Še vedno pa je njen vpliv velik, saj dveh dejstev ni mogoče zaobiti – veliko število obiskovalcev in pestra ponudba. Gast je tu na prvem mestu in prav nič mu ni treba biti skromen.

Zelo koristno je bilo videti nekatere tehnološke rešitve, ki bi prišle v poštev tudi na slovenskih kočah, predvsem kar se tiče predelave deževnice, toplotne učinkovitosti in čistilne naprave. Koristno pa je bilo videti tudi razkorak med planinstvom in turizmom. Čeprav so naše koč v marsičem "zadaj" in bi se morale bistveno bolj potruditi pri varovanju okolja (predvsem gorski "hoteli", kot je na primer Triglavski dom na Kredarici), pa je marsikatera manjša slovenska koča v končni fazi veliko bolj "eko" kakor Dobrač. Majhnost, skromna, a kvalitetna ponudba in odsotnost nepotrebne luksuza v gore privabijo tudi drugačne ljudi. Zato ne gre pograbit vseh tujih novitet, predvsem turističnega modela gorske koč ne.

Ali v visokogorju potrebujemo tuše?

Način delovanja koč sva s Polono ves čas premlevali v glavah in ga primerjali s slovenskimi kočami, predvsem z nama ljubim Pogačnikovim domom. Res je, da so nekatere planinske koč v naših dolinah tudi bolj podobne gostilnam, kar je seveda povezano z dostopnostjo in enostavnostjo oskrbovanja. S tem konec koncev tudi ni nič narobe, če je seveda zadoščeno predpisom glede varovanja okolja. Vendar pa se tudi v visokogorju začenjajo pojavljati načrti za bolj luksuzno ponudbo. Omenjam meni najbolj poznan primer.

PD Radovljica želi na Pogačnikovem domu na Kriških podih zgraditi tuše. Sedaj je tuš na voljo le osebjem, ki tam biva daljši čas, planinsko društvo pa bi rado tuširanje omogočilo tudi gostom. V načrtu ni nobenega zaprtega sistema kroženja vode, ki bi omogočil večkratno uporabo vode, ampak gre zgolj za argumenta "zadostne količine vode" in "da bi se planinci prav gotovo radi stuširali". Voda prihaja v koč po cevi iz Zgornjega Kriškega jezera. Malo pred koč je cev speljana v sod, od tam pa naprej v koč. Višek vode iz soda ponika v tla in teče naprej proti Srednjemu Kriškemu jezeru.

Že ekološki vidik odvzema vode je sporen. Cev ves čas umetno znižuje gladino jezera (tudi ko se vode v koči ne uporablja). V času podnebnih sprememb, suš in vedno manjših zalog snega bodo posledice slej kot prej postale bolj očitne in argument "zadostne količine vode" iz ekološko občutljivega visokogorskega jezera bo težko zdržal. Še spornejši pa je vidik vrednot in načel. Koča v visokogorju že sama po sebi pomeni luksuz. Tam se planinci lahko najejo, napijejo, posušijo, pogrejejo, naspijo in dobijo razne informacije. Moramo res imeti prav vse? Tudi tuš? In to v slovenskih Alpah, kjer se je potrebno pošteno potruditi, če tri dni nočemo srečati dolinske civilizacije, kjer bi se lahko umili. Bodimo raje hvaležni, da lahko v tako lepem parku, kot je Triglavski, na varnem preživimo noč in naslednji dan nadaljujemo svojo pot.

V nekaj letih dela, pomoči ob vikendih in nešteti obiskih delovnih prijateljev na Pogačnikovem domu sem morda zasledila pet

Koča na Dobraču povprečno obišče 300 ljudi na dan, poleti in pozimi. Zaradi dobre izolacije in sistema prezračevanja jo je komaj kdaj potrebno ogrevati. Foto: Aleš Glavnik

Urejene in moderne kopalnice zadovoljijo potrebe tudi petičnih gostov, kaj šele hribovcev. Foto: Aleš Glavnik

obiskovalcev, ki so povprašali za tuš in niso bili čisto nič presenečeni, ko smo jim povedali, da ga ni. Ga pač ni. S tovrstno ponudbo se planinsko društvo verjetno nadeja več gostov. Na žalost s tem tudi drugačnih gostov. Pa tudi "ta prave" goste se tako spreminja v "drugačne". Več imamo, več hočemo. Večja ponudba pomeni večjo obremenitev okolja. Upam, da je PD Radovljica upoštevalo, da tuši pomenijo večjo porabo vode in dodatno obremenitev z odpadno vodo ter da bo moralo v tem primeru vgraditi zmogljivejšo čistilno napravo. Sam projekt gradnje čistilne naprave je sicer vreden vse pohvale, marsikaj v ozadju pa ni prav nič "eko". Dejstvo, da se fosfatov, ki so sestavni del večine mil in šamponov, z običajno biološko čistilno napravo ne da odstraniti, naj ostane predmet debate za kdaj drugič.

Širitve planinskih koč, razen če ne gre za namen zmanjšanja obremenitve okolja, sicer v TNP niso dovoljene. Dobro, tuše je mogoče zgraditi tudi znotraj obstoječih okvirjev koč.

Kam gre tišina, ko nastane hrup?

Ob informacijah, ki se pojavljajo v slovenskem alpskem prostoru, me je včasih kar groza. Apetiti skalašev po novi markirani poti iz Kota proti Triglavu čez Dimnike in Luknjo peč, po enem zadnjih območij divjine, kamor danes redko zaide človek? So šli že kar v akcijo čiščenja, brez kakršnih koli dovoljenj! Čemu še ena avtocesta na Triglav? Čemu tudi mišljenje, da na zahodni strani Triglava "res manjka še kakšna planinska koča, lokacija zapuščene vojašnice Morbegne bi bila idealna!"? Dovolj je, dovolj, pustimo goram dihati ... Nekje mora ostati tudi prostor, kamor gre v miru umret kozorog in kjer se ima raziskovalec nekoristnega sveta možnost izgubiti. Upam, da so statuti in načela Planinske zveze Slovenije ter Triglavskega narodnega parka dovolj trdni, da bodo zdržali vse te pritiske. ◉

Reševanje planinskih pupkov pod Bogatinom

Besedilo: Marija Miklič

Foto: Marija Miklič

Letos sem bila v našem planinskem društvu imenovana za načelnico odseka za varstvo gorske narave. Z veseljem sem sprejela ponudbo in se udeležila tečaja za varuha gorske narave. Tri vikende sem v gorskih kočah poslušala enkratna predavanja različnih predavateljev. Pisni del izpita sem uspešno opravila, trenutno pa pišem še seminarsko nalogo.

Foto: Marija Miklič

Za temo seminarske naloge sem si izbrala mlake oziroma majhna vodna telesa, življenje v njih in rastlinstvo ob njih oziroma v njih. Ker sem človek dejanj, sem se svoje naloge lotila resno. Slišala sem namreč, da v velikem kontejnerju pod kočo pod Bogatinom prebivajo planinski pupki (*Mesotriton alpestris*), moja naloga pa naj bi bila raziskati, kako so zašli v ta kontejner. Konec julija sem se odpravila na svoje "raziskovalno" delo. V dolini je bila nepopisna vročina, jaz pa sem krenila v gore, kjer me je vso pot spremljal prijeten hlad. Ko sem prispela do kontejnerja, me je oblila vročina. A ne zaradi ogretega ozračja, temveč ob pogledu na okolje, v kakršnem živijo planinski pupki. V kontejnerju je bilo morda pet centimetrov vode, na površini je plavalo olje. Ne dolgo tega so v njem kurili odpadke! Pogled je bil grozljiv. Vedela sem, da že najmanj dve leti, morda celo več, živijo v tem grozljivem okolju. Kaj pa sedaj? Kako naj jim pomagam? Vse to je treba prespati, se posvetovati, nato pa ukrepati. Zapustila sem jih z zelo slabo vestjo in obljubo, da jim bom, če se bo le dalo, pomagala.

Čez štirinajst dni sem dobila telefonsko obvestilo, da so

v kontejnerju še vedno pupki, vode pa je minimalno. Že naslednji dan sem se spet odpravila pod Bogatinsko kočo, odločena, da jih osvobodim trpljenja v ujetništvu. Prizor ob ponovnem obisku je bil grozljiv. Vode je bilo toliko, da so bili komaj še pod njo oziroma da niso bili na suhem. Nataknila sem si rokavice, se nagnila globoko čez rob kontejnerja in jih začela pobirati. Sploh se mi niso upirali, saj so verjetno vedeli, da na slabše ne morejo iti. Še nekaj časa sem čakala, če se bo morda prikazal še kateri, ko sem pod manjšo skalo zagledala, da se iz vode dviguje mehurček. Dvignila sem jo, pa ne zaman, pod njo se je skrival hribski urh (*Bombina variegata*). Tudi njega sem rešila ujetništva. Moja bera je bila obilna: 24 planinskih pupkov in en hribski urh!

Nekaj časa sem jih občudovala in se z njimi "pogovarjala", nato pa sem jih odnesla v večjo zaraščeno kotanjo s preperelim lesom, jih tam počasi spustila in se poslovila od njih. Na moje veselje je v tistem trenutku dež močno padal, tako da so imeli dovolj časa, da so si našli novo domovanje, še preden bi se jim koža izsušila. Pupki živijo od šest do sedem let. Živijo v vlažnem okolju, vodo pa potrebujejo samo v času razmnoževanja, nato jo zapustijo. Upam, da je pred njimi še nekaj let normalnega življenja.

Moj del raziskovalne seminarske naloge za varuha gorske narave je bil tako uspešno končan. Pupki pod kočo pod Bogatinom mi ne bodo več kratili spanca. Ugotovila sem tudi, kako so v kontejner zašli. Okrog petnajst centimetrov nad dnom kontejnerja je približno tri centimetre velika zvrtna luknja, skozi katero so v paritvenem času vanjo zašli zaradi vode, ven pa zaradi nizkega vodostaja žal niso več mogli.

S tem kratkim prispevkom želim ozavestiti obiskovalce gora, kako pomembno je za vse nas ohranjati življenje vseh živih bitij. Začnimo pri malih, pa bo tudi nam, velikim, lepše. ◉

Metulji selivci

Južna plodovrtka

Besedilo: Dušan Klenovšek

Mnoge ptice se jeseni selijo v toplejše kraje in se potem spomladi zopet vrnejo; to je poznano tako rekoč vsakemu. A da bi se selili metulji, to pa je že povsem druga zgodba. V letošnjih vročih poletnih dnevih je bilo v okviru večletnega popisovanja metuljev na območju Kozjanskega parka opaziti kar nekaj vrst, ki pred vročino Mediterana, Apeninov in Balkana "bežijo" v Srednjo Evropo ali celo višje. Med njimi sva s Stranislavom Gombocem, enem najboljših poznavalcev metuljev v tem delu Evrope, v večjem številu opazovala številne južne plodovrtke (*Helicoverpa armigera*) iz družine sovk. Tudi drugje po Sloveniji, na primer v visokogorju, je bilo ob vzgorniku opaziti številne seleče se metulje. Sam sem tako pred leti na Mojstrovki opazoval, kako je veter pomagal številnim osatnikom preleteti vrh. Kot po nevidnem toboganu so s presenetljivo hitrostjo leteli mimo mene. Znan je tudi podatek (Gomboc) o opažanju plodovrtke na 2300 metrih na Kaninu.

Veščo (kot običajno rečemo nočnim metuljem) pretežno svetlo rjavih odtenkov sem opazil že podnevi na socvetjih mehkega osata, glavincev in vretenčaste kadulje. Dolg let (na selitvi so sposobne preleteti preko sto kilometrov) jih izčrpa, zato iščejo hrano tako podnevi kot ponoči. Na modro osvetljenih piramidah, ki služijo privabljanju nočnih vrst metuljev, sva jih s Stanetom zopet srečala.

Naj kot zanimivost omenim, da je le v eni noči opazovanja v peskokopu Župjek (17. avgust 2012) na osvetljeni tkanini obsedelo okoli dva tisoč metuljev, ki so pripadali skoraj dvestotim vrstam. Šalila sva se, da bi priletel še kakšen, pa enostavno ni bilo več prostega koščka tkanine. Med selitvijo, begom pred sušo in z njo povezanim pomanjkanjem hrane (medičina na cvetovih), se tudi razmnožujejo. Iz jajčec razvite ličinke so mnogojede, a

jim v naših krajih teknejo predvsem plodovi paradižnika in paprike. V nezrele paradižnikove plodove naredijo rove, pri zrelih se hranijo le s povrhnjico. Pri papriki običajno naredijo manj škode kot na primer bolj poznana koruzna veščica. Celoten razmnoževalni krog se zaključi že v mesecu dni, zato ima letno od tri (Grčija) pa vse do šest generacij v tropih. Gomboc je zbral podatke iz zbirke o pojavljanju vrste pri nas vse od leta 1927. V večjem številu so bile južne plodovrtke v Sloveniji prvič opažene leta 1999, v letih 2003 in 2004 so njihovo pojavljanje in škodo na nasadih omenjenih vrtnin intenzivno spremljali strokovnjaki Kmetijsko gozdarskega zavoda Novo mesto (S. Tomše in D. Bajec). V prvem letu, ki je bilo glede pomanjkanja padavin in visokih temperatur precej podobno letošnjemu, je bilo opaziti tako odrasle metulje kot gosenice. Pri paradižniku je bila večja škoda opažena v zaprtih rastlinjakih. V letu 2004 se zaradi bolj "običajnih" razmer plodovrtke tako rekoč sploh niso selile proti severu, saj so imele v domačem okolju

Južna plodovrtka (*Helicoverpa armigera*) na mehkem osatu Foto: Dušan Klenovšek

(Makedonija, Grčija, Turčija) dovolj hrane.

Če ste torej na svojih paradižnikih ali papriki opazili znake objedanja gosenic, potem je bilo to v tem vročem in sušnem letu skoraj zagotovo (vsaj pri paradižniku) posledica objedanja gosenic južne plodovrtke. Gosenice zime v našem okolju ne bodo preživele, tako da ob normalnem vremenu naslednje leto te vrste verjetno ne bo videti, vsaj ne v večjem številu. ●

Viri:

Tomše, S. in Bajec, D., 2005. Problematika pojava južne plodovrtke (*Helicoverpa armigera*) na območju Posavja in Dolenjske. Zbornik predavanj in referatov, Zreče.

Gomboc, S., 1999. *Helicoverpa armigera* – karantenski škodljivec, ki ima v Sloveniji že daljšo zgodovino. Zbornik predavanj in plakatov s 4. slovenskega posveta o varstvu rastlin, Portorož.

Koča na Dobrči najbolj priljubljena planinska kočica

Besedilo: Zdenka Mihelič

Planinska zveza Slovenije je v letošnjem letu s časnikom Nedelo pristopila k več promocijskim akcijam za promocijo planinstva na različnih ravneh in področjih dejavnosti. Tako lahko med drugim vsako nedeljo v Nedelu redno berete povabila na pohode, izlete, turnokolesarske ture, zadnjo nedeljo v avgustu ste lahko reševali nagradno križanko PZS, velika in odmevna poletna skupna akcija pa je bila Izberimo najbolj priljubljeno planinsko kočico, v kateri so obiskovalci gora lahko glasovali od srede junija do začetka avgusta prek glasovnic v Nedelu in spletne strani Dela.

In izbrana kočica? Največ glasov so podelili Koči na Dobrči. Priznanje in praktični nagradi so najemnikoma Jani in Milanu Jančiču ter Planinskemu društvu Tržič, ki upravlja s to kočico, predali predstavniki Nedela in PZS: poslovna direktorica Dela in Nedela Jasmina Mlakar, novinarka Nedela Mateja Gruden in generalni sekretar PZS Matej Planko.

Koči na Dobrči, ki stoji na 1478 metrih nadmorske višine in spada v Kamniško-Savinjske Alpe, so na podelitvi priznanja in nagrad izkazali podporo številni planinci, ki tja redno prihajajo, pa tudi župan Občine Tržič Borut Sajovic, ki je kočico podaril priložnostno darilo ter se PD Tržič in najemnikoma zahvalil za dobro delovanje. Župan je ob tem poudaril pomen dobrega sodelovanja in povezovanja, promocije Tržiča z okolico in gorami nad njo. Koča na Dobrči, h kateri tudi sam velikokrat pride oz. kar priteče, je po njegovem primer dobre prakse, kako ljudi povabiti, jih dobro sprejeti in jim ponuditi odlično hrano, tako da se ljudje vedno znova vračajo. Predsednica PD Tržič Erna Anderle se je Jani in

Koči na Dobrči smo skupaj s praktičnima nagradama izročili priznanje Nedela in Planinske zveze Slovenije za Najbolj priljubljeno planinsko kočico po izboru glasovalcev. Na sliki z leve župan občine Tržič, mag. Borut Sajovic, z ženo Janjo, predsednica PD Tržič Erna Anderle, najemnika Jana in Milanu Jančiču s priznanjem in nagradama (zadaj ekipa kočice), poslovna direktorica Dela in Nedela Jasmina Mlakar, novinarka Nedela Mateja Gruden in generalni sekretar PZS Matej Planko.

Foto: Zdenka Mihelič

Milanu prav tako zahvalila in jima zaželela še nadaljnja uspešna leta.

Jani in Milanu pri delu pomaga njun 13-letni sin Domen, ki zelo rad kuha, še posebej kakšne specialitete, in ne pozabi niti na najmanjšo podrobnost. Domen tudi odlično fotografira (na državnem prvenstvu je bil peti) ter riše in slika. Kot poudarjata Jana in Milan, ki sta prevzela Kočo na Dobrči pred štirimi leti, je k priljubljenosti kočice doprinesla celotna ekipa, ki jima pomaga. Številni so, z njima pa so od začetka Majda, Ivo, Majdka in Neža.

Pri Koči na Dobrči, ki ji vsej cvetoči v pisanem cvetju in s čudovitim razgledom pravijo tudi "balkon Gorenjske", se lahko otroci igrajo na zunanjih igralih, vi se ta čas spočijete na ležalnikih ali okrepčate z odlično hrano. Koča je priljubljena med tujimi obiskovalci gora in turnimi kolesarji, ki do nje prikolesarijo

po makadamski cesti iz Zadnje vasi. K njej se vedno znova rad vrača tudi ultramaratonec Dušan Mravlje, ki si tam najrajši privoščiči odlične vampe. V zvezi z vampi in Kočo na Dobrči ve povedati tudi resnično anekdoto: ko je bil pred nekaj časa predvajan dokumentarec o njem, je Dušan v njem omenil tudi odlične vampe na Dobrči. To se je nekemu Zagrebčanu tako vtisnilo v spomin in brbončice, da se je odpravil točno k Jančičevim na Dobrčo. Ne samo da je bil postrežen z odličnimi vampi, ampak je neverjetno naključje hotelo, da je v koči srečal tudi Dušana.

Kočica je odprta vse dni od 15. junija do 15. septembra, ostale dni med vikendi, za skupine pa tudi po dogovoru. Vabljeni na balkon Gorenjske z odlično pripravljenimi jedmi, postreženimi z gostoljubnostjo, prijaznostjo in veseljem. ●

NOVICE IZ VERTIKALE

Prvi maj

Konec prvomajskih praznikov, 2. in 3. maja, ko je gneča v kanjonu že popuščala, sta si Boris Čujić in Ivica Matković za svoj 50. rojstni dan preplezala novo smer v levem delu velike stene Anića kuka. Poimenovala sta jo svojem jubileju primerno **50 and life to go** (6c+, 300 m). Po raztežajih si ocene sledijo: 6c, 6b+, 6c, 6c+, 6b+, 5a in 2. Nova smer je bila v celoti opremljena s svedrovci med plezanjem v vodstvu. Gre za strmo, ponekod tudi rahlo previsno linijo, težave pa so dokaj enakomerne. Ker ni pretežka in je nekoliko krajša, kot so v osrednjem delu velike stene Anića kuka, bo verjetno zelo zanimiva tudi za ponavljavce. Arco tudi spada med bolj priljubljene prvomajske cilje. Plezališča, dolge navrtane in nenavrtane smeri vseh težavnosti so privabili številne člane AO Nova Gorica. Jernej Arčon in Rok Stubelj sta od 27. do 30. aprila preplezala naslednje smeri: v Parete del Limaro **Luce Riflessa** (7b, 400 m), dobro navrtano smer, kjer prevladuje plezanje po kompaktnih ploščah, in **Fort apache** (7a+, A1, 600 m) v Monte Casalu – navrtano smer z dvema nelogičnima raztežajema. Prvi je 60 metrov dolga prečka po ploščah, ki poteka

10 metrov nad veliko polico, drugi pa tehnično plezanje prek strehe. Nato sta Jernej in Maja Zalar preplezala smer **Passi falsi** (7a, 240 m) v steni Rupa seca v Colodriju. Maja Gregorič in Tomaž Cingerle sta preplezala **Non solo pane** (VI+, A1, 400 m) v Monte Casalu, kjer tehnični raztežaj poteka čez streho.

Ponovitve

Nekaj vzponov v sicer kar obiskani smeri **Magična goba** (7c, 140 m) je uspelo alpinistom AO Črnuče. 15. aprila sta bila v njej uspešna Luka Pavlovič in Peter Juvan (AAO), vzpon na pogled je nato 27. maja v Veliki osapski steni uspel še Andreju Ercegu (AO Črnuče). Istočasno s prvo navezo je obisk doživela tudi Črna burja (7c), ki jo je na pogled preplezal Hrvat Igor Čorko. 19. maja sta Tina Di Batista in Neda Podergajs (AO Ljubljana Matica) preplezali **Rajno** (7a, 350 m) v Paklenici. V nedeljo, 20. maja, je Peter Juvan prosto ponovil smer **Vila Velebita** (7b+, 350 m), medtem ko je soplezalcu Jerneju Arčonu nekaj malega zmanjkalo do uspeha. V nedeljo, 8. julija, sta se s Škorpionom (VII-/VI, 500 m) v Široki peči pozabavala Matjaž Jeran in Alenka Piriš (AO Ljubljana Matica). Od nekoliko težjih smeri omenimo **Za prijateljice** (VIII+/VI+, 220 m) v Rušici, ki

sta jo plezala Jurij Hladnik in Martin Žumer, za **Gorsko rožo** (7a+) v Zadnjiškem Ozebniku pa se jima je pridružil še Matevž Mrak. Za prijateljice sta kasneje ponovila še David Debeljak (AO Rašica) in Andrej Erceg (Črnuški AO). V soboto, 16. junija, sta Matevž Mrak in Jurij Hladnik (AO Radovljica) plezala **Serenado** (VII-/VI-V, 400 m) v zahodni Triglavski steni. Matevž je nadaljeval brez počitka in se že v torek, 19. junija, z Martinom Žumrom spet odpravil v hribe. Tokrat sta opravila 3. ponovitev (2. prosto) **Uršine smeri** v Debeli peči (VII+/V-VI+, 300 m). V Steni sta plezala tudi Mojca Petrovič (AO APD Kozjak Maribor) in Ivan Pešl (AO TAM) in opravila s smerjo **Stopnice v nebo** (VII-, 500 m). Dober cilj sta si izbrala Jan Podgornik in Rok Ružič (oba AAO), ki sta se podala v steno Velikega Draškega vrha, kjer sta opravila verjetno prvo (prosto) ponovitev lani preplezane **Slaparske smeri** (VI (VI, A0)/IV-V, 400 m). V Šitah pa sta smer **JLA** (VII-, 350 m) preplezala Janez Svolfšak in Matija Klanjšček. Zaokus velikih sten sta v nedeljo, 24. junija, Nejc Klemenčič in Borut Kozlevčar v Mangartu preplezala smer **Mihelič-Zumer** (V). Do smeri, ki poteka v zgornji polovici, sta priplezala po slavni Cozzolinovi zajedi. V treh zaporednih dneh so mladi radovljiški alpinisti

preplezali tri smeri. Pri vseh je bil zraven Martin Žumer. V petek, 30. junija, je z Matevžem Mrakom v Sfinji preplezal **Kunaver-Drašler** (VII+) z dostopom po Skalaški in Zlatorogovih. V soboto je sledila **Poševna zajeda** (IV-, 500 m) v Velikem Draškem vrhu, v nedeljo sta z bratom Klemenom preplezala še **Ljubljansko** (VI+, 500 m) v zahodni Triglavski steni. 15. julija sta Boštjan Mikuž (AS Ajdovščina) in Blaž Grapar (AO Rašica) preplezala smer **Skender beg** (VI+/V, 500 m) v SZ steni Planje. Pričakovano gneče v smeri, ki jo je Slavc preplezal sam leta 1989, ni bilo. 22. julija sta Sebastjan Potočnik (AO Kranj) in Miha Zupan (AO Tržič) preplezala **Smer zaspancev** (V+/III, IV-V, 600 m) v Mojstrovki. Idejo za vzpon sta dobila v arhivu odseka in jo tudi uspešno realizirala. Tudi to je prednost odsekov z bogato tradicijo. V Steni so bile ponovljene tudi manj plezane smeri. Matej Kladnik in Tadej Krišelj (oba AO Kamnik) sta preplezala eno od Frančkovih mojstrov, **Steber Franca Jožefa** (VII+, 250 m). Podnjo sta prišla po Prusik-Szalayevi smeri in pravita, da so se jima zdele težave nižje, ne težje od VI+. Darko Juhant (AO Litija) je s soplezalcem preplezal prav tako manj znano smer **Durak** (VI+/IV+, 300 m) v Slovenskem steburu.

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs[®] Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Krofička je vedno nekoliko v senci sosednje Ojstrice, a je vseeno dobro obiskana. Tokrat so Samo Supin, Marjan Krivec in Sebastjan Potočnik opravili prvo ponovitev smeri **Iluzija** (VI/IV, III, 180 m), ki je na to čakala kar 22 let.

Težje proste ponovitve

Andrej Erceg in Nastja Davidova sta 24. junija v severni steni Šit preplezala **Das ist nicht kar tako** (7b+, 350 m). Andreju je uspelo prosto z rdečo piko, Nastji pa je tokrat malo zmanjkalo. Pravita, da se popolnoma strinjata z imenom smeri. Gre

Spominska smer Kozjek-Radetič

za tehnično zahtevno smer, ki zahteva tudi nekaj maksimalne moči. In še prav vsi, ki so jo preplezali prosto, so potožili nad zahtevnostjo zadnjega raztežaja in plošče s težavami 7b pred tem.

V četrtek, 28. junija, sta Luka Krajnc in Luka Lindič opravila prvo prosto ponovitev smeri **Dotik plahega angela** (VIII+, 500 m) v Ojstrici po predhodnem obisku, ko sta jo opremila za prosti vzpon. Prvi jo je preplezal Janko Oprešnik – Zumba s soplezalci s pomočjo tehničnih pripomočkov. Najtežji raztežaj je sedaj ocenjen z VIII+, poleg tega pa je še drugi prej tehnični raztežaj dobil oceno VIII. Za smer je značilno plezanje v strmi zasigani skali s slabimi možnostmi varovanja, v steni pa sta fanta pustila devet klinov in smer tudi malo očistila, tako da bo sedaj ponavljavcem precej lažje. Vse več obiska so deležne Trenta ter vse tamkajšnje doline in stene. Tako sta res dober vzpon v SZ steni Vršaca opravila Tadej Krišelj (AO Kamnik) in Nejc Marčič (AO Radovljica). Prvo prosto ponovitev **Stebra** (VI, A3/V, 350 m) sta ocenila z VIII+/VIII. Prva sta ga preplezala Edo Kozorog in Slavko Svetičič davnega leta 1984. Že v spodnjem delu gre za zanimivo izpostavljeno plezanje, ključni raztežaj pa je precej zahteven, saj se začne na veliki polici in ob relativno skromnem varovanju predstavlja izziv za najbolj izurjene.

Prvenstveni vzponi

27. maja sta Ivan in Jožica Čufar v malo znani in kratki steni Ratitovca preplezala smer **Avrikelj** (V+, 120 m), kjer sta kar dve novi smeri. Že pred tem je Ivan z Janezom Kavčičem preplezal **Spominsko** Čerin Miran (V, 120 m). Marko Mavhar in Aleš Gradišnik (AO Grmada Celje) sta v južni steni Mrzle gore našla prostor za novo linijo in tako je 14. junija nastal **Dan neodvisnosti** (V+/IV–V, 120 m). Smer ponuja lepe prehode v dobri skali, v njej pa je ostalo

šest klinov. Večino varovanja se da urediti z metulji. Vstop je enak kot za Jesensko smer, le da ne plezamo po rampi levo, ampak navzgor po rampi vpadnici zajed in poklin. Ko se pokline položijo, zavijemo levo na polico in nato navzgor v manjšo poč, po njej desno in navzgor do gredine, nad njo v markantno poč, ki poteka proti levi, nato pod previs in po rahlo previsni zajedi desno na polico. Dva metra levo v plati in naravnost navzgor do gredine. Maja Apat in Anže Dobrilovič (AO Železničar) sta 16. junija v vzhodni steni Bavškega Grintavca našla prostor za novo smer **Pozdrav poletju** (VI+/V, 200 m). Smer, polna lepih zajed, je ostala čista. Vstopi levo od velikega oltarja in sledi sistemu zajed v dobri skali. Miha Zupan (AO Tržič) je z Andrejem Olipom v severni steni Kladiava v grebenu Košute preplezal novo smer **Karawanka** (V+, A0/V, III–IV, 600 m). Zanj Miha pravi: "Težki so le drugi raztežaj, ki poteka po sistemu zajed in krušljivi skali, in dva rahlo previsna skoka v grapi, ostalo pa je lepo plezanje od III do IV." Plezala sta šest ur. Primorske stene se pridno polnijo z novimi smermi. Tako so veterani cerkljanskega alpinizma v redko obiskani SV steni Bavškega Grintavca nad Zadnjo Trento preplezali novo smer. Rado Lapanja, Toni Groblar, Marko Makuc in Jože Makuc so linijo poimenovali **Cerkljanska smer** (V-/III–IV, 200 m). 7. julija pa sta se Rado in Jože vrnili, preplezala lepo smer v odlični skali zmernih težav in jo poimenovala **Vrnitev odpisanih** (IV/III, 300 m). Poteka po izrazitem stebru desno ob velikem kaminu, po katerem poteka Smer treska in hudega vremena. Da ostanemo še malo na Primorskem: v Vrhu nad Škrbino sta Simon Markočič in Petra Hadalin 1. julija preplezala novo smer v JZ steni in jo poimenovala **Vročina** (VI, A0/III–IV, 230 m, 2 h). Poteka v levem delu stene po desni strani velikih odlomov. Snežni vrhovi nad Možnico so poznani vsem, ki plezajo v Jerebici, a

mimo njih običajno zgolj sestopajo. Mitja Filipič in Monika Korenč (AO Nova Gorica) sta tam preplezala novo **Spominsko smer Rada Dominka** (VI-/IV–V, 300 m). Zaradi dolgega dostopa verjetno ne bo deležna ravno pogostih ponovitev, poleg tega pa je zanj (in steno) značilna prava trentarska plezarija. Peter Bajec (AO Železničar) se je s Tadejem Golobom (AK Črna) ponovno vrnil v Martuljkovo skupino, kjer sta v soboto, 4. avgusta, opravila prvenstveni vzpon v grebenu Dovški križ–Oltar. **Samova smer** (IV/V+, 180 m) izkorišča lepe naravne prehode v osrednjem delu stene. Prva dva raztežaja potekata po očitnem žlebu – zajed, v zgornjem delu pa si prehode iščeš v strmih zajedah z dobro skalo. Smer izstopi na greben Dovškega križa.

Rajčeva smer

Enega boljših prvenstvenih vzponov zadnjih nekaj let sta prispevala Andrej Grmovšek in Luka Lindič. Že lani sta opremila in preplezala smer, ki pa je pravi zaključek dobila šele letos s prostim vzponom. V predstojenju Križevnika je tako 12. julija nastala **Rajčeva smer** (8a, 250 m). Poteka po izrazitem stebru desno od smeri Svoboda in ves čas sledi logičnim prehodom do vrha. Opremljena je s svetrovci in klini, a vseeno potrebujemo kar nekaj metuljev za varovanje v številnih počeh. Fanta še omenjata, da je za vzpon nujno znanje gvozdenja. Smer je posvečena Tanjinemu očetu Rajku Rojsu – Rajču, ki je zadnja leta skrbel za urejenost bivaka – luknje pod Križevnikom, in gotovo najzvestejšega obiskovalca ostenja.

Novi smeri v Steni

V zahodnem delu Stene sta 6. junija Silvo Kragelj (AO Ljubljana Matica) in Marko Turk (AO Rašica) preplezala novo smer **Turk-Kragelj** (VI+/IV–V, 250 m). Vstop je okoli sto metrov desno od smeri Vogalni steber. Za orientacijo služi bela

360 HOODY II ZIP WP

CONTOUR PANT W

WAYFARER PANT

X ULTRA GTX W

SYNAPSE MID CS WP

UŽIVAJTE V NARAVI!

Pospešite svoj korak z novim SYNAPSE MID CS WP - odličen oprijem, nizka teža, stabilnost in udobje. Vse kar potrebujete za krajši sprehod ali daljšo avanturo.

lisa – odlom v zgornji polovici. Smer je kar resna, spodnji dve tretjini sta dokaj krušljivi, izstopni raztežaj (60 m) pa atletski in kompakten. Spodaj pridejo v poštev zlasti jeseničani in profilni klini, zgoraj pa predvsem metulji. Smer se zaključni na grebenu, v njej pa so trije klini.

Silvo Kragelj in Marko Turk sta nato spet plezala v zahodnem delu Stene in 3. julija dodala novo **Zlatorogovo smer** (VI+/IV–V, 250 m), ki poteka v skrajnem desnem delu in vstopi sto metrov desno od smeri Turk-Kragelj. Deset metrov po lahkem svetu proti levi, gor čez krušljiv previs (V+) in desno po strmih ploščah pod previsi (V+). Desno ob previsnem trebuhu (VI+) in po ploščah do stojišča na gruščnati polici (45 m, klin na desni). Levo po polici v zajedo, po njej desno po ploščah (IV+) do stojišča desno od votline (40 m, klin). Desno čez ploščo, gor po ozkem stebričku (IV+) in po ploščah ob strmi steni do stojišča na stolpiču (45 m). Po ploščah (IV) proti desni in navzgor do stojišča na veliki gruščnati terasi (40 m). Proti levi čez ploščo (V), navzgor v žleb in proti levi čez strmo ploščo in

Zlatorogova smer

lusko (V+) v previsno poč (VI-, klin), ki nas pripelje do stojišča pod široko vršno zajedo (45 m). Po zajedi čez previsen kamin (VI-), pod previsi v levo (V-) in po zajedi do stojišča na gruščnati polički (45 m). Po zajedi (IV) do macesna in čez rušje do roba stene (45 m).

30. junija sta Janko Oprešnik – Zumba in Tomaž Berglez (oba AK Slovenska Bistrica) v bližini Slovenske smeri preplezala novo smer in jo poimenovala **Pohorski lonec** (VI /V+, IV–III, 800 m, 9 h). Spodaj poteka desno ob Slovenski, zgoraj pa večinoma vzporedno s smerjo Mimo črnega stolpa. Kot se za ta del stene spodobi, ima vse, od krušljivih odsekov do odlične skale.

V četrtek, 19. julija, so Janko Oprešnik, Matevž Rebernak in Gorazd Pipenbaher (vsi AK Slovenska Bistrica) preplezali novo smer v Severni steni Triglava. Nova smer, ki je dobila ime Krivokljun (VI+, A1/IV–V, 780 m, 14 h), poteka levo od Wagnerjeve grape, na koncu pa se priključi na Frelihov izstop iz Slovenske smeri. "Vstop v smer je levo od Wagnerjeve grape pod izrazitim stebrom. Konec tretjega raztežaja na vrhu stebra malenkost desno, za dvomljivo lusko se izogne previsnemu pasu in nadaljuje naravnost navzgor tri raztežaje, kjer nas pred ogromnimi sivo rjavimi krušljivimi ploščami preseneti globoka in strma grapa. Tej se izognemo z raztežajem v levo in pod ploščami po gredi onkraj grape nazaj proti Wagnerju. Tu je bil edini prehod po levi strani grape dva raztežaja navzgor pod krušljivo in mokro previsno zaporo.

Oblezamo jo težavno po levi strani v dveh kratkih raztežajih do stika z Zlatorogovimi policami. Pod previsi prečimo malo levo in navzgor po krajšem kaminu do razdrapanih plošč. Po sredini v lepem plezanju (2 raztežaja) dosežemo previsen kamin z izrazito ploščo desno nad njim. Tu se stena za dolžino enega raztežaja zopet malo položi. V nadaljevanju nas čaka še plezanje v izredno kompaktni skali z dobrimi oprimki in še v predzadnjem raztežaju

veličastna trikotna streha. Smer se zaključni na Frelihovi polici in nas pripelje na vrh Slovenskega turnca."

V zahodnem delu Stene sta bila spet na delu Silvo Kragelj (AO Ljubljana Matica) in Marko Turk (AO Rašica). Serijska plezalca novih smeri sta tokrat dodala kar dve. Najprej sta 18. julija preplezala **Zahodni raz** (VI, V+/III–IV, 250 m), nekaj dni kasneje, 23. julija, pa **Zahodni greben ob sedmih zvečer** (IV/I–II, 350 m). Pa to še ni vse. V petek, 3. avgusta, sta med Zlatorogovo in Zahodnim razom preplezala **Spominsko smer Pavleta Kozjeka in Zorana Radetiča** (VI/IV–V, 250 m).

Dolomiti

V začetku junija sta v Tofani di Rozes Peter Juvan (AAO) in Jernej Arčon (AO Nova Gorica) opravila dva dobra vzpona. Najprej sta preplezala smer **Paolo VI** (VIII+/IX-, 500 m), naslednji dan pa še **Good bye 1999** (7b, 400 m). Obe smeri sta oba preplezala prosto in na pogled. Konec tedna, 31. junija in 1. avgusta, pa sta preplezala najprej **Raz cortinških veveric** (VIII+, 500 m) v Zahodni Cini, nato pa še **Ötzi Trifft Yeti** (VIII+, 300 m) v Mali Cini.

Tanja in Andrej Grmovšek sta v Cimi Scotoni preplezala redko plezано smer **Via Luciano Da Pozzo** (7c+, 450 m), v zahodni steni Tofane sta skupaj z Markom Lukičem plezala **Quel calcare nell**

anima (6c, 400 m), pred odhodom na odpravo pa je Andrej skupaj z Nejcem Povzecom plezal še **Chimero Verticalca** (IX, 300 + 600 m) v Civetti. Gre za eno novejših smeri, ki naj bi bila zelo zahtevna, a je Andrejevo mnenje precej drugačno – precenjen najtežji raztežaj, v bistvu kratka smer in nikakor velik bavbav. Ostalo je še dovolj moči, da sta naslednji dan zmogla še **Gente di Mare** (7a, 350 m) v Lastoniju di Formin.

Peter Juvan in Nastja Davidova sta 21. julija v Tofani preplezala res obiskano smer **Sognando l'aurora** (7b+, 600 m), naslednji dan pa še **Spiderman** (7b+, 350 m) v Lastoniju di Formin. Tudi pod to smer se je leta 2002 podpisal Massimo Da Pozzo skupaj z Danilom Serafinijem.

Alpe

Luka Kranjc in Luka Lindič sta v četrtek, 26. julija, opravila odličen vzpon v južni steni Grand Piller d' Angle, kjer sta v 32 urah prosto preplezala **Divine Providence** (-IX, 900 + 600 m). V sredo sta iz Courmayeurja dostopila do bivaka Fourche, od koder sta v četrtek okoli njih zjutraj začela z dostopom preko ledenika pod jugovzhodno steno Grand Piller d' Angle. Tja sta prišla hitreje od načrtovanega in takoj začela s plezanjem. Zaradi načrtovanega vzpona brez bivaka sta opremo

Rdeče označeni Zahodni raz in zeleno označeni Zahodni greben

zreducirala na minimum. Začetek smeri sta zaradi teme zgrešila, prve raztežaje plezala po sosednji zajedi, a sta se hitro priključila originalni smeri. Kljub slabšim razmeram v začetnih in končnih raztežajih sta napredovala hitro in uspešno. Najtežji raztežaji so bili suhi. Vse sta preplezala na pogled oziroma drugi v navezi na fleš. Plezala sta izmenjaje v vodstvu. Iz skalnega dela stene sta na lažji teren prišla okrog 22. ure, še v svetlem, kjer pa so ju mešane razmere kar upočasnile. Nadaljevala sta po Peutereyskem grebenu in približno ob 8.30 stala na vrhu Mont Blanca. Za celo turo, od bivaka Fourche do bivaka Vallot, sta potrebovala 32 ur. Gre za drugo prosto ponovitev te smeri katere od slovenskih navez, sicer pa so jo slovenski alpinisti preplezali že večkrat. S tem oba Luka dokazujeta, da sta res udarna naveza, in dajeta zagotovilo, da bosta že tako odlične dosežke slovenskega alpinizma potisnila še višje. Za konec alpskih vzponov še nekaj novic Martine Čufar. V Gendarme du Peigne (3068 m) sta s partnerjem preplezala **Peigne perdu** (7a+, 400 m). Med drugim je Martina preplezala tudi eno najspektakularnejših smeri v južni steni Aiguille du Midija. **Ma dalton** je sicer ocenjena le z IX-, a je Martina, kljub temu da se po porodu že vrača v staro formo, zanjo potrebovala kar tri obiske priljubljenega cilja nad Chamonixom.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

NOVICE IZ TUJINE

Tokrat posvečamo novice z mednarodnega prizorišča vzponom v Pakistanu. Začenjamo z uspehom na grebenu Mazeno, eni največjih pustolovščin modernega himalajizma, nenavadno množičnemu obisku vrha K2 in italijanski odpravi na Ogře, od katere novice še pričakujemo.

Greben Mazeno na Nanga Parbat je preplezan

Devetnajstega julija opoldne po lokalnem času sta se v bazni tabor vrnila Sandy Allan in Rick Allen, potem ko sta 15. julija dosegla vrh Nanga Parbata (8126 m) po do sedaj še nepreplezanem grebenu Mazeno med Diamirsko in Rupalsko steno. Do višine 7100 metrov sta plezala skupaj s Cathy O'Dowd in Šerpami Nurujem, Rangdukum in Zarokom. Do tam so potrebovali dolgih devet (9) dni, v katerih so se povzpeli na osem več kot 7000 metrov visokih vrhov na izpostavljenem desetkilometerskem grebenu. Proti vrhu so Allan, Allen in Šerpi Rangduk in Zarok poskusili že 12. julija, medtem ko sta se morala O'Dowdova in še tretji Šerpa obrniti. A vršna naveza ni bila uspešna, saj so morali odnehati približno 200 metrov pod vrhom. Naslednji dan so se alpinisti ločili. Allen in Allan sta ostala na istem mestu, da bi poskusila še enkrat, Cathy O'Dowd in Šerpe pa so sestopili po Schellovi smeri v Rupalski steni in v treh dneh srečno prispeli v svoj bazni tabor pod Diamirsko steno. Po uradnih podatkih se je izkazalo, da sta oba Britanca po neuspešnem poskusu proti vrhu dva dneva počivala v šotorčku na višini 7100 metrov, 15. julija proti večeru dosegla najvišjo točko Gole gore in takoj začela sestopati po Diamirski steni. Devetnajstega julija sta le stopila na varna tla in to po neverjetnih 18 dneh (plezati so začeli 2. julija) neprekinjenega plezanja v glavnem nad 7000 metri. Skoraj tri tedne sta torej potrebovala, da sta s prijatelji preplezala deset kilometrov grebena na višini od 6800 do dobrih 7000 metrov, s katerega je umik tako rekoč nemogoč, se potem povzpela še na vrh (8126 m) in varno sestopila, čeprav jima je zadnje tri dni zmanjkalo hrane, plina in s tem tudi pijače. Prav veliko takšnih dejanj v zgodovini alpinizma ni bilo. Najpomembneje pa je, da sta se vrnila cela, zdrava, brez

ozeblin ali podobnih poškodb. Namignimo še, da Sandy Allan in Rick Allen nista kakšna mišičasta mladca, ampak sta stara 55 oziroma 57 let in sta torej zelo izkušena alpinista ter himalajca. Gotovo je k uspehu pripomoglo dejstvo, da sta oba britanska alpinista že od prej poznala vsaj del grebena, na katerem sta oba poskušala na začetku devetdesetih let, in da sta oba leta 2009 že stala na vrhu Nanga Parbata. Kakor koli, sklenemo lahko, da je šlo za eno največjih pustolovščin v zgodovini himalajizma in to na grebenu, kjer hitrega pobega v primeru kakršnih koli težav preprosto ni.

K2

Kot kaže, so koroški alpinisti z vzponom na Broad Peak odprli sezono pristopov na osemtisočake nad ledenikom Baltoro v Karakorumu. Vrh je bil namreč dosežen tudi na Gašebrumu 2 (8035 m), kar velika gneča pa je bila zadnjega julijskega dne na K2, z 8611 metri drugi najvišji gori sveta. Na njen vrh je namreč 31. julija stopilo kar 28 alpinistov, od tega naj bi bilo po prvih podatkih deset višinskih nosačev oziroma nepalskih Šerp. Med alpinisti na vrhu jih šesterica za plezanje ni uporabljala dodatnega kisika. Med temi sta bila tudi Avstrijec Christian Stangl, ki je pred tremi leti najprej trdil, da je bil na vrhu K2, potem pa je priznal, da ga ni dosegel, in sedaj skuša popravljati svoj ugled izjemno hitrega himalajca, ter Poljak Adam Bielecki. Tega se še spomnimo s prvega zimskega vzpona na Gašerbrum 1 letošnjega marca, lani pa je stal na vrhu Makaluja, ki ga je dosegel v zelo zahtevnih pogojih. S svojimi 28 leti je tako novo orožje v tradicionalno izjemno močni ekipi poljskih himalajcev, ki jim gredo še posebej od rok zimski vzponi na najvišje gore sveta. Tako niti ni treba dvakrat razmišljati, kam ga bo naslednjič vodila himalajska pot: na prvi zimski vzpon na Broad Peak, in sicer letos pozimi. Dodajmo še, da

sta se brez dodatnega kisika na K2 povzpela še Španec Oscar Cadiach in Azim Ghaychesaz, dan kasneje pa še Slovak Peter Hamor in Čeh Pavel Bem. Sicer naj omenimo še zanimivost, da na vrhu K2 s pakistanske strani ni bilo nikogar od leta 2008, ko se je zgodila tragedija in je med sestopom zaradi podora seraka krepko nad 8000 metri umrlo enajst alpinistov, trije pa so se kljub resnim poškodbam srečno izvlekli.

Herve Bermasse pod severno steno Ogreja

Počasi pa se izteka delovanje italijanske odprave pod vodstvom Herva Bermassa. Italijanski alpinist in gorski vodnik iz Aoste, ki je alpinistično javnost pritegnil z odmevnimi (solo) vzponi v njemu bližnji Cervinii (Matterhorn), izkušnje pa ima tudi iz višjih gora, predvsem iz Karakoruma, vodi odpravo, ki kani na alpski način preplezati še nepreplezano, 2500 metrov visoko severno steno sedemtisočaka Baintha Brakk (7285 m), sicer bolj znanega pod imenom Ogře. Do sedaj so se na alpinistično izjemno zanimivo goro povzpeli le dvakrat. Prvima je leta 1977 vzpon uspel legendarnima siru Chrisu Boningtonu in Dougu Scottu, ki sta na sestopu preživela eno največjih kalvarij v zgodovini himalajizma (Scott si je malo pod vrhom zlomil oba gležnja, Bonington pa je dobil hudo pljučnico), drugič so se bili uspešni leta 2001. Oba vzpona sta bila opravljena z juga, Bermasse ter prijatelja Daniele Bernasconi in Martin Peterlongo pa so morali pristopiti najprej po ledeniku Biafo in se nato čez ledenik Sin Gang prebiti do velikega ledeniškega bazena Snow Lake, kjer so imeli bazni tabor. Omenjena stena Ogreja je izjemna po svoji zahtevnosti in nestrpnosti pričakujemo novice tudi od te odprave..

*Novice je pripravil
Urban Golob.*

Koča prijaznih in pridnih deklet

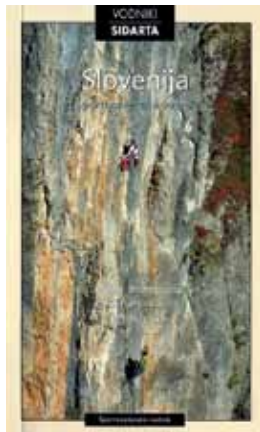
Pretekli vikend smo se z družino namenili na planinsko avanturo na Kriške pode. Zadovoljni z vremenom smo se veselo in ko-rajžno podali na pot. Pred tem smo si na Pogačnikovem domu po telefonu rezervirali prenočišče. Že ob prvem kontaktu smo začutili prijazno osebo na drugi strani linije in ta občutek nas ni prevaral. Takoj ob prihodu v planinsko kočo nas je sprejelo prijazno dekle in nam postreglo z vsemi informacijami. Kljub obilici gostov v koči je veselo in prijazno skoraj po zraku tekalo z naročili od strežnega pulta do kuhinje in nazaj. Obiskali smo že marsikatero planinsko kočo, pa do sedaj take urejenosti koče in prijaznosti osebja še nismo doživeli. Lahko so zgled marsikateri drugi planinski postojanki. Vodstva ostalih planinskih društev bi si jo lahko prišla ogledat in prevzet marsikatero idejo. Dekleta delajo od ranega jutra, ko se planinci odpravljajo na ture, pa do poznih večernih ur, ko se nikoli utrujeni planinci odpravljajo k počitku. Ob pospravljanju koče po jutranjem odhodu večine in stalni pripravi hrane jim za oddih ne ostane prav veliko časa. Ta prispevek naj bo le majhna zahvala za trud in prijaznost, ki smo ju doživeli na Kriških podih. Ker je

Pogačnikov dom zelo ugodno izhodišče za planinske ture, še posebno pa zato, ker smo bili tam tako lepo sprejeti, se bomo prav gotovo še vrnili.

Alfonz Krapež

LITERATURA

Polnoletni športnoplezalni vodnik

Slovenija, Športnoplezalni vodnik, uredila Janez Skok in Sašo Kočvar, risbe Danilo Cedilnik – Den, Sidarta, 2012. Osemnajst let je minilo, odkar nam je plezalcem na voljo vseslovenski športnoplezalni vodnik, s katerim je založba Sidarta zaorala ledino na tem področju. Ob letošnji (četrti) izdaji torej vodnik praznuje polnoletnost in preobrazba iz negodnega otročiča v krepkega mladeniča je osupljiva – iz sorazmerno tankega zveščiča je vodnik zrasel v težko 500-stransko *ciglo*, ki lahko postane pravo malo orožje, če ga denimo "po nesreči" spustite na prst plezalnega tekmeca ... Vodnik se je seveda poredil na račun eksplozije športnega plezanja in s tem povezanim nenehnim nastajanjem novih smeri in plezališč. V sveži izdaji je opisanih približno 4400 smeri v 92 plezališčih. V primerjavi z zadnjo izdajo (iz leta 2007) je dodanih 14 novih plezališč oziroma skoraj 800 smeri, devet plezališč pa so uredniki vodnika izločili, in sicer "predvsem nekatera slabo opremljena in redko obiskana lokalna plezališča,

ki ne ustrezajo več današnjim standardom varnega športnega plezanja, ter nekatera plezališča, ki sodijo že v domeno nasvedranih alpinističnih smeri". Tako so se poslovlili Zadnjiški Ozebnik, Matjaževe kamre, Šnitov rob, Pisano čelo, Močilnik, Jaklovca, Klemenča peč, Gromberg in Sopota. Shranite torej prejšnjo izdajo (čez sedem let pride vse prav), za nabor novih plezališč pa pokukajte v aktualno ... Kaj novega (poleg novih smeri, seveda) še prinaša vodnik? O njegovi zasnovi ne bom ponovno izgubljala besed, saj ob neprestanih drobnih oblikovalskih izboljšavah ostaja enaka (nepoučeni glejte recenzije prejšnjih izdaj, PV 9/2005 in 9/2007). Malenkosti, ki tokratno izdajo delajo očesu privlačnejšo, vključujejo med drugim bolj "aerodinamično" obliko z zaobljenimi vogali listov, posodobljene skice dostopa do sten in simbole za jedrnat slikovni opis najpomembnejših značilnosti plezališča, pa rdeče-črno kombinacijo tiska (ki ima tudi uporabno vrednost, denimo pri nazornejšem podajanju informacij o prevladujoči težavnosti smeri v posameznem plezališču in pri označevanju poteka smeri) in nekoliko zajetnejši šopek barvnih fotografij, ki vabijo k akciji. Po vsebinski plati je pri pregledu plezališč v dobi, ko je moderno plezati ("plezam, torej sem"), mesto našel dobrodošel podatek o stopnji obiskanosti plezalnega vrta, v izogib težavam na relaciji plezalci-la-stniki zemljišč pa so dodane GPS-koordinate parkirišč na izhodiščih. Kar pozornega prelistovalca vodnika, še bolj pa tujejezičnega uporabnika lahko zmoti, je nedoslednost pri prevodu opomb na skicah dostopa do sten – ponekod so prevedene, drugje ne. Nemara je res, da se tujci v večini primerov verjetno ravno tako dobro znajdejo iz sicer zelo podrobnih in nazornih shem, a včasih bi utegnili imeti nekaj težav (npr. pri Binolinu, str. 155: na skici ob simbolu hiške piše "Dom Petra Skalarja", v legendi dostopov pa je za taisti dom uporabljena zgolj beseda "koča"). Pikelovski

pregledovalec vsebine bo ponekod našel tudi jezikovne lapsuse (npr. "via ferarata"), pa nedoslednosti pri navajanju orientacije sten v plezališču (ponekod ni navedena), spet drugi se bo vprašal, zakaj ni navedena možnost prenočevanja pri vsakem predstavljenem plezališču, temveč le pri nekaterih. In da si ne boste razbijali glave s tem, kaj na shemah dostopa počne puščica v krogu – kaže sever (!) ... A vse to ne moti velikega duha oziroma sloga, v katerem Sidarta že toliko časa odlično predstavlja naše naravne športnoplezalne danosti. Čestitke torej za prvih osemnajst in še na mnoga leta!

Mateja Pate

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Planinsko društvo Laško 1922–2012

Ko so v Sevnici leta 2005 praznovali 100-letnico planinskega delovanja oz. planinskega društva Sevnica, je bilo omenjeno, da bi morali tudi v Laškem praznovati stoletni jubilej. Planinsko delovanje v okraju Laško se je torej začelo leta 1905, v Laškem pa so samostojni planinski odsek ustanovili šele leta 1922. Na pobudo sodnega svetnika dr. Arnolda Pernata iz Laškega so prijatelji narave in planin stopili skupaj in ustanovili odsek posavske podružnice. Načelnik le-te je bil dr. Arnold Pernat, člani pa Fran Roš, Milko Jerše, Dušan Horjak in Franc Marinko. Leta 1923 se jim je pridružil Jože Jerše, 1936 še Stanko Kačič. Število članov se je večalo in Šmohor je postajal vedno bolj priljubljen cilj planincev in drugih izletnikov. Že leta 1929 so 9. junija slavnostno odprli prvo planinsko kočo na Šmohorju ob cerkvi Sv. Mohorja. Koča je kmalu postala premajhna, zato so sklenili postaviti novo. To so do 2. svetovne vojne zgradili do podstrešja, po vojni pa so se planinci znova lotili gradnje in 17. avgusta 1952 je bila slavnostna otvoritev planinskega doma na Šmohorju.

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

**Pestra izbira knjig s področja gorništvu,
alpinizma, fotomonografij in potopisov**

Simon Yates:
**THE WILD
WITHIN**

Vertebrate Publishing,
1. izdaja: marec 2012
(trda vezava;
240 strani; barvne
fotografije,
cena 29,62€)

Do okupacije je odsek v Laškem deloval pod okriljem podružnice SPD Zidani Most. Po letu 1946 je bil odsek pod okriljem Fizkulture zveze Slovenije, po reorganizaciji leta 1947, ko je bila ustanovljena PZS, pa je postal del nje. Leta 1976 je kronist in nekdanji dolgoletni predsednik Fran Medvešek posredoval PZS podatek, da se obdobje med okupacijo odšteje od skupnih let delovanja. Leta in leta plodnega dela v društvu so sedanje vodstvo napeljala k odločitvi za popravek števila let delovanja planinske organizacije v Laškem, zato bo leto 2012 zapisano kot jubilejno 90. leto. Slavje je bilo 27. maja 2012 pri planinskem domu na Šmohorju. Prireditev je sovpadala s srečanjem planincev vseh 13 planinskih društev Zasavja in Posavja, sosednjih društev MDO Savinjske ter, lahko rečemo "pobratenega", društva Gornja Radgona. Društvo ni pozabilo na nekdanje še živeče predsednike in druge več let aktivne planince. Zbrane je pozdravil predsednik PD Laško Cveto Brod in nanizal podatke iz kronike društva. Pozdrave ostalih društev je v nagovoru prenesel predsednik MDO PD Zasavja in Posavja Borut Vukovič in poudaril potrebo po tesnem sodelovanju in izvajanju zastavljenih nalog ter pohvalil delo društva. Predsedniku je izročil sliko umetnika Cjuhe, ki s svojo podobo Škrlatice kar kliče v gore. Župan Občine Laško Franc Zdošek je poudaril pomen delovanja prostovoljnega dela članov društva in uspehe, ki niso zanemarljivi. Ob visokem jubileju je predsednik PZS Bojan Rotovnik v nagovoru povzel pomen planinske organizacije kot celote in kot njen sestavni člen PD Laško. Ob tej priložnosti je društvo podelilo pisne zahvale za uspešno sodelovanje v MDO sosednjim planinskim društvom MDO PD Savinjska, Gornji Radgoni, LD Rečica in podpornikom dejavnosti s strani ustanov in podjetij v Laškem in okolici, predsednik PZS pa nam je izročil jubilejno listino in zaželel veliko uspehov tudi v prihodnje. S potrežbo in organizacijo zabave

po prireditvi je svoje prispeval še družinski kolektiv oskrbnice planinskega doma na Šmohorju Helene Perko.

Fanika Wiegele

Srečanje gorskih stražarjev

V nedeljo, 17. junija 2012, smo se zbrali v Planinskem domu na Košenjaku nad Dravogradom. Narava nas je obdarila s prekrasnim, ravno prav svežim sončnim vremenom. Kljub prijaznemu in široko zastavljenemu vabilu se je srečanja udeležilo le skromnih petindvajset članic in članov. Očitno zmanjkuje resnosti, saj je bil predsednik MDO PD Koroške že drugo leto zapored odsoten, njegov namestnik pa že tretje leto, čeprav se vsako leto potrudimo, da na predavanju povabimo vrhunske strokovnjake, ki opravijo svoje delo na zanimiv in zelo razumljiv način. Tončka Ločičnik, predsednica Biodinamičnega društva AJDA Dravograd nam je pripravila predavanje na temo ekološke in biodinamične obdelave zemlje. Predavanje je bilo zelo zanimivo in precej smo se naučili o tem, kako delati v svojem vrtu, da bomo lahko pridelali zdravo hrano. Naši predniki so gnojili zemljo s hlevskim gnojem, plevel preganjali z okopavanjem in pletjem, plesni in rje pa niso poznali, ker je bilo ozračje čisto. Sadili in sejali so raznovrstne kulture in strogo izvajali kolobarjenje. Ohranili so nam zdravo zemljo. Kaj pa počnemo sedaj? S pretiranim gnojenjem s sintetičnimi gnojili hočemo iz zemlje izčrpati čim več in jo tako siromašimo. Nekatere kulture, kot je silažna koruza, gojimo vrsto let na isti parceli. S herbicidi, pesticidi in fungicidi intenzivno zastrupljamo zemljo in okolje. Do kdaj bo naša zemlja še rodna? Kmalu se bo pokazalo, da ne bo bogat narod, ki ima nafto in zemeljski plin, ampak tisti, ki bo ohranil rodno zemljo. Irena Brložnik, članica komisije KVGN PZS, pa je govorila o dejavnosti komisije in načrtih

za naprej, najbolj pa smo se razgovorili o dvonamenski uporabi planinskih poti. Veliko vprašanje je: kdo bo vzdrževal dvonamenske poti, kdo bo povrnil stroške in kdo iskal dovoljenja lastnikov zemljišč, po katerih bodo poti potekale? Planinci smo tudi v preteklosti ta dovoljenja včasih težko pridobili. Sedaj se bo zadeva spremenila in bodo potrebna nova dovoljenja. Sicer pa nam naše steze uničujejo tudi "divji" kolesarji in motokrosisti, ki nas včasih hudo ogrožajo. Pa jim res nihče nič ne more!? Kdo nam bo odgovoril, saj smo vendar pravna država!?

Janez Juvančič

Z žogo v голу na krožišču Savinjskih Alp

Da je prostrano travnato pobočje na Kocbekovem domu na Korošici več kot odlično ne le za pašo živine, temveč tudi za vragolije z žogo (ta okrogla stvar tam gori pač ne more uiti v dolino), so domačini že nekdanj prav dobro vedeli. Ni čudno, da so se oskrbniki doma in sosednje kočice na Kamniškem sedlu ob koncu sezone radi udarili za "okrogli" prestiž. Tradicijo žogobrica v gorah ohranjajo v PD Celje Matica, kjer so letos pripravili že sedemnajsti turnir v malem nogometu. Pomerilo se je sedem ekip s po šestimi igralci, med katerimi je zmago slavila ekipa iz Dragomerja. Savinjčani so se zadovoljili s preostalima dvema mestoma, zato pa za prihodnje leto napovedali še ostrejši boj. Dva velika moža, Dunajčan Johannes Frischauf in gornjegrajski nadučitelj Fran Kocbek, ki sta pomembno zaznamovala ta del gora na krožišču Savinjskih Alp, bi se dandanes ponosno ozrla na stoletni obstoj njunih postojank na Korošici in Okrešlju. Kocbeku v poklon vsako leto vzporedno z nogometnim turnirjem poteka tudi pohod na Korošico. 1808 metrov visoko so se planinci letos podali iz Robanovega kota preko Moličke planine.

Mateja Jazbec

40. osnovnošolski tabor Slatna 2012

Letos smo v mladinskem odseku PD Lisca Sevnica organizirali 40. osnovnošolski tabor, ki je potekal od sobote, 14. julija, do sobote, 21. julija 2012. Ves teden so potekale dejavnosti, s katerimi smo otrokom zapolnjevali prosti čas in jih s tem učili večščin, ki jih potrebujejo v gorah. Med vsemi dejavnostmi, ki so bile organizirane, smo izvedli tudi planinsko šolo, v katero spadajo prva pomoč, vozli, gibanje v gorah in orientacija. To nam je pomagal izvesti tudi član GRS Rateče Jure Jeršin. Izvedli smo tudi tradicionalne štafetne igre, kjer se skupine preizkusijo v različnih hitrostnih in spretnostnih igrah. V sredo se je vse dogajanje preselilo v Kranjsko Goro. Na igrišču so se odvijale športne igre, kot so nogomet, odbojka, med dvema ognjema ipd., popoldne pa smo se kopali v Aqua centru Larix. Glavna dejavnost na taboru so seveda planinski pohodi ali ture. Letos smo že na začetku udeležence razdelili na dve skupini in izvedli kar šest tur. Naši cilji so bili Tromeja, Vitranc in Ciprnik, Prisojnik po Kopiščarjevi poti, Vratca pod Malo Ponco ter Špik in spust z Vršiča do jezera Jasna. Zadnji dan smo imeli druženje s starši. Kljub slabemu vremenu smo jim poizkušali predstaviti, kako poteka dan na taboru, in jim pokazati, kaj so se otroci naučili. Z veliko dobre volje čakamo naslednje leto in nov izziv – Osnovnošolski tabor 2013.

Urban Dimec

45. srečanje planincev Pošte in Telekom

Letošnje 45. srečanje planincev PD Pošte in Telekom je bilo na Šentviški planoti, kjer smo počastili tudi 50-letnico Planinske skupine Nova Gorica. Srečanje smo pripravili pri lovski koči na Ponikvah, do tja pa smo prišli po treh različnih poteh. Med povabljenimi gosti sta se odzvala predsednica PD Tolmin Milena Brešan in vodja Telekomu iz Nove Gorice Boris Šemole. Predsednik Turističnega društva Aleš Poljak nam je

podrobneje predstavil Šentviško planoto, življenje v teh krajih in možnosti, ki jih ponuja pokrajina. Ob tej priložnosti so filatelisti pripravili spominsko dopisnico z uradnim spominskim žigom in filatelistično razstavo na pošti v Tolminu. Planinska skupina je

poskrbela za osebno znamko. V času srečanja je bilo odprto poštno okence, kjer je bilo možno nabaviti te posebne dopisnice z žigom in znamko. Vse dopisnice, ki so bile od tu tudi odposlane, so imele še nalepko "prenos pošte z zmajem". Kot ob

vseh večjih obletnicah Planinske skupine Nova Gorica je tudi tokrat pošto odpeljal večkratni državni prvak in poštar na pošti Grahovo ob Bači Ivan Brovč z zmajem in jo ob pristanku predal poštni uslužbenki, ki jo je potem po uradni poti poslala

naprej. Planinska skupina Pošte in Telekom je ob svoji 50-letnici izdala tudi zbornik. Spominske dopisnice in znamko ter jubilejni zbornik je možno dobiti na sedežu Planinske skupine Nova Gorica.

Darinka Gaberščik

V SPOMIN

Cveto Dobnik (1956–2012)

Cveto Dobnik, od katerega smo se poslovili na začetku poletja, je pustil neizbrisen pečat v delovanju Planinskega društva Prevalje, katerega član in aktivist je bil dolga leta. Gore

so ga privlačile že v mladih letih, ljubezen do njih pa je pozneje nadgradil z društveno dejavnostjo. Kako ji je bil predan, pove podatek, da je svojega sina Luko že ob rojstvu včlanil v matično planinsko društvo. Cveto Dobnik je postal član upravnega odbora prevaljskega PD v zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so odbor precej pomladili, da bi še bolj razširili mladinsko dejavnost. Ta je zaživela tudi po njegovi zaslugi, saj se je priključil mladim Prevaljčanom in Prevaljčankam, ki so za osnovnošolce pripravljali planinske pohode v bližnje gore. Kasneje je postal tudi načelnik mladinskega odseka in se v naslednjih letih udeleževal predvsem kot organizator planinskih šol (vseh

skupaj je v dolgih letih svojega planinskega delovanja pripravil približno trideset) in planinski vodnik, saj je opravil tečaj za vodnika kategorij A in B. Še posebno so mu bili ljubi nočni zimski pohodi na Uršljo goro, ki se jih je večinoma tudi udeležil. Dobnik se je angažiral tudi pri gradnji prizidka planinskega doma na Uršlji gori in opravil precej več prostovoljnih delovnih ur, kot so si jih planinci zadali izvesti na vsakoletnih občinskih zborih med štiriletno gradnjo. Član UO je bil vse do leta 1999, ko je bil na občnem zboru izvoljen v nadzorni odbor, še vedno pa je bil tudi organizator planinske šole, v kateri so se zvrstile številne generacije prevaljske mladine. Kot planinski vodnik je sodeloval z mentorji v osnovni

šoli in vzgojiteljicami v vrtcu pri odkrivanju sveta narave otrokom, sodeloval pa je tudi pri vodenju izletov za odrasle. Leta 2003 je postal član častnega razsodišča PD Prevalje. Ob 90-letnici društva, ki so jo Prevaljčani slavili pred tremi leti, ni bil več aktiven odbornik, je pa s svojim zavzetim delom nedvomno prispeval k trdnim temeljem društva, ki je izstopalo po številčnosti članstva in pestrosti delovanja, saj so prevaljski odborniki pripravili tudi številne izvirne dogodke. Cveto Dobnik je za svoje delo v PD Prevalje prejel bronasti, srebrni in zlati častni znak Planinske zveze Slovenije pa tudi posebno priznanje Koroškega medobčinskega odbora PD.

Planinsko društvo Prevalje

Jurij Čuk (1955–2012)

V soboto, 7. julija, smo se žal morali za vedno posloviti od našega prijatelja, znanca, planinskega vodnika in velikega planinca Jurija Čuka. Rodil se je 8. februarja 1955 v kmečki družini v Lomeh pri Črnem Vrhu nad Idrijo. Že kot otrok je spoznal vse bridkosti tega sveta in takoj dobro vedel, kaj

pomeni trdo delo. Osnovno šolo je obiskoval v Črnem Vrhu, kamor pa ga je vsak dan vodila dolga in naporna pot, zime so bile dolge in mrzle, poletja vroča, doma pa je čakalo še delo na kmetiji. A Jurij se za to ni zmenil, zanj ni bilo naloge, ki je ne bi opravil. Kot mlad fant se je zagledal v svojo bodočo življenjsko sopotnico Hermino in se preselil na južno stran njemu tako ljubega Javornika, kjer sta si ustvarila dom in družino. Zaposlen je bil v ajdovskem podjetju Lipa, kasneje pa pri GG Tolmin in takratnem TOK-u. Ob osamosvojitvi Slovenije si je omislil svoje podjetje, kjer je s pridom izkoriščal svoje znanje in delovne izkušnje. Bil je poznan kot dober miner, vse do zadnjega pa je skrbel za to, da so bile pozimi ceste v krajevni skupnosti zgledno splužene. Juriju ni bilo nikoli žal časa za njegove sosede, vaščane

in prijatelje. Kljub velikim obveznostim v službi pa je še vedno našel čas za svojo drugo največjo ljubezen – planine. Ko smo pred šestnajstimi leti ustanovljali planinsko društvo, sta bila z ženo Hermino glavna pobudnika za to. Takoj sta tudi požrtvovalno opravila tečaj za vodnika PZS in nas do danes varno vodila po naših in tujih gorah. Juriju so bili še posebno pri srcu Dolomiti in Karnijske Alpe, čeprav so ga planinske poti že od malega vodile predvsem po domačih hribih, ki jih je tako vzljubil. Za svoje delo v planinski organizaciji je bil nagrajen z bronastim in srebrnim častnim znakom PZS. Nagrade je jemal kot vzpodbudo za nadaljnje delo, a zahrbtna bolezen ga je mnogo prezgodaj iztrgala iz našega objema. Še nedolgo tega smo skupaj obiskovali hribe in gore, njegova jeklena volja ga je do zadnjega gnala

višje in višje, a žal se na koncu ni izšlo po njegovih in naših željah.

Jurij je bil priljubljen in dobrodošel povsod, kjer se je pojavil. Še pred kratkim nas je razveseljeval s svojo *frajtonarco* in neverjetno je bil vesel in ponosen na svojega vnuka, ki je zakoral po njegovih stopinjah. S slovesom Jurija je nastala velika praznina in pogrešali ga bomo vsi, vendar ga bomo ohranili v lepem spominu. Še vedno bo z nami na planinskih poteh, pa čeprav bo v miru počival pod Križno goro, Svetim Duhom in ostalimi podkrajskimi vršaci, kamor je tako rad zahajal. Nam bodo ostali spomini na čudovite dni, ki smo jih skupaj preživeli. S ponosom bomo vsakomur lahko rekli, da je bil to naš človek, naš prijatelj in naš znanec.

Dušan Plesničar

poletna
DOZIVETJA
NARAVE

vsak petek ob 17.02h
na radiu Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja/>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

10. KAMPING & KARAVANING

Pester jubilejni obsejmski program!

Edini specializirani sejem s področja karavaninga in kampiranja v jugovzhodni Evropi in vsakoletno srečanje ljubiteljev tovrstnega turizma in ponudnikov v regiji.

33% popust

na vstopnice v e-predprodaji!
Otroci do 15. leta vstop prost.
www.kamping-karavaning.si

Partnerji:

Gospodarsko razstavišče Ljubljana
27. do 30. september
2012

aa-pressⁱ.si

T: 01 620 25 50

E: info@aa-press.si

www.kamping-karavaning.si

Prvi regionalni poslovni sejem specializirane opreme in storitev za turistične ponudnike na prostem (počitniška naselja, kampi, hoteli, gostinstvo, športni centri, kopališča, plaže) in naročnike urbane opreme ter igral (občine, šole, vrtci in drugi).
Številne posezonske ugodnosti sejemskega nakupa za individualne obiskovalce!

1. OUTDOOR, BEACH & PLAY

